

प पु भावाय महाराज श्रीमणिस्यमागरमुरीशरजी
 म ने मयने इरलो से भागमोड १ उयसदा ७९ मृति
 श्रीकचनत्रिमयजी और उपा श्रीममागागरजी म वं शिपु
 मृति श्रीममोश्यमागरजी को दीहुई गरिप वि १ उय १ मं
 हु १११ मे २ से म १

आगमोद्धारक-ग्रन्थमालया वयोविग रत्नम् ।
णनोरथु ण समणस्स भगवन्धो महावीरस्स ।

पू याकिनीमहत्तरासूनु-आचायप्रवर
श्रीहरिभद्रसूरिपुर-दरप्रणीता

अधिकार-विंशिका ।

पू आगमोद्धारक-आचाय श्री आनन्दसागरमूर्ध्वर
निमित्तवृत्तिसमयिता ।

- सरोधक -

आगमोद्धारक-आचाय श्री-आनन्दसागरमूर्ध्वर

आचार्य श्रीमन्माणिक्यसागरमूर्ध्वर

प्रकरण -

आगमोद्धारक ग्रन्थमालाता एक वायवाहक
शा रामणलाल जयचंद
वपडवज (जि खेडा)

- द्रव्य सहायक -

श्री आदीश्वर जन श्वेतावर मंदिरनी पक्षी
ज्ञानशालामाधी
अ.बोला

किंचिद् वक्तव्य ।

जनो ! वृत्तिसंहित आ अधिकारविणिका नामनो प्रयरन
आपना करकमलमा अपण करवामा आवेछे ।

आ प्रयरनना मूलप्रणेता १८८८ प्रयनाकर्ता याकिनीमह
पूनु सूरिपुरदर पूज्य आचाय श्री हरिभद्रमूरोवरजी महाराज
पूज्यश्री मसारी जवस्थामा श्रावण वदिवधर्मीहना ध्यानरन
ट पडित हना । पूज्यश्री याकिनीमन्तरा
राजा मला जना वचनयो प्रतिबोध पाम्या हना अन पूज्य
य श्रीजिनभद्रमूराश्वरजी महाराज पमे जन दीक्षा
कार करी हनी । पूज्यश्रीन हसपरमहस आनि समथ विद्वान्
यो हना । पूज्यश्री जागमनाम्नीनु मा अधययन करीते महान
मघर घमा हना, गुरुमहाराज आगमनिधान एवा तेमन
प्रायदवीधी अन्वृत्त कया हना । पूज्यश्रीण १८८८ प्रयनाना
ना करीते मघउपर एवा महान उपकार कयो छ ज हमेना
स्मरणीय छ ।

पूज्यश्री वि० स० छठ्ठा सकामा विग्रमात हना । सवन
५ मा स्वगवास पाम्या । छ विनायहकीचन बीजा अनेकस्थले
रुद्ध छे त्याधी जिनामुण जाणवु

वृत्तिकारपूज्य आगमोद्धारक आचायश्रीश्रानदमागरमूरोवर
: । महाराज छे एमनो ज० म० १९३१ मा गुजरात मडा
: स्लामा कपडवजशहमा नियमावणिज्ञानीयकुटुबमा घयो हना ।

एमनु जमनाम हमचद हतु एमना पितानु नाम मगनलाल, मातानु नाम जमनाबाई अन वडीलबधुनु नाम मणीलाल हतु । एमना पिना मगनलालभाई ससारयी विरक्त हता एमण वने पुत्रान दीक्षा अवावी पाते दीक्षा लीधी हती ।

हेमचन्भाईए स १९४७ मा सौराष्ट्रमा लीबडीगहरमा आगमशास्त्रना अजोडजाता वादकलाकुंगल गणिवरश्रीजह केर सागरजी गुरुमहाराज पामे दीक्षा अगीकार करी हती, एमनु न म 'आनदसागर राखवामा आव्यु हनु । एमनी बुद्धि अत्यत तीव्र हती एमणे व्याकरण याय आदि तेमज आगमोनो अभ्यास कर्यो हतो तेमा तेओ निष्णात थया हता ।

पूज्यश्रीए आ सिवाय वाजा सिद्धप्रभाव्याकरण याया-व गारती टोका विारे घगा थया रचेला छ पूज्यश्रीए अनकहस्त शिक्थप्रतोनु स्वय सशोधनकरीन नियुक्ति भाप्य टोका विगरेथी सहित तमाम आगमा तेमज सकडो शास्त्रोने प्रमाणित कराव्या छ पूज्यश्रीए * पाटण आदि अनकस्यले सात आगमवाचनाओ आपीन श्रमणसघउपर महान् उपकार कर्यो छ ।

पूज्यश्रीने स १९७४ मा सूयपुरे (सुरतनगर) पूज्य आचाय श्री विजयकमलसूरीवरजी महाराजे आचायपदवीधी अलकृत कर्या हता त गुभ अवसरे सुरतना सघ भव्य महोत्सव कर्यो हतो ।

पूज्यश्रीण आगमोन सगमरमर तथा ताम्रपत्रोमा कोत रावीन अनुक्रमे सिद्धक्षत्रमा श्री वधमान जन आगममदीर अने सूयपुरे(सुरतनगरे)श्री वधमान ताम्रपत्रागममदिरमा पधरावीने

* स १९७१ मा पाण स १९७२ मा कपडवज अन अमदावाद स १९७५ मा व सुरत स १९७६ मा पालीताणा, अन स १९७७ मा रतलाम ।

विरक्षायी बनाववा वडे श्री चतुर्विधसपडपर महानुपकार
कर्मो छ ।

पूज्यश्रीए स १९७६ मां मालवदेशमां मैलाना नगरमा
चतुर्मासि वयु हनु, त्या एमना उपदेशी हरिरक्षद्र नामे भद्रिव
परिणामी राजा प्रतिबोध पाम्यो अने पोताना समग्रराज्यमां
पयुपजाआदिना दिवसोमा बकराविगरेनो वध न करवानो पट्टक
रखी आप्या छ ।

पूज्यश्रीए जिनिबिबनी अजनशलाकाओ, प्रतिष्ठाओ,
आचार्यादि पदवीओनुप्रदान, श्री सन्तुजयआदितीर्षोना छरीपाल्ता
मघो, दीगात्रा विगरे अनेक धमकार्यो करी करावी जनशासननो
उद्यात कर्मो छ ।

पूज्यश्रीए अतिम चतुर्मासि म २००६ मा सुरतगहेरमां
मछुडीपचदनी धमशालामा वयु हतु, त्यां एमनु शरीर वधु
अस्वस्थ वयु पछी बगाव मदी ५ ना दिवसे नमने पहीरे
ध्यानस्थस्थितिमा एमना पट्टधर आचार्य श्री माणिक्यसागरनूरो-
द्वरजी म० विगरे साधुओना मुखयी नमस्कार महामत्र सांभे-
लता समाधिपूर्वक पूज्यश्री स्वगवास पाम्या ।

आनो विषय विषयानुक्रमयी जाणवो ।

आनु सगोधन बहु मावघानीयी करवामा आवल छे,
छता कीइ भूज जणाय ता ते सुधारी वाचवु ए अभ्यर्थना ।

लि०

सामसागर

। प्रकाशकीय निवेदन ।

पू गच्छाधिपति आचाय श्री माणिक्यसागरसूरीश्वरजी महाराज आदि ठाणा वि स २०१० ना वर्षे षपडवज शहरेमां मीठाभाई गुलालचदना उपाथये चतुर्मास बीराज्या हता । आ अवसरे तेओधीना पवित्र आशीर्वादि आगमोद्वारक प्रथमालानी स्थापना यएली हती आ प्रथमालाए त्यारबाद प्रकाशनोनी ठीक ठीक प्रगति करी छे ।

तेओधीनी पुष्पकृपाए आगमोद्वारक-आचायश्री आनदसागर सूरीश्वरजी निर्मित वृत्तिसहित आ 'अधिकार विशिक्वा' नामना प्रयने आगमोद्वारक प्रथमालाना २३ मा रत्नतरीके प्रगट करता अमने बहु ह्य थाय छे ।

आनी प्रेसकोपी स्वयस्य गणिवय श्री चदनसागरजी म० साहेबे करेली अने आनु प्रुफ सशोधनविगरे पू गच्छाधिपति आ० श्रीमाणिक्यसागरसूरीश्वरजी म० नी पवित्र मे दृष्टि नीचे शतावधानी भुनिराजश्री लामसागरजीए करेल छे ते अदर तेओधीनी तेमज जेओए जाना प्रकाशनमा द्रव्यमहायकरी छे ते बधानो आभार मानीए छीए ।

लि०

प्रकाशक

- विषयानुक्रम -

पृष्ठ	विषय	पृष्ठ	विषय
२	मगल ।	४४	मम्यकत्वन्तु महत्वात् ।
८	सवन्तु स्वरूप ।	४७	ज्ञानन्तु स्वरूप तेनी विधि अन उत्तमता ।
६	सिद्धन्तु स्वरूप ।	५१	पूजानी विधि तेना प्रकार ।
७	इशान्ति करन्तु बारनाम ।	५७	अनन्तानमा विधिना प्रधानता ।
१६	धममां पुरयना प्रधानता ।	५८	अध्यपूजाना पण भावयकता ।
१८	पामण्या अन वहुगमनिनी फरक । , उपयेन योग्य ।	५८	हिमान सर्व लक्षण ।
२०	गुरुकुलवाग ।	५९	श्रावकधम । श्रावकन धमश्रवणना अधिकार छ परन्तु उपगानो नहि ।
२९	उत्तमपुम्पना शुभ अनन्तानया द्वन्द्वना पाठानो नाग ।	५७	धमकवचना विधि ।
३०	शुभागादवाला क्रिया निर्णयहाय छ ।	५९	यनिधम ।
३६	उपदेशके बालादिनी विचारकर उपस्था भावो ।		यनिगानो अय ।
३८	शोकन्तु स्वरूप ।		पामण्यात् सा विषयकवन्तमवती कुतकन्तु गठन ।
५९	श्रद्धा अन दुष्टिरागतो भ्रम । , तमव सच्च सूत्रनो परमाय ।	६०	उत्तरगणना रक्षणनी भावयकता
४०	लोकधम लोकमनापरिहारन्तु रहस्य ।	६१	श्रावकन साधधम न सभलाववा एम कंटलाकन्तु कथन छ तेन निरमन ।
४१	चरमपुद्गल्पररावत ।	६२	अन्तगिशा जन आमवमगिशातु स्वरूप
४२	पुद्गल्पररावतन्तु स्वरूप ।	६२	अन्तगि शाती मङ्गला ।
		६२	आसवनगि तानानहस्ता ।

पृष्ठ	विषय	पृष्ठ	विषय
६१	धनसो अधिकारी । विद्याती विधि ।	१०५	धर्मपर्यायं ।
६३	गद्विमिश्राना मभव ।	१०६	तत्त्वज्ञानमाट्टे आगम अने यस्मि ये जोरुण ।
६०	मिश्राना अतराया ।	१०७	धमनी प्रवृत्ता ।
७२	आलोयगनु विधान ।	१०९	गुरुधी अधनी अधिकता । गुरुदेवामा योग्यायाम्य विचाम्बु ।
७५	प्रायश्चित्तधी दुष्टि ।	११०	मध्यस्थतानु परिणाम ।
७९	हालमा धारित्र नषी ए मायतनु सडन ।	१११	विनय धयावच्छ जन एनुं मह्यव ।
८०	यागनु विधान । योगनु लक्षण ।	१२२	साधरावा अन सेवानो हनु ।
८२	भवलज्ञान ।	१२३	साधनु स्वरूप पासत्यानि अवन्नीय ।
८७	सिद्धनु स्वरूप ।	१२६	अनुकृपाज्ञानमा बटलाव माय मान छ तेनु सडन ।
९१	आलम्बित्तिरि आत्तिनु ज्ञानमानी अज्ञानतानु प्रकाशन ।	१२८	दाकिनअनुसार त्रिया । वीर्याचारनु स्वरूप ।
९२	सिद्धमा मुख ।	१३०	भय्यनु स्वरूप ।
९३	मुक्तिमा चान-मुख न मानानारन सडन ।		भय्यत्व ए आगमिबभाव छ ।
९६	वराय्या अर्थ ।	१४१	पुद्गल परावत्तनु स्वरूप ।
९७	सिद्धमगधन परम मुख छ ।		

शुद्धिपत्रकम् ।

पृष्ठ नं	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्	पृष्ठम्	पंक्ति	अशुद्धम्	शुद्धम्
१५	१७	वज्र	वज्र	५७	३	विर्षे	विर्षे
	२६	धर्म	धुर्म	५८	११	बहुत्वा	बहुत्वा
१०	१७	०रेन	०रन्	६०	३	विहृत्	विहृत्
२०	१	वासितेव	वासितव	६७	१८	वपस्य	विपस्य
२१	२५	समय	ससमय	७०	४	प्रमां	तमां
,	२६	समय	स्वयमय	७२	१	पर्या०	पय०
२३	२	युग	युक	"	८	धनुद०	पञ्चद०
२७	१८	माहान्त	महान्त	७६	१२	काते	क्रान्ते
३३	४	विधान	विधान	८०	११	प्य	प्या
	२३	दृष्टिप्राद	दृष्टिप्राद	९२	१०	भवति	भवति
३८	२०	०निरपत्वेन	०निरपत्वेन	१००	५	चिति	चिति
४४	१२	सम्यक्त्वत्ताम	सम्यक्त्वत्तय	१०२	२२	दोह	दोहा
,	२४	सम्यक्	सम्यक्	१०९	१६	क्रान्ति	क्रान्ति
४९	१३	स्वस्वत्वा०	स्वस्वत्वा०	११०	४	व	य
५३	१९	०पकारो	०पकारो	११२	१९	पुव	पूर्व
५४	१३	यदाहुना	यदाहु	११९	१५	त्रि	त्रि
५५	६	यथावधि	यथाविधि	१२०	१३	णए	णयाए
५६	९	य	यइ	१२८	१	अव्ययी	अव्ययी
,	१०	ध्याचक्ष	ध्याचक्षो	१२९	२२	शासन	शासन

सूचना - आमां धनकल्पते तत्रत्यर्यातनामना छट्टीना बहुवचनमां 'तु'
हृस्व छे ते वीथ सुधारी वाचय ।

। स्थापनासिद्धि ।

गणेश ! चित्र दिवि निवन्तो गतो ऽभिधानचित्रादितयोपकारी ।
 आलम्बन त्व पतता जनाना भावदम्कादे वरण च साधो ॥१॥
 इतोऽनुयोग गणधारिणोदिता ऽऽचार्याऽऽवृत्ति स्थापनया मुनीनाम् ।
 न मयतेऽप्यौ भवकूपपाती, पिशाचकी नाथ ! च वानकी वा ॥२॥
 क्रिया त्वसौ कस्य पुरा विदध्या दत्त्याऽहृतो मागमुदञ्जमान ।
 सीमघराणे पुरतो विधान, कल्प्या तदीयाऽऽवृत्तिरेव कृत्वा ॥३॥
 स्थाप्योदिता सा द्विविधा न चाऽप्यौ, तयो न ददं गुम्फायना पि च ।
 सम्बोधन कस्य भदतनाम्ना, करोत्वसौ व्याकरणाऽऽगहीन ॥४॥
 क्षमावित क श्रमणश्च तस्य या द्वादशावत्तविधानयाग्य ।
 सङ्कल्पने वा पुरतो जिनादे रवग्रह स्याद्यदमु प्रयाचेत ॥५॥
 अधश्च कामो ननु तस्य को वा, क स्पृष्टवान क श्मामयनि स्वकाऽऽग्य ।
 सामायिकाद्याङ्गविहीन एष, गही न नो समत इद्धवप ॥६॥
 आलोचना कस्य ददाति सूरे न तस्य कार्या भवता यदाऽऽति ।
 अदत्तलाता स कथ भवाधि पारङ्गमी साध्यपत्प्रहीण ॥७॥
 वध्या क्रिया कि फलमातनानु वध्यव भोयत् समुत्तरभामभ ।
 न गहणाऽस्याऽस्ति गुराविना सत्, त्वत्स्थापना मवफलापकर्त्री ॥८॥
 कल्लोलमच्छुद्धरव जनाना मानदन नदनव मुनीनाम् ।
 तत्स्वायदाय्यष्टकमेतदह, कल्लोलगोप्तेन जनाऽस्तु बद्ध ॥९॥

अधिकार-विंशिका

जागताडारण-आचापश्रीभान-वगागरमूर्तिपुर-
निमित्तवत्तिरुमाविता ।

भवन्नायोधी सखलायविद प्रतापनीयाधविधिविका गी ।
यस्यह त नसमुदेद्रभय नमामि वीर जिनमाख्यीरम् ॥१॥
हरिभद्रमूर्त्यागो दुर्घोषा विदुषामपि ।

यस्य धरातां तररणिता मादृशा बाधययन्म् ॥२॥
नाम्नाया नय विवृति-ग्या केनापि मूर्तिणा ।

विंशिकाया कृता यन ताताग्यस्यत्र मया ॥३॥
गुक्तिप्रवणवान्-नाथारि तद्विवरन ।

यन न कि यथागिन शुभ यन पश्यहि ? ॥४॥
इह्नुग मति म न गरा नक्तिथगवत् ।

शान्दयवाम्प्रधि रि न यद्ययध्रणा विधु ? ॥५॥
इह हि चतुगतिवा. सता सारपारावारप्रध्रमणगिश्चानन शारो
रिपनाननिकानकान-यस्यजाम्बवितन नदु. सप्रानपरिजिहीर्षुणा
जातम्बर्गावतापुत्रा. यन प्राणिना प्रवतिथ्य भवरागा-
गन्धुारणिन विवर । त चातावन मयाथोवत्ता । दुग्भश्चासी
करालवन्तिता. अधप्रादुर्भावातवधि. निध्या वाध्वदुमधमपथ. पु
नातन भम्मद्रदोर्दीपिनप्रभावाप्टय ससापप्रभावरप्रभापट
पञ्चमाये । तथापि गन्धिमपुण्यप. मरध्रानि. पुक्तिचिन्तपु-
वर्मादिपु. यन्नययन्ध्यावहार पूवतापुत्रयनदृश्यम्भाधि
पारगमनमायात्रिको हरिभद्रमूर्तिस्ता. तातप्रबोधनपटुववारानन

सत्त्वपचेलिमधमपाशिकाधारभूतवृक्षततिप्रभानकप्रथानिम्। तत्र
च समासत सकलकत्तयमार्गापदेशकतया प्रतिदिनप्रभानकाल
स्मरणीयाया आरभ्यते विंशिकाया स्वस्मृतिरीजविवद्वये
विञ्चिद्विवेचनम् । तत्र सुप्ताप्ररोधाय विहितापरिमितापकार
प्रवणातकरण अधिकारसूचिका पयमा विंशिका चाण
तस्याश्चेदमादिगानायुग्म प्रेक्षावत्प्रवत्तये मगलाभिधयप्रयोज
नादिसूचकमाह-

नमिऊण थीपराय, सव्वन्नु तियसनाहकयपूय ।

जहनाययत्थुवाइ, सिद्ध सिद्धालय थीर ॥१॥

युच्छ केइ पयत्ये, लोगिगल्लोगुत्तरे समासेण ।

लोगागमाणुसारा, मदमइविबोहगट्टाए ॥२॥ युम्मन ॥

इह हि शिष्टे वस्तुनि शिष्टा कृतमगत्रोपचारा एव
प्रवृत्तानि । रत्नायपायबहुलानी तियायात शिष्टाना विद्वत्वाहुल्य-
विशितत्वात् शिष्टानामपि विधानाम् । न च श्रोतारान्पि परमाथ
भूतनि श्रयसादिसाधने धमश्रवणञ्चि विघ्नाशङ्काप्रतिहृतावधाना
श्रवणाद्यता स्युगिति निवबध मगत्र निरग्रकार । न चर्तवि
मगत्र शिष्टप्राप्तिश्रोतुश्रवणदशनादपापकमित्तम् । वचिः
विघ्नाल्पीयस्त्वेन शिष्टप्राप्तिदशन पि निगङ्ग श्रोतश्रवणा
दशनात् । न च सत्रय विनात्पीयस्त्वे तिद्व यन दृष्टा, पानत्ता-
नुदवविध्यापनोपेक्षितमहान्कभम्मसावृत्तयस्वमात्तशासित इव
न शास्त्रश्रवणानसिद्धिहीना भवयु प्रक्षान्त आणयितार ।
तत्वायमेवादौ विशिष्टाध्यवसायाद्भवनिजराकारणतया शान्त्र
सम्पूणतायाद्यायि शिष्यप्रवृत्तनाय शिष्टानापतामव निर-
यमपि बुद्धिधनेन चदम् । एवमभिधयाद्यभिधानन्यापि सक-
सुधिया स्वधिया । प्रवृत्तमनुश्रियत । नत्वा थीर ॥१॥

मन्मतिविबोधनाय बध्य इति गथायुग्मसण्टङ्क । तत्र न वा पिण्ड-
स्थादिभेदेन ध्यानविषयीकृत्य । एव च तदवधिवात्कथनान कृत
भवति । यदा व्यक्तिभेदाभिप्रेयाभेदरूपप्रणिधानविषयीकृत्य ।
एव च यथाधगुणध्यानादिद्वारा रागधिताभीष्टफलं न्यात । नहि
वीतरागो ददाति स्वयं फलम् । तथा च अल्पभ्य एव तद्दानं बहुभ्या
ज्ञाने च सुतरामवीतरागत्वप्रसङ्गः । किं त्वाराधकभाव एव चिन्ता
मण्यादेरिव तच्चिन्त्यमहिम्ना ज्ञाति फलम् । अनेन प्रातिस्विक
त्यादिरूपं भगवन्माह । यद्यपि गुणवत्पुरुषवाचकशब्दोच्चारण-
श्रवणस्यापि गुमाध्यवसायवत् कमक्षयहनुत्वम् । व्यक्त चेद
तद्वाच्यंसे" त्यादिमूत्र तथापि प्रदानप्रकरणोपयागिनिजरा
कारणं नत्यादीनि तदवोक्तम् । नतिचोद्दिष्टपुरुषगुणा-
धीनप्रकर्षेव सफला । न ह्यसुवणं सुवपतया ध्यात सत सुवण
फलकं सम्पद्यत इति नमस्काय निर्दिष्टगह-वीररायति ।
रज्यनेनेन स्वल्पस्थापि प्राप्ती विभावत्विति रागः । कण
घञ् । अनन्तानुपध्यादिभेदभिन्नो मायात्मनपायायौ कथायमा
हनीयभदो मायालोभकरायो चेत्यनद्रागमजित द्वन्द्व (प्रणमरति)
मिति वचनात् । यदा रजजन रागः । भाव घञ् । परित्यज्यात्म
रमणता विभाजयतात्मरिणति भावात्मरूपयोदयसम्पाद्या
नाकमभावरगप्रतिपाद्या । स विगण-द्रयवत्वात्भारभ
दवधादयात्पिणासत्तात्पर्योवाजीवात्विषयनया वा इतागतो
पुनर्भावेन क्षपकथय्या निमत्ताकथयवरणान तदुद्रुवगीक्षय
करणता वा यस्मात् स वातरागः । द्वपोपक्षणे चन्द्रागभयस्य
द्वपक्षयानातरीयकत्वान् । यदा-द्वपोद्गुभा रागमूलः । सति कस्मिं-
श्चिद्रागे तदपकारिणि रयौनि । दृष्टादृष्टविषयतया रागत्य
बहुविषयतति तदग्रहणम् । जननापायापगमातिगया ध्वयतज्माष्ट
दवताया । वीत धीणमाहापि स्यादित्याह-सञ्जुष्ट

सर्वान् मूर्तान्मन्त्रनापरीयाप्रज्ञापरीयात् षडश्वित्रित्याऽनित्य
सामायविणय भावाभावात्मनः उपयजनोक्तमामायप्रधानीवृत्त
त्रिनेत्रलग्नोपयोगत्रिपण जानाताति मवन । नह्यमत्र
एकमपि सवर्णपरिपथ वक्तुमलम् । एतेषांप्यर्थेन स्वपण्यमि
मकलवस्नुसम्बद्धतोपगमान् । न चासन्नो-मूर्तानात्ममाक्षानीन्
वक्तुमलम् । न चामम्भूत सवर्णतृत्त नारतम्ये तद्विधान्तिसिद्ध ।
नत्प्रतिबध्दरागादिभयस्तु प्रतिप्राणि क्वाचित्त्व वादाचित्कोपलब्धे
नावदिवभावविरतद्भावानमानात् पूरहेतोरेव वा । प्रतिबध्दवता
च रागादन माक्षाज्जानम्य वि-तु पारम्प्येण । प्रतिप्राप्ति च
केवलियनाणो नो नोय एण वसायाण मितिवचनादापे
ज्ञानप्रतिबध्दवता च वपयाणा, अनुभूयत तीत्ररागाद्यवस्थाया
तानाद्युपलव । अत एव च प्रथम यीनराग मिनि । अनेन जानाति
शय । अस्ति चातीवद्दुराणामपि षडत्यलाभ, प्रतिपक्षव धहृत्व-
भावनिजगत्साध्यत्वात्तस्य । न च ते शासनप्रवक्तवतया परमगुण
वद् भव्यपबोधहतुनेन्द्रादिजतप्राणिहायरूपा प्रतिपत्तिमहन्तीत्याह-
'तिपसनाहृष्यपूय' तृतीया देवा जमनो येषा त त्रिदशा ।
भवन्ति हि देवा पर्याजिमाणा मौवनदशावत । अमुरानीना
कुमारता तु कुमारवल्लालनादन तु शरीरलाघवद्युत्याद्यपेक्षया । तेषा
नाथा-अप्राप्तप्राप्तिरूपयागप्राप्तरक्षणरूपक्षमविधानपटव । तेषा
न्चित्तनेचिदय भवतो प्यधीशा न स्वकल्पवर्तिना सर्वेषामन्त-
रेणान् प्रभवो भवति । न च सम्भवति सवकत्पाधिपत्य
कम्यचिदेतस्य । नानि द्राणामत्राधिकार । यद्वा स्वापक्षया नाथता
तेषामयथागक्षमानुपजीवनात् । ते च तत्रम्या एव पूजयन्ति पूजा
धामभगवत्तमहत्तम । इन्द्राश्च विनातिभवनेषा, भेददशकपि
श्रेणिद्वयभागात् । तथैव षोडशव्यनराणा यानमन्तराणा च चले
तरभेदद्विविध्यानिष्णाधिपौ द्वौ, नवमदशमयोरेवाद्वादशयाश्च

क्व द्राधिष्ठितत्वेन दत्त कल्पापपन्नवमानिकाना, कल्पातीनास्त्व
 ह्मिद्रा सर्वे, न च तेषामागमनादीनि, इति चतुषष्टिरिद्राणा, त
 वृत्ता-विहिता अचिन्त्यभाग्यभरलभ्यभगवद्भूविज्ञानजातभक्ति
 प्राग्भारपूणहृदयेन स्वयमव । कारिणानुमत्तिसद्भावेपि प्राघायात्
 वृत्तग्रहणम् । नाप्यत च देवगुरुधर्मद्वार्याणा यावच्छक्ति स्वयविधान
 एव वीयाचारप्रतिपादनम् । पूजाऽशाकाद्यष्टमहाप्राणिहायरूपा
 यस्य स त्रिद्रगनायकृतपूजस्तम् । 'एवाथ चानक वे (सि०३ १ २२)-
 त्यत्रानकग्रहणाद् बहुपत्तापि बहुव्रीहि । जमाभिपवादिवाले
 कृतायामपि पूजाया शान्तप्रवृत्तनशालविहिताया एव प्राघाया-
 न्त्तग्रहणम् । अननोचिवात् पूजातिशय भगवता भगवान् । न हि
 वृत्तापि लघे क्वल जिना इद्रादिमपयापूया सम्भ्रामवन्ति ।
 मति च समवसरणऽत्रयभाविनी तीयवृत्ता दगनाप्रवृत्तिस्तीय
 स्थापनानह्मि वा वयभाविनी समवसरणादिग्रन्ति । प्रोक्ताति
 गयत्रिनयुक्ता च द्रानि दगना करोति वा स्थापना सायस्ये
 त्यात् (अथवा) मति चाकनागिगयत्रिकयुता मूरवेवलिनोपीत्याह
 'जह्णाय वत्युवात् ति । यथानात्-वराम-कवन्लोकाऽलोकाव
 भासकेन मयात्रिणा निररोक्षणानतन सम्पूर्णं वेवलनानेन
 नानमुपलब्ध यथा-नन्निवृत्त्यति यथाज्ञातम् । अननाम्याऽप्तता
 दगयति अभिधयनानवद्यथानाताभिधायकतायाम् मूलत्वात् ।
 वसत्यस्मिन् गुणपयाया इति वस्तु द्रव्य । एतदभिधानेन गुण
 पर्याययारपि तदवस्थाभूततयाभिधत्तवनाभिधानम् । वमन्ति
 वाच्यत्वनेयवात्या स्मिन्निति वस्तु द्रव्य गुणा पर्याया वा । वस्तु-
 शब्देन ध्रियत पन्मायमद्गकत्य न तु त्रीद्वेषान्यादिवन
 कल्पितायनेकत्वम् । वस्तु-द्रव्याद्यामक वृत्तात्यवशीलस्तम् ।
 गीलायप्रययन व्यङ्ग्यतस्यापकारानपक्ष सूयवत स्वाभाविक
 दशनाकरणम् । व्यक्नवागथकधातुप्रयोगाऽस्पष्टध्वनिदशकता-

ङ्गीकन्तु अदंगकतामानिन अपौरुषयागमस्वीरनुदच पुनयस्य
व्यवच्छेत् । नहि सवनता निरुणद्धि विरुणद्धि वा वक्तता ।
न चर्त्तौतीद्वयाथदेशिनमतीद्वयपदायगाचर प्रमाणभावमावि
शति । अगम्भवश्चानिदशयापौरुषयीणा वाचाम । अनेन वागी
शयमाह स्याद्वादिन । मत्यपि नतुस्त्रिशयतिशयेषु पान्त्रिनेण
रूपस्यावस्थ्याविष्वरणप्रधानेनानिदशयचतुष्वमव भावाहृत्यनिप्र
धन निवेद्ध भगवतो वीर्यस्य । ननु मववाशतिगद्युग्मस्य क्षायि-
करेन भावाहृत्यनिप्रधाना अत्यद्वयस्य तीथरस्त्वभापा
पर्याप्तिनामकर्मोदयजत्वन कथ जाघटोति तन्निदानता ? । सत्य,
तत्प्रभवविपाकवेदनकाल एव च भावाहृतारुहताम । यद्वा मिथ्या
त्वादिमोहनीयश्रुतावरणीयान्क्षयाद्गन्त्यात्परेयागमाधारणमस्य-
ववादिगुणोत्पादरतया क्षायिकादिहेतुनेति न विरोध । न च
परपा भवदप्यवविधम् । साम्प्रत रूपातीनावस्थ्यामधिष्ठत्याह-
'सिद्ध' शपभवोपग्राहिनमचतुष्टयक्षयण निष्ठिताथम् । अपुनग
वृत्त्या पञ्चमगतिप्राप्त्या जमादिदुत्तरन्ति शाश्वतान्ध्याम
स्थायिनम् । न हि दग्ध कमजीज भवाङ्कुरोदगम सम्भवी, तपा
यमनियमादिवयर्थ्यापन । मुक्ता अपि मुक्ता मवत्र निष्ठन्ति
व्योमवत्तापवर्जिता इति वचसा कश्चित्सवव्यापितयाऽभ्युपगता ।
न चाय तेषामभ्युपगमो याय्यो, यावच्छरीर तथाभाव प्रत्यभ
विरोध, एतरत्र जानानुत्पत्ते । शरीरस्य जानावच्छदकवेऽपि
परशरीरादिव्यवस्थाऽनुपपत्तव । विमुताया विमुक्ते बाह्याभ्यन्तर
शरीरे न क्रिया यया व्याप्ति म्यान् । न च तथास्वभाव मान
निश्चित । न च तथाविध एवप्रयोगोप्यस्ति । न च शरीर
परिमाणप्रतिबधक येन तदभाव न तथा स्यादित्यनिप्रयाह
'निदालय' । सिद्धयन्ति स्म निष्ठिताथा भवन्ति स्म कममलहीना

तुल्यरत्नकात्तृक्वागीनत्रिजासापक्षत्वादुत्तरगाथयात्तरत्रियामाह -
 वुच्छति । यथ्यजमिध्यास्ये, अतरात्मनि सिद्धत्वेऽपि प्रकरणरूप-
 नया निरूपयिष्यामि । सक्रमकाव्याप्तस्य कर्मनितीयवत्त्वादाह
 वइ पयत्ये' त्ति । काश्चिद, युक्त्याऽऽगममिद्धा अपि तथाविध
 सुकुमारमतीना शास्त्रानभ्यासिना तदनर्हाणा वाऽज्ञातत्वेन पान-
 श्रद्धानाचरणयोग्या ये पदार्था, पद्यते-गम्यते जीवाद्या अर्था
 एभिरिति पदानि समयापेक्षयवाथनिरूपकश्रुतभागास्तेषामर्था-
 अभिधया सम्प्रदासम्बद्धरूपास्तान यद्वा-पदार्था लाजाद्यवस्था
 निश्चित्यादया लाकोत्तरा आवणिकादयो लौकिका प्रतिपाद्या
 अया पदार्था वस्तुनीतिवृत्वा तान् । इदं च जिनवचनमहोदधेर
 शक्यसङ्ग्रहता मवानोऽपि एकाद्यपि महापकारकत्त् जिनवचन,
 सामायिकमात्रपदप्रभवानताऽ नदपदप्राप्तिप्रतिपादकपारमप्रा-
 माण्यान्ति कतिचित्तदुद्वागऽपि श्रयसे इति ज्ञापनपर
 पद्वयम । कीदगास्तान लौकिकलोकोत्तरान् । लाके-परम-
 पिप्रतिपात्ताऽऽगमनिरप्यप्रयत्तिपरायणे सामायजने भवा
 लौकिका, लोकोत्तरा-अतीतदोषतालवधानतनानपुरूपविशेषप्रति-
 पादिनाऽऽगमसिद्धास्तेषा लोकस्वभावादीनामबाधितवाक्यप्र-
 तिपादितत्वात्लोकोत्तमता विद्यत एवेति लोकोत्तरास्तान् ।
 ममाधास्यति च लौकिकपदाथप्रतिपादनायोग्यताशङ्का स्वय-
 मेव सूत्रकार सूरिः सूत्रप्र । तेन नात्र तच्चसूर्या । न च लोका
 गमसिद्धत्वेन तादक्षपदाथप्रतिपादन सफलप्रवृत्तिव्याप्तप्रेक्षावत्ता-
 च्चिननरोचितमित्याहास्य सफलता-समासेन'-मडक्षपेण । सति
 हि विचित्रा श्रोतश्चयो, यन सङ्क्षिप्याभिधान फलवत् । यद्दानी-
 तनजनाना तादङ्मधायुबलधारणावजिताना नानीदृगन सम्पद्यते
 बोध इत्युचितोय सङ्क्षपप्रयास । नच स्वमनीपाशित्तिपनिर्मित
 ग्राह्यतामति किञ्चिदपि लोके लाकोत्तरे वा मुनिश्चितानम्भव-

द्वाघ्नप्रमाणसिद्धस्यवोपादेयत्वात् । नचाऽनुपासितगुरुकुलमयूरनत्य-
वदुपादीयते णिष्ट शिष्टाऽप्रतिपान्ति सुन्दरमपीत्याह-‘लोगागमा-
णुसारा’ । लोको-व्यवहाराहप्राणिगण जाप्तोदिनिनिरपेक्षप्रवृत्ति
पर आगमाश्च-म्याद्वादमर्यादिया जीवादिपदाथज्ञानसाधनानि
सवशवचनानि, तेषामनुमरण-तदुक्तस्वरूपानतिश्रमेण तदुल्लेखन,
तस्मात् । हेतुपञ्चमीयम् । भवति हि आवणिकादिपदाथप्रतिपान्ते
लोकाऽगमा हेतव इति । अत्र पूर्वे च लोकशैविकशदयो पूर्वनि-
पाता दृष्टेऽविरोधप्रतिपादकत्वेन तयोरितरतुल्यवक्षताज्ञापनाय
यद्वा-लोकव्यवहारकुशलकुशललाभिसाधिमत् एव लोकोत्तरादियो
ग्यनाभावात्तत्राधायमिति । यद्वा-धर्माधिराकृतिगणत्वात्
अत्रापि विकल्पेन पूर्वनिपातविधि । अस्तु वाऽऽनुपूर्व्येण प्राग्नि
पात । यथाधिया समाधेय मृधियाऽगमाऽविरोधन । समामकरण
प्रयोजनम् अर्थापत्त्याक्षिप्तमपि साक्षादाह नटि सर्वोपि वविद्यतेऽ-
र्थापत्तिमिद्धमयमिति तद्वचनसफुल्लतति-‘मदमइविबोहणटठाए’ त्ति
मन्दा-नयाविधयायाद्यनवगाहिनया सुकुमारा भति-बुद्धियेपा ते
मन्मनय । अननतेषामतादृगप्रकरणाद्यन्तरेण व्यवहारव्यवहाय-
पदायकुशलासम्पत्तिरपि असम्भाविनीनिदानेन महापकारोद्भू-
तिरनेन दश्यते । तेषा विरोधन-विविध यथा तस्य बोधोत्पत्ति
स्यात्तथा ‘थो यथा बुध्यते जन्तुस्त तथा बोधये दित्युक्ते वाधन
प्रतिपाद्यपदाथस्वरूपनापन म एवाथ-प्रयोजन, जनन न भवति
धम श्रोतु सवस्यकात्ततो हितश्रवणान । श्रुवतोऽनुग्रहवद्दधा, वक्तु
स्त्वेकान्ततो भवती ति वाचकवयव्यक्तवचनेनकान्तिकी धमसम्प
त्प्राप्तिर्जायते प्रकरणकारम्य । तस्मै, उद्देश्यत्वार्था चतुर्थी, तन्त्रन
प्रकरणकर्तुरायफलनिरपभताध्वननन केवलधर्मोपदगावता दग्मा-
थपरायणता ॥ नहन्तरा परमपुरुषमन्त्रिः ॥

धम-तत फ-मोभा-यपदायनि स्पृहा, 'मोक्षायव तु घटत विशिष्ट
मतिरुत्तम पुरुष' इत्याप्तोक्ते । न चान्तगडुर्नतद्गा घायुगलान्
गतेनाभिधेयादिन्यासन प्रयोजन, यावता सति तादृश्याभिधेय
प्रभतो तत एव बोधादसति च नाभिधयप्रभृति-याममात्रेण मिद्वि
रितिवाच्यम् । मशयस्यापि प्रवृत्तिजनकत्वादुपादीयते चापोहश-
दिनापि तत्तच्छास्त्रादावभिधेयादिसूचक वाच्यम् । अधिनायुत्-ग-
सनायेति केचित् नायथाऽऽमू-गच्छवणमननावधानतातपाभिति
गाधायुगलाय ।

लौकिकलोकोत्तरपदायव्युत्पादने लोकागमानुसारात्प्रतिज्ञाते
शङ्कते-यद् आगमानुसारेण लोकोत्तरपदाय-युत्पादन याव्य,
लोकोत्तराणा पर 'लोकासञ्ज्ञा परित्यज्ये' तिवचनात्लौकिक-
पदायव्युत्पादन न घटामञ्चत्यञ्चित-मस्य भगवत इति । अत्राह-

सुदरमिद् अग्नेहि वि, भणिय च षय च किञ्चि वत्युति ।

अग्नेहि वि भणियध्व, कायव्य चेति मग्गो य ॥३॥

अचरपि-आप्तोदितागमानुसारिभिरपि, अपिनाऽऽप्ता
तावत्सम्यग्दर्शनादिपूता-मभिभणित कृत च । व्यवस्थाया चेदपि,
तदागमानपेक्षयापि स्वबुद्धिवत्पनया यद व्यवहारादि अकिराध्या
गमादिनेति शय । भणित-व्यवहारप्रधान शास्त्रे निर्दिष्ट,
चकारेण न केवल निर्दिष्टत वि-तु युक्त्या गुणभारणतया व्यर
स्थापितमपि, कृत च-तत तथाविधभणितिभणितमेवाचीण
श्रियया निष्पादित चकारेण कारित प्रशसित चेति द्वयोर्ग्रहणम् ।
यद्वा चकारद्वयेन लौकिकोक्ति-कृत्योर्देशकालादिभेदेन वचि यमाह ।
जायत एव देशकालादिभेदोऽवस्थाजदामयावि-भोगभेदे आचार
वैचित्र्ये हेतु । तादृग्भणित कृत च यदि सब्रवाडमयानुसारि
विहित स्यादित्याश-क्याह-किञ्चिदपि-चित्प्रत्ययस्य सामायाय-

तयाऽनिर्दिष्ट यत्किमपि लोकोत्तरमागानुयायिभिरनुमनमननुमन वा
माध्यस्थ्यफलमेव तद अथवा न किञ्चिदपि गुणररमाप्तागमाभित
मन्ति यद्वा वत्तमानागमापेक्षयाऽऽभ्यन्तवाविषयताऽमाचारमङ्गी
वृत्त्यद वर, । अथवाऽपि द्वमपि स'क्षादुक्ततयाऽऽचागनुमया-
ऽगमवाक्यवयविकाऽप्यमुद्गार । 'वत्यु ति वमन्तीष्टप्राप्त्यादयोऽ
स्मिन्निति यस्तु-आवणिवादिराचार । इतिहोती तस्य प्रयाग
दशमिष्याम । अथरपि-पहिहृत'र'पञ्चरागमप्रधानतया
लोकोत्तराध्यानुवृत्तिभिरपि, अपिना न तावत्लौकिकमार्गानुगा
मिभि प्रवृत्तिजनरेव केवल किन्तु त'थरपि पूर्वोक्त । भणि
तन्य-तदुर्वोपदिष्ट तदुणप्राप्तियाग्यनर्दयिन उपदेष्टव्य, न
केवल लोकाचरितत्वन तस्यावभनामवधायोपेक्षणीयम् । क्तव्य च
वदिकादिमागप्रणतप्रमुखर्हिनादिनाम यथा जामनारञ्जनाय
यस्त क्व'मागमे, अनुष्टित च वि'द्वम'र हामाद्य'तित्वा'प्रा-
ध्वन, न तथात्र किन्त्याचारवित्याकाय मना वृद्धानक्रिययोरे
वरूपता निश्चयात् । चकार वारणा'स्मि'मु'चया' । एव च
यावत्लौकिकवक्तव्यकायनापत्तौ ग'पानाभावन 'तानगन्वि'रा
पत्तौ च लोकात्तराणामाह- सु'दर व'व'नि ताननु'प्री'टसाधन
यदेव लो'व'प्रवृत्तमवविध'ग्यात्'रा'कान'रा'माध्यप'प'नीय नरादर-
णीय च । इतिहोती न क्व'राकाचरितत्वन राकोत्तराणा
विधेयतया जेगीयत मया, कि तु य'न'प्र'त म'पि 'रिणा'मा
पातमु'दर निश्चीयत धी'न'र्ग'भि'भ'स्व'त्वाय एव पापनायतीति ।
ननु भयत्येव लो'क'म'तादरवतो मिथ्यात्वादिमागप्रवृत्तिस्तथा च
गर्ह्योऽप्यमुपदेश इति चेत् । अहो ! अभिप्रायाऽज्ञात भवता, मु'दरा
दरणस्यवाभिहितत्वादिभिवृत्तनात्र मिथ्यात्वादिप्रवृत्तिप्रसङ्ग
तस्य तु सपविपान'रा'स्यज ययातनाधिरुपाना'नाह'नुतया मु'दरा'म-

सुन्दरता । ननु दध्यानयननोदनया दध्याघारानयनवत लौकिका
 नुष्ठानप्रामाण्ये लौकिकमागप्रामाण्यापत्तो लोकोत्तरमागव्यव
 च्छद इति चेदाह 'इति मग्गो य' इति । अयमेव लोकोत्तरो मार्गो-
 यदुतापरपि विहित यत्सुन्दर, तद्गुणितव्यमाचरणीय च, न लोके
 विहितत्वमात्रेण परिहृतव्यं किन्तु यदसुन्दर तद्व्यय, यत्तु सुन्दर
 तद् ग्राह्य । इति हेतौ । अता लोकोत्तरागमानुमारिपदाथप्रति
 पादनपरायणेनापि मया लोकानुसारादपि पदाथप्ररूपण प्रति
 ज्ञायत । नहि शिष्टमागप्रवृत्त प्राप्नाति पात वदाचिदपि गुण
 श्रेणस्तदपहाय प्रवृत्तम्यव गुणगणविशारात्ना प्राप्तभवचक्रदारिन्ध
 भावानुगमात् ॥३॥

एव कृतपि समाधाने दधीकृतेऽपि सुन्दरलौकिकविधेविधे
 यत्वे ये केचित्नावल्य्याऽऽयति लौकिकत्वमेव परिहारे बीजमव-
 बुद्धय लौकिकपदार्थानभिधाने तव कृताग्रहा नानुमायते पूर्वकृता
 युक्ति ताज्जिदाक्षयितुमाहाऽऽचायवय -

इहरा उ कुसलभणिईण चिट्ठियाण च इत्य बुच्छेओ ।

एय ललु धम्मो वि ह्णु सत्थेण वओ न कायव्यो ॥४॥

इतरथा-पूर्वभायोक्तप्रकारानभ्युपगमे सुन्दरत्वेन नोपादेय,
 किन्तु लौकिकत्वेन हेयमेवेत्यवमङ्गीक्रियमाणे इतियावत् ।
 तुर्विषयणे । एकस्तावन् भागविरोध पूर्वोक्ताऽपर चेदमितिविशेष
 णाय । किमित्याह 'कुसलभणिईण' कुसलाश्च ता भणितय कुसल
 भणितयस्तासा-ध्यावहारिकानेकगुणगणप्रवृत्तनप्रभविष्णुसामाद्यने
 वनातिविवेचनविचक्षणयात्ता यद्वा-कुसलाना-अलब्धसम्यक्त्वाना-
 मपि माध्यस्थ्येन यागाचार्यान्विद्यथाथवस्तुविचारविवर्तना,
 भणितोना-वृत्तिनिरोधनिदानाभ्यासवराग्यमनियमादिवाक्याना ।

तीयमिति भवदनुयायिभिर्भवद्भिश्च न काय एवामावपि । तथाच
 लोकव्यवहारोपयोग्यावणिकादित्यागन लोकव्यवहारबहिर्वर्तिका
 धर्मान्निव्युत्सर्गेण च पुण्यगम्बल्लूयता च देवानापियानामिति
 हा । नदाग्रहग्रहिलताफलानुभवभावुकताऽनुचिता भवादृशा, सम्प
 द्मन्त्राजामपनयत नमेलकप्रवेश इति याय । यदि चोच्येत भवद्भि
 यदनादिकालीनमोहमहामलिम्लुचमुपितमहाध्यज्ञानाद्यसपत्नरत्न
 प्रापणप्रवणतया आपातपरिणामरम्यो धम किमिति परिहि मत् ?
 न खलु चित्तमणिगृहीतो (तमुक्त्वा) नरापसदेन केनापीति तत्प्र
 भावो न विद्वद्वृत्तवर्णनीमा, नवा तदङ्गीकारकर्त्ता न वप्यत
 वणनाशालिभि सूरिभिस्तदायाता भुजङ्गमनलिकायायना
 प्यस्मदुक्त मुदरत्वात्लौकिकमपि ग्राह्यमेव विचक्षणविशदमिति
 रुचिर माग । आनदोऽय महानस्माव यद्भवादशा महिम
 वमार्गावितार इति ॥४॥

एव लौकिकपदाथप्रदक्षानविषये विहिते समाधानेऽय आशा
 तनायमजानाना सम्यगं च पश्यव प्रस्तुतस्य महापुरुषाशातना
 भीरुभिरक्त यता प्रतिबानाना स्वकमत्या क्तव्यवाममेतदय
 दुपदशमत आहु -

अग्ने आसायणाऽओ महानुभावाण पुरिससोहाण ।
 तम्हा सत्तणुख पुरिसेण हिण पयइयव्व ॥५॥

अर्थ-पूर्वोक्तवादिनो भिन्ना, यद्वा-यथापहिताऽऽशातना-
 स्वरूपानभिज्ञतया यथावच्छद्धानशूया केचन भणन्तीति वाक्य-
 गप । विमित्याह-‘आसायणा आ अभिविधिना, शात्यते विना
 द्यते, ज्ञानाद्यात्मस्वरूप मोक्षमार्गो वा-ऽमोक्षतिविघ्नकरणेन
 यथा साऽऽशातना मानहानिभक्त्य तरायो वा । कुत इति चेदाह-

‘अथो अस्मान्कागमानुसारेण लौकिकलोकोत्तरपत्नयवचना
 त्समामन । एतच्छास्त्ररमिकनयावबुद्धघन्तेऽवदाद्वारो, यदुत न
 तादृशी गक्तिश्चिरन्तनाता यत्तदुत्पण मन्दमत्पवगमनानुत्प
 प्रतिपादययु पदार्थम् यद्वा-अरण्यरुदितमिव वृथा विहितो व्यायामो
 विस्तरेण वस्तुव्याख्यान भयमव्यमावानुत्पादके, यद्वा-न ते न
 उपकारवा यत्र तद्वचनादेस्पयागोऽजनि कदाप्यस्माक, अवगत-
 विस्तराणा तत्रभवता ग्रथकृता भवतु सुतरा स इत्युपकारा-
 पलाप । कथामागतनेत्याह- ‘महानुभावाण पुरिससीहाण’
 महाननुभाव-श्रुतकेवलि-द्वगपूवधर-पूवधरत्वादिस्प, यद्वा-गभी
 रिमतिरस्त्वृतान्त्यमरित्पतिनिम्नतावाक्यप्रवाहायगाम्भीर्यलिङ्का-
 रादिरूपो ग्रथरचनाप्रभावो यथा ते तथा । अस्येवानन्ताद्यथ
 प्रतिपादकप्राचीनानूचानानामपूव प्रभावो योऽशताऽपि नापरेयाम्।
 न सा महानुभावता यथावदवगम्यते तदागमावबोधरहितैर्या च
 नगनाटवदवबुध्यते सापि न तथाविधगुणगणस्वरूपानवगमावयिनी
 चिरभाविनी हृदय सहृदयाना न वा पारमार्थिकी । सापि
 भविष्यत्यागतना लौकिकमहानुभावाना देवादीनामिवाग्रयाम् ।
 न च सा तथानयाय बजनीयत्वऽपि तदाशातनाया इत्याशङ्का
 सम्भवे उक्त-‘पुरिसे’ त्यादि । पुष्पेषु मिहा इव पुष्पमिहास्तेपा
 तीयकरगणधरादीनाय । ते हि प्रबलाज्ञानतमस्ततिविस्तारणद
 क्षणानावरणीयादि-कमराजप्रधानमुमटोद्भूटवीयविनाशाय सिंह इव
 परान्मन्ते एवायथानादिकालीनासङ्ख्यप्रदेशप्राप्तसाम्राज्य-
 कमण पराभवासम्भवात् । अनेन विगिष्टवाक्यन तादवपरम
 पुष्पाशातनया बहुलससारभ्रमण नापयन्ति । यदागम -

* ‘तित्यमरपवयणमुय आयरिय गणहर महद्द्वीय ।
 आनायतो वट्टमा अणतससारिओ हाइ ॥१॥’ न च भवादगा

* ब्राह्मणप्रवचनत्रय आचार्य गणधर महद्विकम् ।
 आगातयन् वट्टमा अणतससारिओ भवति ॥

ज्ञातसमयसद्भावाना कार्ये एतादृगेऽनन्तध्रमणनिग्रधन युक्तो
यत्नो, लाभमिच्छतो नीविहायापत्ते । किं कार्यं तर्हि ज्ञानाऽऽगम-
सतत्यमुमुक्षुभिरित्याह- 'तम्हा' यस्मात् सङ्क्षपणापि परमपुण्य
प्रणीतसिद्धातानुसारादपि नूत्नाऽविगीनग्रथग्रथन तत्प्रणेनजना
शातनाया दुरन्तापारावारदु खपारावारभव भ्रमणभावा भवन्ति,
ततो हेतो "सत्तणुक्व' शक्तिं प्रशस्ताध्यवमायजातवीर्यान्तराया
दिक्रियापशमसमुत्थात्मसामध्यमनतिरुम्य तदतिभ्रमणे हि महा प्र
त्यपाय, यथावीयमाराधनैव फलवती ज्ञानादीनामयथा तु
विधानेपि यथाकथञ्चिन्न तथा फलप्राप्ति, परिणामवृद्धयनु-
गुणा हि सम्पद्बुद्धि । न च भवति वीयगोपकस्य तथाभूता सेति,
अतिभ्रम्यापि ता प्रवृत्तते चेल्लभते पातमव । नहि मनोमात्रेण
शारीरिक्सम्पत्सम्भवोऽभावे च तस्या प्रतिज्ञानपरिहारेणात्ता-
दिध्यानोद्भूतेर्वा महाननयप्रसर ममुद्रात्तरणश्रममराल्तरप्रक्षणा-
विचारित-निजसामध्यजलकत्पोलमालाभालिपारावारपरप्रापण-
प्रवृत्तध्वाडक्षवत जिनकल्पश्रवणमात्रज्ञानाऽविचारितसामध्य-
प्राचीनानल्पकूटश्रीध्रविकारप्ररितनगनाटगुरुजिनकपाडगीकृतिरिव
वा । न चासौ हितवृदात्मने कथञ्चिन्पीति शक्ययनुरूपमि-
त्युच्यते । त्रियाविशेषणमिदम् । तथा च नपुस्त्व द्वितीया च ।
किमित्याह-'प्रयतितव्य' यत्नो विधय, न केवल विचारमाला-
भालिनाऽवबोधमात्रवता वा भाय किन्तु पुरुषकाराऽपि कार्ये ।
उपादानकारणज्ञानचिकीर्षाप्रयत्नविनजभादिभिरेव कार्यसिद्ध ।
केनति चेदाह-'पुरित्सेणि ति । पुरुषेण, पुण्यकथन च तेषामतिश-
येन प्राधायताख्यापनाथ, पुरुषज्यष्ठो धम इति कृत्वा प्रति-
पादित चाऽऽभेऽपि पुरुषप्राधायम वरिससयादिनिग्याए अजाए
'साहू' इत्यादिना । न चानेन स्त्रिया हित उद्यमोऽ-
वधेय, तासामपि पुरुषवत्सम्यक्त्वज्ञानचारित्रशालितया निवृत्ति-

सामारिकाण्यद्वन्द्वनिर्वागत्रापिमम्भवात् । पुरपप्रधानता च तासा
 तुच्छा गारवद्वुले त्याग्निनाऽजमेन 'चञ्चलत्व निस्त्रिणव
 मि'यादिना व्यवहारगाम्त्रण प्रकटीकृतामवस्थामनुभूयमाना
 वाऽऽस्थियति । क्व? इत्याह— हिते 'तानदानचारित्रतप स्वाध्याय-
 वयावृत्योपदंगभात्रनादौ एतद्विषययत्नस्यवात्मोपकारकत्वेन
 विधयवात् । परतन्पिकरणन किञ्चिन्न प्रयोजनमात्मतत्प्यव
 यतिनव्यमिति भावाथ ।

इति पूर्वपक्षकारेणाऽऽक्षिप्त समाहितारमा प्रवृत्तो निवचन
 वितरीतु गाथायुग्मनाऽ'द्यगाथयाद्वारकरणप्रवृत्ति दश्यन् वाद्युक्त्
 रूपणप्रतीकारमाह—

तेसि बहुमानाओ ससत्तिओ कुसलसेषणाओ य ।

जुत्तमिण आसेविद्यगुदकुल—परिद्विदुत्तमयाण ॥ ॥६॥

'तपा अनीन्द्रियाथवेदिवचनागोचरगुणवत्तीधकरणघार्या-
 दीना प्राचीनातिगूढाथयथावद्विस्मनगास्त्रगास्तणा बहुमानात-
 आ'तरप्रीतिमम्भघात, ज्ञाप्यते चप पतिग्र'थ सविनेपनमस्कारा
 दिना । तथा च नूतनरचनादंगनप्रारम्भ एव तमहिमविलोकन-
 श्रवण न भवत्यव थानपाठकया'तीथनायकादौ समस्तजननिस्ता
 म्णनिपुणऽवना'गा'पि कि'तु पूज्यम्यात्यन्तपूज्यवात् पूजिन-
 पूजक शब्द लाङ्गाना भङ्गववातिनरामाराध्यतावृद्धि तत्रभवति
 तस्मिन भगवति कृते च बहुमान यदि काऽपि निर्माग्यराखरो
 वाद्युक्त्तुत्सितविचारप्रवृत्त म्यात्तदापि न दोषीय ग्र'थकत्
 णाम । नहि कस्यचिच्छुभांगयो'भूता गुभा प्रवृत्ति नास्तिकाना
 मिवागुभांगयो'द्ववन दोषास्पदम् अथवा तीधकृद्देशनाप्रभवात्मम
 स्तकुमताना न त्रिधेया म्यात्मापि भुवनगुर्भिरनक भवभावितात्त'

करणतावाप्ततीभृत्कर्मफलभूता । प्रियते च तर्वाभूयते च कुनया,
न चाकरणीयता गुभाशयप्रवृत्तशुभप्रवृत्त्यात्मकत्वात्तस्या । न च
स्वायध्रसो हि मूर्खते' तिवत्स्वहित विहाय सा त्रियमाणा वाय
करी न च प्रियते इत्याह-'समतिउ' त्ति । स्वशक्तिन । पञ्चम्यास्तगु
आद्यादेरावृत्तिगणत्वात्पञ्चमा च 'गम्ययप कर्माधारे (सि० २।२।३४)
इत्यनन । तथा च दुपमारजनीप्रचारपटुतात्प्रप्रबलप्रभावाया
अवर्सापिण्या दापण यद्यपि तथाविधा क्षपकश्रेण्यादियोग्याम्यवसा
यवज्यपभनाराचादिसहननाभावन यावती स्वकीया गकितस्नाम
नतिनम्य । एतदेव हि पाश्वम्यवकुशत्वयोर्भेदकत्व यत्नाद्याकारणप्र
तिसेवाविधानविधुरो, न च प्रायश्चित्तादिप्रतिपत्तिभावुक । इरम्नु
न तथा, किन्तु यावच्छक्ति प्रतिमेवापरिहारपर, कृताया च
कारणे तस्यामवश्य यथायोगमालोचनादिविधाता । जनेन न
केवल उपदेशप्रदानमेवाम्माभि श्रेयस्करनि श्रेयमप्रापवतयाअभ्यु
पगत हितविषयकपवृत्तिविरहेण किन्तु परप्रवाधनघत स्वात्म
हितचिकीपुतया यथाशक्तिप्रवतिरपि हितविषया । तामाश्रित्य
किमित्याह-कुशलमवणाओ य त्ति । कुशलो-मोक्षस्तस्यैत
निग्विलानिष्टनिगतत्वेन कश्मललेशेनाप्यकलङ्कितत्वात् केप्ररु-
सुखरूपतासम्पतिसम्पत्ते, तत्प्रापक तत्प्रतिव धपराकरणपटिष्ठ
वा सम्पादनानानचारिन्नाद्यनुष्ठानमपि 'कारण कार्योपचारात्
कुशलमेव यद्वा-पदकत्स पदसमुत्पायोपचारात्कुशलपदन कुशला-
नुष्ठानमेव ग्राह्यम । नहि भवति मशरीराणा मोक्षभावत्व
कुशलानुष्ठान स्यादेव चरमपुण्यलावर्तीनज तूना लघुकमणामिति ।
तस्य सेवना-द्रव्यशत्रुत्वाभावानुभ्येणाऽऽचरणा, तस्या । अनना-
हेतद्यदुत य स्वयमगुभसमाचार केवल नटवत्परोपदेशमात्रप्रवीणो
नासावुपदेशदातृपदवीमहृत्याऽऽहतीम् । प्रपञ्चित चतत 'स्वय

परिहार' इति प्रस्तुतप्रकरणप्रणतप्रणीतश्रीधर्मविदुवत्ती प्रवचन
 प्रभावकश्रीमन्मुनिचन्द्रमूर्तिभिः, प्रतिपादितं च उगमयान्यानाति
 गूढपद्मकराऽऽचार्यकल्पविभाषणविन-श्रीभाष्यकरणकृतिभिः श्री
 निगीथभाष्य धम्मो जिणपत्तना इयधगायया किमधिकमो-
 क्षणनात्र प्रकरणकृद्भिरेव श्रीपूज्ययगादि चारित्र्येण विहीत
 श्रुतवानपि नोपजाध्यते मद्भि रित्यादि प्रभूतनमम । न चतदुप-
 दानयोग्यतानापनपर वाक्यत्रयमिति नानाहयुपयोगमिति वा
 च्यम् । अथप्रणतृणामप्युप-
 कश्चित्स्वप्नमतिवीजवद्वधा इति प्रतिज्ञायते पर तत्तत्प्रलाघवदि-
 शयिषयव, तत्त्व तूप-
 चनाद्यभावात् । चकारेण पूर्वोक्तबहुमानमुत्तरत्र वक्ष्यमाणं च
 समुच्चिनाति । उक्तकारणद्वयमप्यत किमि-
 ति । एतल्लौकिकलोकात्तरपदाथप्रतिपादन युक्तं पूर्वपक्षोक्तदाप
 लेनाप्यल्लिप्तत्वाद् गुह्यमहिमाद्गुणगौरवाधायक-
 खलु जनानामदयुगीनाना मवेषा तथाविध बाधपाटव बाधुष्यन
 यन ते तथाविधानिबुद्धि नृनग्रथावगाहनमामध्य प्रथमता
 देघीयेरेन् । अन गनलघुनमलघुतर-
 पाटवास्तु तथाविध पदाथरत्नाकर वेवि-
 रन्तर्नापिबहुमानादि अपयुपामिनगु-
 याना नैव च स्वय गहीतपुस्तकमाराणा वेपा-
 'आमेवियगुम्कुलपरिन्दृसममाण'ति । आ-
 गुरुहि भवध्रमिहजानागि-
 न तु-

* जस्म गुम्भि न भती न य बहुमाण न गउरव न भय ।

न वि लज्जा न वि न् गुम्कुलवासि कि तम्म ॥१॥ (उप०)

* यस्य गुरो न भक्तिनच बहुमान न गौरव न भयन ।

नापि लज्जा नापि स्नेहा गुम्कुलवासि कि तत्स्य ॥

इत्यादिशास्त्राणि अनिरथकगुरुकुलवासितव, नाकामवृत्त
कारणमामनति कारणलक्षणवदिन सवित-आगद दवतमिव,
गुणा-पानादिसटग्यातीतगुणगारवाणा, कुल-गच्छ यस्ते,
तत्प्रमादलभ्यरवादेव मरुतामपनहितानाम् । यदुवाच वाचक
मिश्र - गाम्वागमात्तन हिनमस्ताति-

गुर्वीयता यस्माच्छास्त्रारम्भा भवन्ति सर्वेऽपि ।

तस्माद् गुर्वाराधन परेषु हितवाञ्छिणा भाव्यम् ॥१॥ (प्रश्न०)

इत्यादि च । अत एव भगवत ध्रुतवन्ति श्रीभद्रबाहु-
पादा अपि प्ररूपयाञ्चत्रुर्यावज्जीव गुरुकुलवासवासिना नानादि-
रनश्रितयार्थिनामुपादयतया । तथा च तदगाथा-

* नाप्यस् होइ भागी विरयरआ दमण चरित्ते य ।

धम्ना आवकहाए गुरुकुलवास न मुचति ॥१॥ ति

किं बहुनोक्तन यावद्गुरुकुल परिहरतो धमाभाव एव
निरूपितो निरन्तरभक्तिभरनमुरामुरसोखरमणिविभावनविभा-
करपात्मुगठनखावलिकथीमद्भगव महावीरहस्तदीक्षितश्रीमद्भ-
दासगणिभि मविस्तर इक्वस्स कओ धम्मो इत्यादिगाथाकदम्ब
केन माश्रुचिभन प्रमोदप्रदानपटुवदम्बेन उद्धुष्टा च कल्पभाष्य
वागदिभिरपि गुरुकुलवासिनामवानातोञ्छादिगुद्धिरपि । इत
प्रसङ्गेन । न आमवितगुरुकुलमाश्रतव ग्रथोद्वारे हतुन वाऽपार-
भवानर्वावपारपारप्रापणप्रभविष्णु, किन्तु सुविनिश्चितसमपन्नत-
वनि दायनाह-परी' त्यादिना । परित्त-भवताभावन, न तु
सूत्राद्यात्मक एव किन्तु नियुक्तिभाष्यचूर्णिरूपनिरक्षपावगमेन,
यद्वाऽसमाप्त । नहि दष्ट आगमोऽगासग्रहणाधीत फल्द, पदाथ

* पानस्य भवति भागा त्विरतरको दान चारित्र्य च ।

धया यात्ररथ गुरुकुलवास न मुञ्चन्ति ॥१॥

वाक्याय महावाक्यायैदम्पमंतया धुनचिन्ताभावनामागतया वा
 दृष्टो-गर्हीत, न तु प्रोक्तुगपवतप्रगात्त्रिवावन श्रवणमात्रमार
 त्वन जनवधारित समय-अगिगार्थाविगमालम्भविगुक् गन्याव
 ल्किनलोकात्प्रतीयप्रवत्तनफरनावृत्तमोपवज्जिनवद-
 वचनानुगुण्येन दृव्यो गणधारिमिर्प्राणायप्रनिमगुणगणगरायाभि
 मिद्वान्त यस्ते तथा, समयगत्तन गडवेता वि गृह्यत सचात्राऽ-
 चरणादिरूपो यथाहमवगतव्य । ननचाऽऽभिविनगुरकु परिदृष्ट-
 समयपदयो वधधारयस्तेषा । गान्यत चानन गुरुकुऽवासिना महा
 त्मना भववगायविधानव्यग्रापूर्वापूर्वश्रुताभ्यागाभ्याममभव । भव
 नि च तादृगानामव पुगननपिबद्धमान यचागकिनवृगागानुष्ठान
 युक्तता ॥६॥

एव च परिहृत पूर्वपभाक्ता गाननाहितविजाय अनुवत
 चायथायप्ररूपणप्रभवमन तममारध्रमणकायु नूत्रभाविताऽऽ व
 दूषण मूरिणा । अथ प्रवरणतया क्रियमाण उद्धार समयवग
 माय जायते भव्यानामि-याह-

जतो उद्धारो खलु अहिगाराण सुपाउ न उ तस्स ।

इय वुच्छेओ तद्दसदसणा कोउगपवित्ती ॥७॥

यद् मस्मान कारणानुद्धार शत्रुवधारण । इष्टित-भाव
 धारणविधेरत्राक्ताप्यग्रे योशयन । अत्रिकाराणा वक्ष्यमाणगका
 नादिवादीना श्रुतान-अभिलायुत्प्रभय प्रमणभाविदु गनिदल
 ननिपुणादाधोक्तागमात अवधारणम्याऽप्र यामात श्रुताव
 न स्वकीयकल्पनामुद्ध, अतीन्द्रियायविधो सम्यक् मानत्वात्
 परत्रोक्विधो मान वचन मिति महापुरुषायन । अनन हि-

* 'जो हउजामपस्य हेउओ आगम य जागमिओ ।

सो समयपणवआ सिद्धतविराहजा अनो ॥१॥

* यां हनुवाप्या हनुद आगमे च आगमि ।

स समयप्रतापव सिद्धान्तविराधकाऽय ॥

इति पारमापत्रचनान्तरेण प्रज्ञापना कुयत् स्वस्याविरा
घक्ता नापयति । भवति च स्वमनीषिकयोच्यमान भव्याना
नववद्वयऽनन्तजिनवरकेवत्परमप्रभावकागमाशातनाप्रसन्तेरवत
चतपट श्रीभगवत्या मट्टकाग्यान श्रीमता परमनीर्थाधिपत ।
श्रुतात्त्यनन्तदाह यदुत पराविधी मानतयाभिमतमपि वचन
न यस्य कस्यचित् किन्तु जताद्विधाथवेदनविज्ञपुरपस्यत् । न च
श्रुतसामायादेव उद्धारे प्रतिज्ञायमान कथ वपच्छेदतापगुद्वागम
न्पादनवाग्लिशिदधादुद्वारप्रतिपावगम्यतधिजिगामुभिरितिया-
च्यम । सामायशता अपि वक्त्रादिवशिष्टघाद्विशिष्टाथप्रतिपादक-
तया प्रतिपद्यन् एव लोव शास्त्रेऽपि च । यद्वा व्याख्यानता विशप
प्रतिपत्तिर्हि सद्दहादुतण मितिायायान श्रुतगद्वाथमदेहमात्राद
व्याहृतनाऽस्य किन्तु मयारम्भवृत्तनमस्वारविषयनिषिद्धाथविलो
कनाल्भविष्णु-श्रीजिनवरद्वेषाव्यरूपादेव श्रुतादिति विशप
प्रतिपत्ति वक्तव्या । यत् श्रुतादेवाद्धारस्तन किमित्याह- 'न उ'
इत्यात् । एव क्रियमाण तस्य-भगवन श्रुतस्यातिमहत्तोऽतिमहा
विषयस्य निष्कृतिभाष्यादिरपि सबथाऽनुमुकुलितस्य, व्युच्छेदोऽ-
भाव पठनपाठनाद्यभावेन पूवपक्षावतनीतिना प्रतिपादितस्तत्तद्-
ग्रथाभ्यामका पठनाद्यभावेऽपि द्रयतो भावतस्तद्वाच्याथप्रति-
पत्ते । न हि शब्दमात्र तात्पय प्रयोजन तु यथाश्रुतनाथप्रत्यायन,
तदेवानेनापि । तथा अवृत्ते चाद्धार नयुगीनास्तथाविधधारणादि
हीनाम्नत्प्रथमतो निमुद्रसमुद्रप्रतरणप्रयासमुररीक्रियेरन । अभ्यस्त
ग्रथनया अवगतपत्नयतत्त्वतत्प्रतिपादनपद्धतयश्च सुखमवतीर्युर्धा
रणादिसमुल्लसितमानसाश्च विशपतरमुपयुक्ता स्यु तरणवित्त-
व्यापामितनरागाधममुद्रतीयतरणवत । एव श्रुताऽव्युच्छेदमभि
धाय पूवपत्नानुक्तश्रुत वचच्छेदास्य दूषण समाहितम् ।

अथाद्वारं पश्चात् दशयन्नाह-तद्गमश्मण' ति । अपरिमित-
 द्विमत्तगणमत्सर्मोत्पद्युग्-थामत्तगणधारिप्रणीतस्य प्रवचनस्य
 त्वावयव । नहि कापि व्यक्तित्वमन्तरण दशयति समप्रश्नुन
 मवस्वम । यद्वा-न तपामपि तामामव्य लपयथा तादृगाग्नि-
 वाग्निजनन गम्भवति चतस्मिन् सूत्रस्य सूत्रता-छापते । अत्र
 त्वावानन वाचकचक्रवलयमप्य-क गवन प्रयाम जिप्रचन
 महात्त क्त (तन्त्राय) प्रयाममिति तदग्रह-तमवाय सूत्रगत
 गत्वापत्तदनाभिधानुमितयथ । इति मुष्टुक्त्वं-तस्या इति । तस्य
 त्वा-वात्तमानिकनरनिकायस्य प्रतिपादन तस्मात् । न च वाच्य
 वाच्य यदुन प्रसगाग्निव तादशितस्मर्ताभिन्नप्रकरणत्वनजनित
 भिन्नगतिस्मया नर्थागति मुतरा अभिप्रवादयत्र गतिपहाद्,
 भवत्यय गानागत्सममिद्व्याहृतरामागत्स्य दागर्गधिगमगव्यय
 इति भागवत्तस्य तस्मिन् तेन विराघात परागमविगप्यक-
 दोषोपात्तवति तार्त्तानन देशत्ताननापाति । गत्स्य तथाविध
 स्वभावे मयप्यवगतनत्वपथाग्धानमव नियोगात् । तद्वि मत्वायो-
 यथाभिप्रनु व्युत्पात्तितु वा न गकमेने तथा व्युत्पादनाभावपि ।
 किञ्च-जिनप्रपत्तय तसस्यापि यथाहमप्रवृद्धस्य तामाधिकनि
 वर्णपदात्तियद् नि श्रयसर्गाग्निवात् तद्दादान यथाहनयात्तपन-
 त्वमत्त्वानत्पानिदायकरमवति 'ग्राह्य धाय वाच्य च (तत्त्वाथ०)
 व्यामन मभामता पि । न चतन् स्वमनीपिकाट्टिद्धित टद्धन,
 यदभ्यधायि पूज्य-श्रूयने चानना सागायिकमानपत्तिमिद्धा ।
 (तत्त्वाथ०) अथत्राति निर्वाणपदमप्यक भायन यामुहुर्मुहु । तदेव
 ज्ञानमुत्पष्ट (ज्ञानमार०) मित्याति । 'कोउगपविती' ति । अल्पे
 तावदेतावद स्य, महति तु नहि कीदृग तद् भवि यतीति कौतुकात्
 भवत्येव श्रुत प्रवृत्तिन तु तदवचा, वर्णिकाग्रहणात् समुदायग्रहण-
 प्रवृत्तिवत् ।

सति तद्गाने आनन्दोत्कर्षे । सम्भवति चानधिगततयाविधानप
 ग्रथानामत्पग्रथन महती व्युत्पत्तिमुपगृह्यागाधग्रथरत्नाकरररा
 समीहया बुद्धियानेनाऽतिनिविडन तथापि परिपूणप्रज्ञापनीयाथ
 प्रज्ञापनपटुनि श्रुते करोत्यवगाहनम् । तत्र तद्गानमयोविान,
 विन्तु सुतरा बालादीनामुपकारायति निजराय स्वस्याऽयथा च ।
 न चैवमाशातगावणोऽप्युद्धारकस्याधिकाराणा विन्तु स्तवनाश्रि-
 रणवत् साहाय्यवत्तुवद्वाऽत्यदध्रादवगमागम । तथाच तर्थाथनामिद
 क्तव्यम । नहि यो यदर्था स तद्गुपायऽस्त स्याद् । भव्याना तत्त
 च्छुतोदीरिताथबोधनेनानल्पाथरत्नराहणाचलजिनमहोऽध्यवगा-
 हनार्थावन्श्च मूरय इति योयुजीत्येव तेषामयमायाम स्वपरानु-
 ग्रहनिपुण ॥७॥

एवमुद्धारस्य वक्तव्यता प्रतिपाद्यापि पूर्वपक्षगूढाभिप्राय
 मुदघट्टयन्नाह-

इवको उण इह दोसो ज जायइ खलजणस्स पीडत्ति ।

तहवि पयट्ठो इत्थ वट्ठु मुयणाण सत्तोत्त ॥८॥

एव एव, नाय कश्चन वक्ष्यमाणलक्षणाद् । 'पुन'रसूयोद्भा
 वने। श्रूयता तावत् सभ्या तत्त्वपरीक्षाकपपट्टा यदुत्त उपश्रम्यमाण
 प्रस्तुतशाम्प्रेष्य वादी महापुरुषाणामागातनाऽदगन तावत् प्रत्यति
 ष्ठन यावत् वेनाप्यशेन गूढाभिप्रायिषक्वायमिद्विसम्भवो नाम-
 म्भवाघातो दृष्ट्वा तु त तथाविध मलिनाम्यतया गूढाभिप्राय
 सर्वेषामाविष्करोतीडिगताकारैरिदमत्र गूढतत्त्व यत् वेनापि
 क्वचिदपि दुग्मे शङ्कोद्भवो विहितस्तत्प्रतिवृत्तिश्च चद्विहिता,
 तथापि न चेत पयनुयोजकस्य स्वास्थ्य न च तथापि सादेहोद्भव,
 केवल विच्छायवदनन पलायनच्छादशकनश्रविभ्रमस्तदा स्पष्ट
 शायते यथाप तत्त्वाधिजिगासुतयाऽरेकादि व्यघान विन्तु परात्कप-

स्वापकर्पासिहिष्णुतयाऽपानानतत्त्वान् विप्रतारयितुम् । एष
समग्राऽपि समाचार पूर्वपक्षिहृदगत उपलभिताऽपि प्रधानभ
वविरहपदयोजनलब्धिदशगणविततवचनत्रानावद्याधिनमवविष्-
हृतावित्त-श्रीहरिभद्रसूरिभिर्नेनावन्त कालमुदघाटित ,तादृशानामरि
यावदस्ति बोधकणसम्भवो पि तावने नूवन्नीया एव कृपाकृपा-
पश्चादपि न ते ति-शा यदा त विनष्टागूया अजात्यादिवचना
स्यु न चाय तयति विनश्यमानापरम-याद्दिधीपया प्ररटीचकृष्णे-
जय, पुन शप्तेन कात्रवोपस्यत एवेदृशस्यते एतादृशोऽय एव
शब्देनत्यल पापाना कयया । मन्वारपरवतमम्भवान् । प्रहृन्नु-
म्यते-इह मन्मतिविवाधनाय क्रियमाण आत्मा-
दोष प्रत्यपामजनकापि शास्त्रप्रणनुरी पात्रु-
नामिव भास्वरोऽप्यायहनु । अम्यादापाघ्राताम्भ न म्भ-
शास्त्राम्भाधिप्रवण न चाभिमानाद्यारिमिनो-
तयोदधत बहुमयत तत्रोद्यम च कुर्वन्ति स्वाद-
ददह्यन्ते पगत्पर्योद्धीभगननि तथा स्वर-
मात्रजनितदुःखानिगमनाहोभीऽविधानानि-
तास्य एव दोषाऽन्नाधिदृनश्चारिमउत्रा-
नाबोधाशान्तहृदयन मूरिणा । ज्ञाप्यत च-
निम्नगापत्यवगाट एव ग्रन्थकरण-
हितविधान दापपापपेपण । न च-
भावाच्छक्ये विधानुमिति दोष-
धानामधत्वापत्तिन दिन-
निर्दिदिक्षनाह- 'ज मित्यादि ।
सामायनिर्देशेन लक्षय-
चेदुच्छिद्या, न चपा ईदृशानि।

तथा च नपुमवद्वितीयम । यद्वा पूवप्रत्रातकदोषदुष्टता व्यात्र
 श्राणा हंतुमाह यं यस्मात् कारणात् जायत-उत्पद्यत, अवश्यभाव
 नापनायव प्रयोग । दुजनस्वभावात् एवाय-यत् किमपि काय
 केनापि त्रियमाण प्रेभ्यातिहिमग्धत्रततिरिव म्लानास्य एव
 स्यात् । न च तत्र कोऽपि प्रतिकार । न हि यूवाभिया वास
 परिधानपरिहृति कुवति कदापि क्लितकानीयकलावद्धदया
 सहृदया इति यायात् तदुपक्षव योग्यति पयवसिष्यति । खलजन
 स्य ति । खति-दुगतिदुगदोगत्यद्वाराऽनुबूलकर्माध्वनि गच्छति,
 म्वलति कादाचित्तापि प्रसङ्गप्राप्तात् सज्जनमागप्रशमादि-
 वत्मन इति वा खल तापैरदृष्टिश्चालनीवत् गुणपिष्टोज्जिहान
 पूनक्तिपतदोषकराऽप्यो स चासी जनश्च खलजनस्तस्य ।
 खलत्व हि व्यवच्छेत्त धायकीकरणभूमरपि खलवदवाच्यत्वेन,
 जनानामनेकविधताया अनुभवनिद्वत्वाच्च सम्भवव्यभिचार
 सम्भवेन व्यवच्छेद्यवच्छत्कभात्र इति सुस्थता समासस्य ।
 अतिदुष्टतानापनाय च सत्यपि विगिष्टे सत्पद नीचत्रूरादिशोष
 विशिष्टाथवाचके पिगुन सूचको नीचो, द्विजिहवो मत्सरी खल
 (अभिधानचित्तामणि) इति काशवाक्यात् विशिष्य पृथक्
 प्रयोग । यद्वा जनशब्दयोजनन वत्रावत्या तस्य जनस्वभाव
 रहितत्व नापयन् पगुताऽऽभेन तस्य देवमुपलभते । न चवमनी-
 चित्यमीशाना यदाहुश्चीलुक्यबूडामणि-श्रीकुमारपालाम्यचि-
 ताट्टिद्युगला श्रीहेममूरिपादा -

अनेडमूका भूयामुस्तपा य त्वयि मत्सर ।

गुमात्कयि वक्त्य मपि पापेषु कममु ॥१॥ (वीतराम स्तव०)

प्रोचिवामच प्रायत्प्रभावप्रभाप्रभापनय श्रीदिवाकर-
 पाण अपि-

'उभागयापिपु हि शीघ्रगतिय एव, नयत्यनो एषतर न
 मृदुप्रयान ।' अल दुजनदुगुणदोहादेनति । 'पीडा' ति । पीडा अत्र
 मानसिकी वाचिकी वा । यद्वा-माडनरगुणगणावगणनगरिष्ठ
 मामव्यांगुहृत्प्रचयप्रगुणनरूपवात्र पीडा प्राह्या । अथवा-वायि
 क्यप्यनटिपुत्वात् परापवारप्रवणाप्राटृतप्रभाप्रवन्त्युत्पप्रभावाणा
 वरोत्यवामौ शिरउर स्फाटनस्फाटनादि वराक् इति प्रच्छन्नपाप
 पराभूतामन आत्मदुगुणाविर्भावगङ्गमास्यादेव तथानिधा पीडा ।
 न च तथापि सपधापदशप्रवृत्त परावत्तनीय मनागपि महम-
 हिमवद्वाक्य अतनुक्त्वावामवमनविध्रात -

रगउ था परा वा मा विस वा परियत्तउ ।

भासिमव्वा हिया भासा मपकयगुणकारिया ॥१॥

इयागमवचनान । इतिना पूर्वोक्तमलजनपीडानान्तरायकतव
 सुवृत्तममुदायमडग्रहस्य ध्वयते । यद्वा-पूर्वोक्तवन्तिरन्वापाभास
 ह्यापयिवा क्तयतानिविघ्नत्वमादिगति । न च वात्ययव
 महराचायचेतस्ताद्गकोगहउरवाप्लानि कम्पमिति स्वप्रवृत्ति
 भविकम्पामाविर्भावयति-तहवी त्यान्तिना । यद्वा-परमपदपद
 प्रवृत्तेन परमपुष्पप्रवचनानुमारिणाऽऽव्ययनुलनापूर्विका प्रवृत्ति
 वार्येति यथाकथञ्चिद् भाविन दोषमुपत्य माहान्त गुण स्वप्रवृत्ति
 हेतु दगयग्राह-तहवी त्यादि । तथापि पूर्वोक्तावयभाविदाय
 दगिमलजनपीडालक्षणदोषमद्भावपि प्रवत्तो विहायाऽदोलित
 चित्तना श्रुतसागरममुत्तरणनरणीकल्पतत्प्रकरण आयवहूलना
 विभाव्याऽरधा प्रवृत्ति । इहे ति । प्रस्तुतापूर्वनिश्चयप्रचुरे
 ग्रथे आमयहूलतादानायाह-'मज्जनानां' सन्त ग्रामरागमूछनाति

* ह्यतु वा परो मा वा विस वा पर्यान्तु ।
 भासिमव्वा हिया भासा स्वपक्षगुणकारिया ॥

वदग्ध्यवतो युवतियुतम्य या रति विन्नरगोमश्रवणे तदधिकरति
मत्वाद जिनवचनामतपान । अत एव श्रेय समाचारपापपरिहार-
पटफलावाप्ते । ते च ते जनाश्च सज्जना । यद्वा-गुणग्रहणगरि
ष्ठमाहात्म्या सज्जना । मदवादि-

कोत्र निमित्त वक्ष्यति निसगमतिमुनिपुणोऽपि वाग्रयद ।
दोषमलिनेऽपि सतो यद्गुणमारग्रणदभा ॥१॥ इत्यादि ।

अत्रापि पूर्ववद गुणगणवदतिशयितमहिमान दशयति
युग्माभिधानेन । तथा, किमित्याह-दृष्ट्वा-‘नत्रवक्त्रविकारैश्च
लक्ष्यतेऽतगत मन’ इतिवाक्यात्तेषा तथाप्रकाराह लादाद्यथा
नुपपन्नत्रादिविकारैरनुमाय । यद्वा-तत्पठनश्रवणाकाङ्क्षादिभि-
स्तथा तदनुमाय किमित्याह-जित्तोप अतिशयित-वचन-
गाचरातीत तोपमानद भवत्येवातिकष्टसाध्य कायमत्यत्पप्रमत्त
सिद्ध दृष्ट्वा सतामानद प्रवृत्तते चापि तत्र तथाविधास्ते
महानुपकारश्च तेषा तत्सिद्धे न चास्ति सतामृत परोपकारण
वश्चित् सम्पादनीय कायलेशोऽनित्यासारमनुजर्जावित्तव्यन, सम्प
द्यत चासावेव प्रवृत्तौ पूर्वोक्तप्रकारेणेति याव्यव प्रवृत्ति प्रकरण
सौधमूत्रधारशोमद्धरिभद्रसूर प्रस्तुनेऽत्युपयोगिति प्ररुण । जनन
प्रवृत्तिधीज परेषा क्तस्य चोक्तम ।

ननु नूतननव्यग्रथग्रथने सज्जनसतापसद्भावन पूर्वोक्त
युक्त्याऽश्रवणहृत्तायामपि दुजनप्रचुरवाद लोकस्य तेषामपायमम्भ
वाद व्यग्रहृत्तायि ज्ञायत एवेति नाय यन फलेग्रहिस्तत्रभवना
भवतामिति द्वापरद्वारमायात धीदय वादिन व्ययात्यमप्रत्यय
यम्भणिष्यन व्ययरहितव दृढयन दृढानतज्ञान-प्रचापितप्रवचने
नाऽह-यद्वा-सज्जनजनानन्त्यातिशयफल् रमायनैशनापि गणना

दवश्यम्भारित कमधस्त्र कुशलानुविप्रनामनवद्यता च
 क्रियान्त्रियपदिरयन उपत्तविधिनिगुणेन निगुणन सविगपणे ही
 नियायात्नवगतायामव विश्रामात् । वधस्तु अनूयते, न विधीयते न
 वा प्रगम्पन । यद्वाऽस्तु रा पि प्रगमास्पद क्षयोपगमजयदानादि
 प्रादुभूनपुग्यप्रचयप्राप्तवरा यमार्गाविधातकपरिवारद्विरूपानुत्तरा
 मरत्तात्त्वित् नावदृत्त्ववत्वा कुशलपत्वाच्यमोभानुसारित्वाद् ।
 दुखस्याप्यवत्रिधत्वमम्भव चेदयत्नेतत् प्रायिक व्यवहारानुगतमेव
 न वशास्पयायतऽत्र । यद्वा तत्र सज्जनसत्ताशदपि च यत् कुशल
 विरक्षामद्भावऽपि ववनतोचरातीप नर्ते च मोभमार्गाद्द्विधतोपदेशो-
 म्ति जगति वृत्तनऽस्मिन् (तत्त्वाथ०) इतिवाक्यात् परमपदपथ
 प्रगुणप्रवृत्तिभावादवयम्भावितथाविध कुशल कुशलानुविधिप्रथ
 वारकस्य । अत्र पक्षऽपिना वधनुस्वनान्ततो भवति अत्र धम
 इति गप इति परममुनिप्रचनप्रामाण्याद् ग्रथारम्भवाल शुभा
 ध्यवसायाद् ग्रथकर्णाऽनहमि चापकारान्धिया अस्त्यव
 कुशलप्राप्ति तथाप्युपकारमम्भव च कुशलप्राप्तिमहतीयमिति
 नाप्यते । तत् किमित्याह ततो इत्यादिना । उदधतप्रकरण
 सज्जनातिमतोपप्रभवान कुशलान । यद्वा-लधुप्रयत्नलभ्यप्र-
 बोधप्रादुभूतोपादेयादियोग्यप्रवत्या षटिति कुशलागुष्ठानाव-
 निमत्ता आत्मपरिणत सविगप या भवति तद्रूपात् कतिनि
 जनत्यवनदौज यजातमुजनताप्रभवकुशाडाडा तेषामपि माम
 खलानामवशिष्टाना रा अपिना सज्जनजनगुणोत्तरन कतिचिद्
 दुानाना नावित्तित्याच्च पत्त्वत्वेन आयवहुत्वमेवाद्धारत्रियाया
 यद्यप्यस्मि तथापि प्रोच्यमानवचननापिनकुशलप्रभावेनापहृते
 दुानातिवृत्त षट एकात्मद्रभावाद्भवनभावुकनव पयति दश
 यति । यद्वा भिन्नफमाऽपि । तेन तुल्याऽऽव्ययताकारिका पाडाऽपि

दुजनाना न भविष्यति पूर्वोक्तयुक्तयेव पीडागत्या योजनी-
या वि । तेषामपि किमियाह हाहिर न पीडति । न भविष्यति
न भाविना । भविष्य प्रयागण प्रम्फुटयति प्राया य यदुन-तथावि
धात्रिनिविडवमना न चेत्तेषामधुनव व्यथा ममस्ताऽन्तमप्यति ।
यदि च न ते तथाविधास्तर्हि भविष्यति तु भविष्य यव तेषामपा-
यापगम ममप्र । न चाऽपानमात्रशिशस्तत्वशिशो यत्र भविष्य-
त्पीडापरित्कारमभवे नाद्यच्छय सज्जनसदुपकारमाक्षाद्शनऽपि
प्रकरणकरण । न चतदमभिव्यागमन यत्तथामभवति वाभूयेरन
मर्वे पि सत्त्वा ममप्राप्तुभत्सुखमाधनसावधानान्न करणममस्ता
धमावमाक्षान्काररथीस्याद्वाद्यवप्यगुणासतगामनथीगासनाधी
स्वरऽर्येग मुक्तिभाज ननतयवनमितिवाच्यम् । यद्यपि न भवति
कममटत्रमा येषामामन सकागादयस्मिन्नामनि चत्सटत्रामयु
कर्माणि क्षपकश्रण्यान्तु एव एव महामा क्षपयत सर्वेषामपित्क
र्माणि जनान्कालानान्त्यपि समग्रभनदाह्वत्वाग्निवत । न च
तत्सत्प्रमोऽस्तानि । सर्वे स्वकृत गुभागुभ वद्यमव तथापि भवत्येव
वरामनाय मात्रमवन्नीयाद्युपगा तय सम्यक्त्वात्तिलामाय च च्छ
ल्यमुविहितजनविहितविध्यनुष्ठानप्रभवप्रभूतपरमपदानुकूलकु
लोपचय । यथा पावनविनपाव-श्रापावसार्वामयप्रदानुष्ठान मघ-
मालिनि उपमगोपयचतनमादरसुराधमसडगम गूत्पाणि-कटपूत
नादीना वा वरापगमादि चरमभवीयवपुधारका-चरमतीथकृत्ता-
म्यानुष्ठान सिद्धिमीमन्तिनीशृङ्गारायमाणकवत्कलाकल्पक निरी
ध्य अथवा चिरप्रवृत्तपनातिगवरावामालप्रधमामृतरय कर्पु
कस्य दवगमण च श्रीचरमतीथरमाहात्म्यपूरपूरितवचनश्रवण
प्टालिकमवत्त्वाहृत्कृति च यथाधपत्तार्थाविगमप्रणानप्रकृष्टानि
शयद्वाद्गाङ्गाद्राधीयायाग गरीरानवामर्षोपध्यादि चिश्चीकुणे

शयकल्पदीप्तामात्रदानवेवल्मत्यङ्कारकरणप्रवणकरणात्तरभगव
 च्छीगौतमम्बामिवचनानुगत्रियाकलापाकनात् ननाशव पीडा
 वाकनाम । इति नोक्त किञ्चिदपि अतिगयाविनयुक्तमनि
 युक्त 'यत्सज्जनपुशलाद दुजनानामपि भविष्यति पीडानाश इति ।
 सम्भवत्यवविध दुजनाना पीण्या अपहारे यत् किञ्चिन्न भवि
 ष्यति तथाविधाना केपाञ्चित् निष्ठात्रितकर्माविञ्चितचतयाना
 स तदा दुरनुबधोदारो य समुद्धार प्रकरणस्यति चेदाह- सुद्धा
 सये' त्यादिना ममाधानविधि समाहितान्त करणत । गुद्ध परा
 पकर्पाऽऽत्मात्कप स्याति पूजा परिवाराद्यागसारहित, आशयो
 मन परिणामोऽप्यवसाय इतियावत् शुद्धागय, तस्मात् 'गम्ययप'
 कर्माधारे' (सिद्धहम० २।२।७४) इतिपञ्चमाविधानात् निमला
 ध्यवसायप्रयोज्या प्रवृत्ति उद्धारदेशनाप्रभावनादिना श्रिया ।
 यद्वा शुद्ध आशयो यस्मा सा शुद्धाशया । पूव स्वपरीपकारबुद्धिम
 त्वात् मध्येऽनागसादे अन्ते आत्मानुत्कपदि प्रवृत्ते गुद्धागयत्वम ।
 तादशी प्रवृत्तिनिर्दोषिका । भावऽपि दुजनाना स्वकपालकल्पनाकल्पि
 ताकरपविचारश्रेण्युद्धावितपीडालक्षणदोषस्य पूर्वोक्ता प्रवृत्तिन
 तेन दुष्टा, दुष्टादुष्टत्वाविव धनत्वादध्यवसायस्यैव । दष्टदशाय
 याय शास्त्र यदुत इयासमितसाधुमडनामितक्रम यगभागाऽगता
 ह्गिविनाश नाप्रमत्तत्वानस्य सूक्ष्मापि व ध । तन्नेवमथापि भावनीय
 भाषद्भिभवद्भि । न च गुभाशयस्य निर्दोषताऽत्रव विश्राम्यति
 यावदसत्पदापश्रद्धानेऽपि न ध्याहति सम्यग्दानम्य स्यात् स्याञ्चेत्
 गुद्धाशयवतो गुरुभिस्नयोपदिष्टमलक्ष्यमाणकदाग्रह उपदिष्ट वा
 यथायमनाभोगतोऽयथा श्रद्धावतोऽपि । यद्वा अलमयन यावत्
 गेयज तुजीवानुत्कल्पदेशनाविधानपटुतीपकृतामपि देशना भवत्यव
 असमगूलायाऽभ यत्वरुजादितचेतनानामभव्यानाम । यदाहु पूज्य

वाहिनागा अणतससारो' नि वाप्यात पयटत्यव अणानवदप्रे
ममारवातारेणरणा गणोमिना माष्ठामाहिलादिवद उमून
भापका तथाप्यभिनिवगाद्युमूनम्यव तस्य तथाफलत्वम ।
अनाभोगत महमाकाराद्वा जाग्य तु तय मिध्यादुष्टनिर्गति
मात्रपयवमानाद् । अथवा भगवता गीतमस्वामिनाऽपि न चरम
गरीरिता चरमगरीरवणनीया सम्भात्रनापथमिययात् । भवत्याऽ-
नाग्रहादिना च तिरस्हनत्यादतदापस्य । अत एव 'विश्रुत्वापि
वाग्यति, श्रद्धानम्य शोभन (वीतरागस्तव) इति प्रपोषो
महपिपरम्परया । प्रतिग्रमणमूत्र पि प्रतिदिनपापप्रक्षानप्रवणऽपि
उस्तुत्तो उम्मगा इत्यादिना अनाभागविधानस्यव तथा प्राय-
श्चित्तोपदण । अन्मतिप्रमदगन ॥९॥

ननु यद्यपि शास्त्र शुद्धाण्यप्रभवप्रवृत्तनिर्दोषताऽऽम्नाता
आम्नायदम्पयवदिभिरभियुवन, तथापि तत सिद्धस्य गतिश्चि
तनीय ति यायात् जातकथञ्चिद्दोषभावस्य पुनर्विध्याद्युद्यमो
त्लासाय जिनावनमिति सद्भवत्या, ग्रहण द्रव्यताऽप्यद ।
वाध्यमान भवत्भावप्रत्याख्यानस्य कारण' ॥१॥ (अष्टके)
मित्यादिवन नतु प्रथमत प्रवृत्त्यथमिति चेदाह-

इहृरा छउमत्येण पढम न क्याइ कुसलमगामि ।

इत्थ पयट्टियत्थ सम्मति कय पसगण ॥ १० ॥

इतरथा उत्तमूत्रदोषसम्भावनामात्रेण समागाऽप्रवृत्तो, यद्वा-
कथञ्चिदनिवनमानखन्दोषदुष्टतामम्भवन मभागप्रवृत्तिप्रति-
बधकताया यास्यत्वे । नहि गरुमता गत पयान वीक्ष्यापरपत
विणा तत्र गमनन विधेय नवा विततच्छदविहङ्गमवयस्यापार
विष्णुपत्यातमवधाय विहगन तथा काय याग्यतामञ्चेत्, येन

५. अथानुष्ठानं तस्मात्प्रथमं विधिः तत्र धीर्ज्ञानिपुणस्तत्र
 वृत्तं च अस्मानि दत्ता इत्यु प्रथमम् । निरुत्तिपारम् प्रयुजि,
 वा वा विमाह भगवदुभयेव विदित्वा पूजयेत् तद्वत्प्रकारेण प्रयुजि
 भक्तिवति निविषात् च दत्तानि विधानमिति चत्स्वकारेण
 'उत्सम्भन' । उदाहरति स्वभावभूतानामनुष्ठानमिति उच्यते 'उत्ति
 मन्नुत्ति' (४।३।३) ति मन् प्रत्यय । पाणिनि षच्चारि माना-
 दन्तोमातीनि कर्माणि तत्र विच्छेदोऽपि उच्यते-अनवात्तरण-
 पुमात्तिस्य । यदा तदपि-वदन्त्यात्परत्वात्पुन वि शायस्ये
 निगम्य वा उच्यते-मन्मानप्रभा मन् विच्छेदो-नानावर्तमान-
 भवतापि उच्यते मन् । प्रथमं कर्माणि, तत्रापि समुदाय-
 उच्यते वा यावत्त तद्वत्प्रकारेण अगति तत्र प्राक् विहितमाह-
 कर्माविधि-सम्भमानायापि नृत्तचक्रमाया तात्पर्यम्, आम्ना
 श्रुतमन्वाविधानात्तस्मात् । अतिरिक्तो वि मन्वा-ध्याहारेण,
 तस्यापि मन्वा-तस्मात्तस्मात्तस्मात् । अथेत्याह इत्यनुष्ठानमिति ।
 इह मयदि न स्य (ति० ८।३।३) इतिपुन मूर्तिव मूर्तकारेण
 मन्वा-स्यविधानप्रतिबन्ध पर प्रवा-स्यविधान नानोविद्य-
 मन्वा-इह-मन्नुत्त विरिक्तमन्वा-ध्याहारेण अधिहारस्य इदमा
 प्रथमं विधिना निर्देश । अन्वा-मार्गे बुद्ध्या माहा तस्यव
 तस्मात् पुनस्तस्मात् अन्वा-ध्याहारेण तस्मात्तस्मात्तस्मात्तस्मात्
 हि मन्वा-स्य माहा । धर्मोप-प्रकारेण तस्मात्तस्मात्तस्मात्
 तस्मात् तस्मिन् । यदा-बुद्ध्यानाम्-अन्वा-ध्याहारेण तस्मात्तस्मात्
 विद्यादीनां माहा भारीण पथा उदाहरति तस्मिन् विमित्याह
 न प्रवर्तितस्य प्रयुजिता वाचा । तदि जगत्स्यपि अन्वा-ध्याहारेण
 तस्मात्तस्मात्तस्मात् प्रयुजिता वाचा । तस्यापि बुद्ध्यानां भिद-
 धित न विमपि तस्मात्तस्मात्तस्मात् तस्मात् तस्मात् तस्मात्
 प्रीतिपरिहारस्य तस्मात्तस्मात् । न च कर्माणापि मन्वा-ध्याहारेण-

शमया मानसानदितमरालग्रहो न काय इति । ननु शास्त्रे यदि
 छद्मस्थाना देशनादिविधान प्रत्यपादि प्राप्नोति च तत्कारो
 परमपदमपि परम्परया, तर्हि तत्रैव काय कार्याकायविचक्षणं
 क्षुण्णविश्रम सर्वैर्वा मुमुक्षुभिः । करणे च तथा बालादिविचारण
 नाहृत्येव अहदुदितापि परिपदि वण्यमाना वर्णनालेशमिति चेदाह
 'सम्म'ति । सम्यग् अविषययण तत्प्रकृत्यभिभूवत्यादि घालादिज्ञानेन
 सञ्जाते चात्सर्गापवाद-तदुभय भय वर्णनाद्यनेकप्रकारसूत्रसवस्व-
 सेवधिलाभे द्रव्याद्यपक्षयव च । अनन अथवा प्रवत्तस्योत्सूत्रभाषिता
 सूत्रयति । न वैतत्कल्पनाकल्पित यदाहु प्रकरणकारपादा एव
 'याप खलु देशना परस्थाने उमागनयनमेतदभवगहने
 दारुणविपाक' (षोडशके) मित्यादिना । भाष्यकारा अप्याहुरेतदेव
 १ 'पगप्पजइणा क्खेयवो'त्तिवचनेन । अत एव च सत्पथोपदे
 शिनामपि सागरचन्द्राऽऽचार्याणा श्रीम मुनिचन्द्राऽऽचार्यप्रवरभा-
 गिनेयानामनन्तसारससृति सूत्रोक्ता सङ्गच्छते । नहि तरसत्य
 देशित, किं त्वसमीक्ष्य पपदाद्येष वैकल्पमुपद्रिष्ट जातश्च श्रोतणा
 प्रत्युत विपरिणाम शासनद्वेषश्च । सत्युपाये चाऽऽप्रमत्तेन शास्त्रा-
 योऽवश्यमेव काय प्राप्तुर्नामेन पारगतता तथा, यथा नाऽप्येपा
 कुगतिनिमित्त स्वय भवतीत्यल क्षुण्णाचारक्षुण्णात्मभिः प्रसङ्गने
 त्याह सूरिवयोऽपि वय पसणेण ति । प्रसङ्गन अतिकुटिलगति
 कमपरवमनुष्यविवेकवर्जितनिष्फलवादविवादरूपेण कृत-पर्याप्तम ।
 न खलु उलूकोद्दीप्ये दीपनीय दिननाथनति । एतावता सेधिन
 गुह्यकुलपरिदृष्टसमयेन स्वशक्तिकुशलानुष्ठानानुष्ठानस्थितिमता
 पूर्वपुस्त्युतातिशयादिनिरीक्षणादिसञ्जाततद्विषयवबहुमानेन श्रुतो-
 द्विष्टाधिकाराणामुद्धाराय श्रुतोक्तिवर्णकोत्रुको पादानुकूलमुद्धर-
 णीय सम्यक् छद्मस्येनापीति सिद्धम । अथ प्रकृतमनुसरन् श्वात

१ प्रकल्पयतिना कथयितव्य ।

पाठकयो मुन्वावधारणादिहृनो प्रथमविनिष्ठाभिधयाधिकारनि-
 दानाय अनुयोगद्वारादिवत् प्रथमभिधय च गायापञ्चवना ७ ह-
 ऋहिगारसूयणा खलु १ लोगानादित्तमेव षोडश्व २ ।
 कुलनीइलोगधम्मा ३ मुद्धो वि ष चरमपरियट्टो ४ ॥११॥
 तयीजाइक्को वि ष ५ जमु सम्मतमेव पुण चित्ते ६ ।
 दाणविही य तओ खलु ७ परमो पूयाविही चेव ॥१२॥
 सावगधम्मो य तओ ९ तप्पडिमाओ अ हृति बोधव्या १० ।
 जइधम्मो इत्तो पुण ११ दुविहा सिक्खा य एयन्स १२ ॥१३॥
 मिरुवाइ विही मुद्धो १३ तयतराया असुद्धिलगत १४ ।
 आलोयणाविहाण १५ पच्छिस्ता मुद्धिभावो य १६ ॥१४॥
 तत्तो जोगविहाण १७ केयल्लनाण च सुपरिसुद्धति १८ ।
 सिद्धविभत्तो य तथा १९ तेसि परम सुह चेव २० ॥१५॥
 अत्र ध्याम्या- अधिप्रियन्त प्रतिपादयितुमिष्यत हेयनेयापायेया
 पदार्था एषु इत्यधिकारा विनिष्ठावस्तुप्रतिपादकप्रथभागा ।
 यद्वा-अधिप्रियन्त-ध्याम्येयतया प्रथम अभिमयन्त इत्यधिकारा
 प्रथमप्रतिपाद्या अर्था । अथ कमणि पूर्वत्र च भाव भाराञ्जत्रो
 (सि० ५।३।१८) रिति धत्र । तथा मूचना मन्क्षपेण शास्त्रानुपूर्वी
 विद्यासाधमुद्गमात्रप्रतिपादनम् । मूच्यते इति मूचनति णिवेत्यास'
 त्यादिना भाव एव अनविधानात् । न च नाऽयोजन यना नास्य
 न्येवाध्यतृश्रोत्रादय पाठ श्रवणादिनाऽभिधयाधम् । अथच्च-न
 प्रथमविशिवायामुच्यमान प्रथमविनिष्ठाभिधयायाभिधान प्रथम-
 च्चतीतिवाच्यम् । अधिकारिदानाय प्रमादमदुरवाय च श्रद्धाशूनां
 प्रस्तावनाग्रन्यस्यापि मङ्गलान्निव धत्र धुरस्त्वावन्त प्रथमाग-
 ताह्यापनायतद् । अभिप्रायाऽप्यवमेव सूरे यन् वश्ययत्रे षोडश्या
 गायामा 'एए इहाहिगारा वीस मियादि । विनिष्ठाया विनिष्ठा'प

एतन् एवमेव । अ यच्च न केचनमस्यामेतदधिकारसूक्ष्मं वि-
 न्थान प्रतिपादिताधिकारिणा यना तत्फल तन्माधनायपि च
 रतिपादिना येन । नचाप्रवृत्तमेतत्, तदन्तरा यथावदधिकारि-
 त्वा प्राप्त । तत्रुत्पत्त्या । तेन चास्या अवश्य वनव्यतामाह ।
 नह्यनानयम्वद्य त्रयाजन श्वात् प्रवतत श्रोतेति । १।

द्वितीयस्या (विनिश्चया) लाभयत स्यपिपदाथप्रत्यक्षकार-
 करीदयत इति वाक । धर्माधमाऽजात-मुद्गाऽ-जीव-क्षणपञ्चा-
 न्तिकाममय । तस्य न आदिरनादि तस्य भावोऽनादित्य, स्वरूपा-
 र्थे भाव त्वप्रत्यय । एतेनाऽनादित्वम्योपलक्षणत्वाद् अप्रच्युतिरपि
 श्रेया । न च अनादित्वकथनन गतार्थेति । विचित्रत्वाद् भावानाम् ।
 केचित् अनाद्यनना जीवादिवत् केचित्च साद्यनता यथा सिद्धा-
 दय, केचित्तु सादिसाता यथा देवत्वाद्या केचित् पुनरनादिसाता
 अनीतकालभव्यत्वादिवन्ति तेयव उपलक्षणविधया अनवद-
 ग्रताऽस्य । एवमाराऽप्य ध्यवस्थायाम् । तन्न द्रव्यापेक्षयव अनाद्यत्त-
 ताऽस्य न पयायाऽपेक्षया, द्रव्यपर्यायोभयात्मकत्वान् वस्तुन ।

नच द्रव्यपर्यायोभयोरभिन्नत्वात् पर्यायानानानित्यता द्रव्या-
 नाशेन नित्यता प्राचिना स्वीकरणीया, लोकस्याभयात्मकत्वान्
 उभयदोषापत्तिश्चैव 'प्रत्येक यो भवद्वापा, द्वयोर्भाव कथ न स इति
 प्रवादादिति वाच्यम् । कथञ्चिदभेदऽपि कथञ्चिदभेदवत्त्वात् ।
 जात्यनरात्मकरूपे च नित्यानित्यत्वन पक्षद्वयाऽऽपत्तितव्यदाप-
 न्ति । दयते च घटनाशे घटात्पादे वा मत्तिकाया अवस्थिति ।
 पररपि परमाणुनित्यत्वात्तिना स्वीकृतव द्रव्यत्वन नित्यता कार्या-
 नित्यत्वादेन पयायाणामनित्यता च, स्वीकृतव च शकुन्तपोतयायन
 स्याद्वादमुद्रा । न च स्याद्वादे अनिश्चितानानान सम्मकपदार्थं
 निश्चय स्यादिति । स्याद्वादस्य पितपुनाद्यपेक्षया पुत्रपितृत्वादि

वत् प्रागक्षिपन्निदृश्याभिधानपरत्वात् । न च निश्चयाभिधान प्रति-
 पादितोद्यो, यन्मन्स्यापि तदुभवाद्यपेक्षैव तया वात । अभिमत ए
 शास्त्रेऽपि * दृक्दृष्टया गिव सामय' म्याद्यभिधानेन । भदाभद
 याध्यवहारादि च अपितानर्पिनमिदृशा स्यात् इत्यत्र प्रमङ्गान
 एवा नाम्यासात्वे अनेकान्तमुधातीधित्वात्प्रत्ययान्तद्विष्टेन
 दुपनेन सह । बोद्धव्यं ज्ञानव्य युक्त्याऽऽगमात्प्रिना न तु
 मानमात्रवद मया तथा परिग्राह्यम् श्रद्धा-दृष्टिरागयोरेतावानैव
 भूयदुत्त - मन्त्रदात्तिना अवधाय पदार्थान यथायतया
 श्रद्धयाति आगमिवाश्वाप्नावनतया श्रद्धयाति यदा तथा
 यदा, अथवा प्रयत्नविद्वानप्ययान् श्रद्धयन् म्यात्वेव दृष्टिरागता
 मन्पुरपरपि दुरुच्छेद्यति । न च मापतुपादीनां तद्वन्वप्रमद्ग, तेषा
 मिथ्यात्वभयापगमन विरोधानवगाहनात् । बोधेऽपि
 पार्वं गुरा जीवादीना धारणाहानतयाश्वधारणाभावात्त्व
 ज्ञानिना । यदा-मन्त्रपि ज्ञान एव कल्पप्रद इत्युक्त
 बोद्धव्यमिति । * तमेव मच्च नानक (मगवता) मिथ्यादि
 त्वानवयनिणय वस्तुनि न तु सवत्र । सवत्र तथाभाव एव करणीय
 स्यात् ज्ञानादि जावादीनाम उपदिष्ट चतुश्चतुत् । अल प्रमङ्गानु
 प्रमद्गनति । नहि अश्रद्धाया शोचरम भवति किञ्चिदपि
 व्यवहारादि, यमनियमानुष्ठानाद्यपि च । जीवादीनां नित्यतादि
 आस्तिपस्य एव स्यान्ति प्रथमनो लावाग्नादिन्वाधिकार ।
 यदा-न किञ्चिज्जायते धमाधमाऽऽजागान्नरेणति सवगदनुष्ठा
 नमूलभूतवन आदौ शक्यरूपनिरूपण चकार वाहणिकचक्र-
 चूडामणि । तृतीयस्यां कृत्स्नस्य-अभिजनस्य, नीति - मर्यादा ।
 नहि अकृत्स्नस्य लक्षितस्वमर्यात्स्य वा भवति निर्वाधि धमसाध-

नादिप्राय । यद्वा-न वणसङ्करप्रजाता मन्माररहितवाग्जाया
विन्यादया गुणा न च तानत औचित्याचरण घमयोयता च
स्यादिति कुलनीतिनिष्पणा फलवत्यव । न नवत्रैव कुलनीति
किन्तु लोकधर्मा । अत्र लाक्यते-अपेक्ष्यत व्यवहारवृत्त्य
विवेनिभिय स लाक - व्यवहारवेदिना जना । अपेक्ष्यत च लाक
साधुभिरपि येन तद्विरुद्धाना सूतादीना जुगुप्सितकुलभिन्नादीना
च त्याग उपदिश्यते त्रियत पि च । यदाह -

लोक स्वत्वाधार सर्वेषा ब्रह्मचारिणा यस्मात् । तस्मा
लोकविरुद्ध, धमविरुद्ध च मत्याज्य ॥१॥ मिति लोकसङ्घनापरि-
हारापदशस्तु मिथ्याद्ग्लोऽविहितकुशास्त्रानुसामनुष्ठानत्यागाभवा
नायथा । अयदिप्यदाचाय 'अदशाकालयोदचर्या त्यजन् जानन्
वलावत् । प्रसिद्ध च देशाचार समाचरति' त्यादि । न चतद् गह्म्य-
धर्मापक्षमिति नालम्बनीयमावाशयत निरालम्बनयतिधर्मावलम्ब-
नरिति । तत्यागानुपदेशात तेषा विशपतो गणघाग्भि तस्य
सयमनिथ्यास्थानतया प्रतिपादनात् पूवत्र च ब्रह्मचारिशब्देन अनूना
पूवपूर्वविशारदेन साधूनामेवाभिधानाच्च तेषामपि तदालम्बनाय
थानुपपत्ते (तदालम्बनाविनाभावित्वात्) सयमस्यति । तस्य धमा
सदाचारा लाकधर्मा, पश्चाद् द्व द्व कुलनीतिलोकधर्मा । न च
पूवगधिकारत्वाद् विनिष्ठा पथवकार्येति । तयोरेकरूपत्वेन लौकिक-
त्वेन चकस्या समावेश एवोचित । न च प्रसिद्धत्वात्लोकलज्जा
दिनापि तत्परिपालनभावाच्च तत्र बहुवक्तव्यमस्ति यन्
पुषगधिकारो विनिष्ठा वा त्रियेत । अत्र उभयोच्चारण तु द्वयो
पायक्यावबोधाय । यत सत्यनक एवविधा अपि अनभिज्ञा
वस्तुस्वरूपस्य, यल्लौकिक वश्य लोकोत्तर च न भिन्नतया
प्रतीयन्ते, तदुपकाराय चैवमर्काविनिष्ठा-प्रतिपाद्यत्वऽपि यस्नाव-
धिकाराधिकारे पुषवनयति ।

मङ्गल्यामङ्गल्येया एव कथ्यन्ते । विशपत परिणामावधारणप्र
याजनाधिना तु कर्मप्रकृत्यादयाऽनत्राननीया । मद्बुद्धिबोधप्रमा
जनत्वात् प्रस्तुतारम्भस्य । निरूपयिष्यते तदधिकारस्थे च किञ्चि
मयापि स्थानाशूयनामात्रापयागीति । तथा ग्रहणादिना परिव
र्तौऽवस्थातरापान्न पुद्गल्परावत्तशब्दाभिधय । न च तन्निरूप
णन विना जवाप्तसम्यक्त्वादेदुल्भताऽनादरे च धर्मस्य जननम
रणानन्तता प्रतिषेधेति युक्त पुद्गल्पपरिवर्तादित्वेन धर्मयोग्य
कालस्य निरूपणमिति । इति प्रथमगाथाय । पञ्चम्या विशिकाया
तद्बीजादिनाम । तस्य प्रसिद्धस्य धमरागस्य किं वा सम्यग्दशनादे ।
न च तच्छब्दस्य पूर्वपरामर्शस्तत्वात् पूर्वं च धमरागसम्यग्दशना
द्योरेकतरस्यापि न निरूपणमभूद् यन तत्परामृश्यते इति वाच्यम् ।
बुद्धितत्तापलक्षितमपि तस्य शक्तत्वात् । धमराग सम्यग्दशनादिर्वा
बुद्धिस्थ त्वस्त्यय । यतस्तत्कारणनव चरमपुद्गल्परावत्तप्रज्ञापनस्य ।
उक्त्वात्तत्पूर्वमेव शुद्धपदव्याख्यावसरे । बीज गोधूमादेरिव गोधू-
मादिपरिणामिकारण तदादित्रय परिपाटी बीजता च धमरागा
देरनुबन्धावघत्वाद्यङ्कुरादिजनकत्वात् सति शुभाध्यवसायजल-
समायोगे । न च पञ्चन्तर्वर्तिनिर्वाणाय फलनिर्हेतुकं सदा सत्त्वा-
सत्त्वभावप्रसङ्गात् । नित्य सत्त्वमसत्त्व गार्हतारयानपेक्षणा-
न्तिवधिनोक्ते । न च पञ्च कृत्रापि सत्सव बीजाद्युत्पादनील,
किन्त्वङ्कुरादित्रयेण । न च धमरागसम्यग्दशनादेर्हेतुर्वाच्य इति
चरमपुद्गल्परावत्तस्यैव तद्धेतुत्वात् । तस्य तु तथाभव्यत्वमेव-
हेतु एकविधत्वमपि कालस्य पृथक् पृथक् जीवेषु पृथक् पृथक् फलज
ननात् । तच्च पारिणामिकमिति नानवस्था । यद्वा-नस्यापि चतु-
रारणाङ्गादृत्यात् । तस्य तु तथाक्षयापशमाद्यपूर्वरणोत्भवम् । न
च निययान्तिनिरपक्ष किञ्चिदपि वायमभ्युपगम्यतेऽनकान्तामृतपा

तीथकरणशीलानामपि न तावत् कालाद्धमप्राप्ति प्राक् । परिपाटी चात्र नियमितकारणनायभावमूचया यथागुणस्थानानामपि केषाञ्चिदनुक्रमोऽन्तवृत्तकेवलनि लघुजीविति साम्प्रकार गिष्ट तथाऽत्रापि । तथाऽस्मिन्की धमप्राप्तिभवतीति ज्ञापनाय । स्पष्ट यिष्यति च स्फुटमतप्रकरण ह्यनतस्त्वजःनिधि । पृथ्या विगिकाया पुन येषु चरमपुद्गलपरावत्तरीजाटकुरादिषु सत्सु । अनन पूर्वपूर्वम्यात्तरात्तरण सम्यक्त्वमाह । न च भवति भविष्यत्यभूद्वा कस्याप्यनत्यपुद्गलपरावत्ते सम्यक्त्वलाभ तत्कालेऽपार्थपुद्गलपरावत्तस्यान्तरेवात्करणनियमात् ।

* 'अतोमुद्भूतमितपि फासिय हुज्ज जहि सम्मत । तेमि अवत्तपुद्गलपरिवृद्धौ चैव संसारो' ॥१॥ इतिगाम्नापनेशात् । नच वाच्य सम्यक्त्वलाभ जघयाराधनायामपि सप्ताष्टभिर्भवैर्भवोत्तारश्रवणान्

“आराधनास्तु तेषां तिस्रस्तु जघयमध्यमोत्कृष्टा । जन्मभिरष्टत्र्येक मिद्धयत्याराधकाम्तासा ॥१॥ मिति वाच्यव्यवचनात् कथ पुद्गलपरावर्ताधि किञ्चिन्म्यून यावत्पयटन प्राप्त सम्यक्त्वानां, कथ च तथान्त्यावत्त एव तद्योग्य कालोऽयत्रापि

० 'सम्मत्तम्मि उ लद्धे पलियपुद्भुत्तेण भावभा होज्जा ।

चरणावसमखयाण सागरसम्यतरा हुति' ॥ १ ॥

इतिवाक्येनाल्प एव संसारकालोऽवगम्यते इति । सत्यप्यप भवतिर्वाणिसम्भवे केचित्कालातनाबहुलतया परिध्राम्ययेवापाध

* अन्तमुद्भूतमात्रमपि स्पष्ट भवन् ये सम्यक्त्वम् ।

तेषामपाठपुद्गलपरावत् एव संसार ॥ १ ॥

० सम्यक्त्वे तु लक्ष्णे पत्यपूषक्त्वन भावको भवेत् ।

चरणापगमनायासा सागरसम्यन्तरा भवन्ति ॥ १ ॥

पुनः प्रवृत्तम् • 'आसाद्यन्तदुल्लाप' नियतनान्-श्रेयाश्चि
 तथाग्रमणमपि स्यादेव । अत एव च अनन्तकालप्रतिपत्तिना
 ममयसिद्धिकवकनव्यनायां विभागा ऋग्ना । अन्तरभजमुक्तिमवधि
 राधकभावेननदाराधकानाम । तथा च न वाप्यनुपपत्ति । अग्रतनाध
 पुनःगल्परवत्तस्य हेतुनामा-निराणा तु विवशामाय एव हेतु । यद्वा
 प्राप्स्यमगगादेरनुश्रमण प्राप्ति सम्यक्त्वममप्यनु इति तदा
 ग्यवात्तमहचारनापाय चरमपुद्गल्परायनस्य यत्तनाभिमतता ।
 यद्वा अवाप्तोयवाप्यसम्यक्त्वा जन्तुगन्त्य शिशागनित्वम् । तत न
 सम्यक्त्वमिति कारणकालनिष्पत्त्यायति । न चर्त अ-चतुद्गल्परवत्त
 नियमन किञ्चित्पल्द मुक्तिप्राप्तमिति गडरनामम् । तन्प्राधन
 स्य तत्प्राधनबुद्धरेव च तन्निर्णायकत्वान् । नचि पुनःप्राप्तननिगयन
 क्रियाप्रवृत्ति किन्तु तत्प्रवृत्त्यव तन्निगय । एवमत्रापि भावनीय
 सुधीमि । अस्मि ति पाठे तु यस्मिन्न-कुरादिनावा एवति
 नियमतया व्याख्ययम् । अत एव तर्हीत्रात्रिमस्य प्यमत्रिका,
 कारणकायया कथञ्चिदभवत्वात् । न च मत्रया मन्मन्व वाप
 यत कायम तथा मनि क्रियावत्त्वक्रिया विरमणकायाकरणात्
 दगामावनायामिध्यादिदोषात् मत्रया मनि अमनि चात्करणा
 पादानग्रहणमत्रमम्भवाभावगतदकरणाकारणभावाभावप्रमद्गात्रय
 च्चित् मन्मन्व कायमुत्पद्यत नित्ययम । मन्मनमव न्ति । मन्-
 यकाञ्चत विवपि सम्यक् । कवत्तानन्ववाञ्ज्रावस्य ज्ञानामना
 संवपदायव्यापनान् सम्यक्छन्दनात्र जाव उच्यते तस्य भाव मस्य
 क्व-सम्यक्त्वात्, व्यापनतासम्बन्धे-व्यभिचरितमस्य धे वा वप्रत्यय ।
 न च जीवस्य ज्ञानात्रियात्मकत्वात् सम्यक्त्वात् स्वस्वाभि
 धायिना सम्यक्त्वादीनां प्रयाणां ग्रहणमापद्यत न्ति । प्रयाणा

स्वरूपत्वञ्चपि सम्यक्त्वाविनाभावित्वादिपरयोरस्यैव सम्यक्त्वशब्दा
 भिद्यतेऽत्र । द्यवनं च नत गुरसंनवीग्मेनत्पटाते आद्याङ्गव
 त्यादौ गतदगनस्य गल्पेद्याद्यसिलक्रियाणा नरथवय द दष्टिमतव
 मकलामपत्नसपत्नपराजयस्य भातरक्षणस्य च विधानात् । यद्वा-
 द्यमस्यैव वस्यैव प्राधप्रवृत्त्यो सम्यक्त्वनतरथा ज्ञानाज्ञानरूपरू-
 पत्वेन तत्राप्यनन्तभावादभावित एव सम्यक्त्वव्यपदेश इति सुष्ठू
 च्यते सम्यग्ज्ञानस्यैव सम्यक्त्वमित्यभिधानमिति । समञ्चनि-
 ष्णोति सकल रूप्यरूपिद्रव्याणि तत्प्रथमतया श्रद्धयतया वा य स
 सम्यक्त्वविशेषा भाव जात्मपरिणामविशेष । * सर्वगय सम्मत
 सुष्ठु चिन्तय पञ्जवा सर्वे त्तित्रचत्तात् । केवलस्य सवविषयत्वेऽपि
 न श्रद्धयतयति व्युपत्तौ तन्निवेश । यद्वा सम्यगिति प्रसाथो निपा
 न्मास्य भाव सम्यक्त्वम् । भवत्येव मिथ्यात्वत्रिपमविपमूर्छितस्य
 मरुलमपि कुलनायोग्यम् । अवाप्त त्वस्मिन् घट्टुकुटीप्रभातयायेन
 सकलमपि तानादि मफलनामेत्येव । मदपि श्रुतचारित्रयुगलमप्य-
 भव्यपु नाभीष्टफरदतया अनुभूयते यत्र परिणामकटुपीगलिक
 मुग्धामरत्वाद्याप्त । यद्वा-महचरितासहचरितया सहचरितस्यैव
 ग्रहणमिति याथाज्ञानचारित्रयो केवल्योरपि प्रयागदशनात् ।
 दगनस्य तु न वचनपि तमतरण प्रयोग उपलभ्यते इति सम्यग्द
 गनस्यैव ग्रह । पदकदेशे पदममुदायापचारस्तु वप्रत्यया-
 नथवयापत्तनोचित इति । एवकाराऽत्रापि व्यवस्थायाम् । तेन
 यथाप्रवृत्तिरगापूर्वरणानिरतिररणजयत्व व्यवस्थापयति ।
 ज्ञापयति चतस्यावश्यमुपादेयताम् । एतेन य कचिदात् यशार्थोन्त,
 यन पूर्वमगुणनाप्यनन यथा सागरोपमकोटीकोटघूना क्षपिता
 कममप्लकस्थितिस्तया क्षपयिष्यययामपि क्षपामिति निरस्ता

पानव्या । कचदरापनयनवायन विद्यामाघातमाये वा पानात्
 मन्वात्यस्यापि दुःखान्ध्यवन तुल्यप्राप्तये शिष्यमाणविष्णाष्ट
 नभृत्त्रिजरात्रापि कमरखरापनयनविधौ निर्वाणविद्यासाध
 नविधौ सविश्वामुत्तरत्रियाविधानस्य योग्यत्वान् । अये य ये
 एतन्म ह्यन्त नानुपत्त्वान् मन्मथान् प्राप्तिन्म्य । अयच्चा
 विना (मन्वात्पि) एवमन्वावद्यन्वमन्म्यस्य विद्यत इति । तप्येतेन
 परम्ना जोद्धव्या । यत प्रायिक हि तप्रभूतरवमवध्यावक
 वच अयपयनात्तान् मर्वजोवमनया प्रभनतरवमवध् वृत्
 एवानविश्वदभविष्या तन्व कमपुत्रागच्छद । न चय पचाद्दध,
 पुत्रगन्भावात्वायाता लाभमिच्छता मन्मथान् । न चय माप
 एतावता प्रवशीशिष्यमाणा च पुणमन्मपि जाधटीनि । नया तागम
 प्रान्तमाणविराधरूपप्रदत्तत्वात्प्रदत्ता मन्मथान् देवाना
 शिष्यता तपामिति । अगुगत्र च न हनु । भवतु वा तन्म्योपयोग-
 एतावाञ्जीवम्याम्यव मन्मथ इतरेषां नतरवारणमामधीति
 न कार्योद्भव इतरवारणमापन्वात् कार्योपात्म्यति मुख्यम् ।
 पुन गत्वा विगारताशतनाय जम्प । विगपता च सयम्मित
 शेषमग्रकुशात्पुटानभावान् । ध्यञ्जिन चतत्प्रागिति । यद्वा
 मयवास्मित महाशानदानमन्मथ जयया तु दानमात्र यथाह-
 यायात् स्वल्पमपि त्ति मयानुपराधता महाशान् । शीन-नपस्थ्याशौ
 गुवनुपया दानमयन् ॥१॥ इतिविगप । अपवा अनात्किा
 गतापरिमितमिव्यादामयगान्युपत्तम्भवन्वन विगपा भयति
 तन्मिच्छान् आगमवचनपरिणतयथाययमौचित्येन वत्तनम् ।
 यथा प्रकरणकरानिपुणकरणे पूज्यपात् -

‘मन्मथवचनमागमवचन परिणत तनस्तस्मिन् ।

न मव ह्युभयमन्परिधायान्शियमात्

‘विधिसेवादानादौ सूत्रानुगता तु सा गियोगेन ।
गुणपारतन्त्र्ययोगा-दौचित्याच्चैव सवत्र ’ ॥२॥

न चाप्राप्तऽस्मिन् भवन्ति गुणपारतन्त्र्य, न च तन्तऽस्ति
वदचनोपाया रागद्वेषमोहापकर्षे यत्नाह- गुणवत्पारतन्त्र्य हि,
तदनुत्पत्पमाधनम् । तथा इत् तु यम्य नास्त्वय, मनोपायऽपि
वत्तत । भावशुद्ध स्वपरयोगुणाद्यनस्य सा वृत्त ॥ तदवश्य
यतितव्य मुमुक्षुभिरस्मिन् सवप्रयत्ननहिक्वामुष्मिन्निहितहृत्तो परम
निवृत्तिनिवृत्तिबीजकर्त्तु प्रशमनवगनिर्वेदानुकम्पास्तिथ्याभियक्ति
व्यञ्जके तत्त्वायश्चद्धानलक्षण । एतदन्तरा दानादेर्गिञ्चिच्च
त्वाच्छिवपुराध्वनि । यत -

• आणाइ तवा आणाइ सजमा तह य दानमाणाड ।

आणारहिओ धम्मा पलाल्पूट्ठु व्व परिहाइ ॥

इति विशेषणाय पुन गच्छप्रयोग । क्वेत्याह चित्त-मानसे
यद्यपि सम्यक्त्वमात्मगुणो, वत्तन च तस्य तस्मिन्न स्यात् गुणिन
विना गुणस्या यथाऽवत्तित्वात् । चित्त तु मनोवगणापरिणाम इति
जडीभूतम्, तन न तत्रास्य वत्तन घटावाटीमाटीरुत तथापि
चित्तप्रभवत्वेन विशिष्टताख्यापनायवमुद्देश । यना न नावत्तड्-
जित्वाऽवाप्तिमत्तरेण भवन्ति यथायोग्यमनावगणाधादाननिष्पन्ना
चित्तपरिणतिस्नल्लाभश्च चेन्नावाप्नुयत्त प्रमात्तिना धमञ्च टस्या-
नत्त काल यावन्निगोदभवपमटनादतित्रात्तपुग्गलमडग्ग्याक्का पि
कालो गच्छेदेवेति न विहाय सञ्चिनमवाप्ताति का पात्त शोधा
दिदशानमोहादिशान्निजयम । अत एवोक्तमयत्र धममधिगृह्य
‘धमश्चित्तप्रभवो यत त्रियाधिकरणाथय कायम् इति । न च

* जानाया तप आनाया मयम तवा च दानमाणायाम् ।
आणारहिओ धम पलाल्पूट्ठु इव परिभाति ॥१॥

यावत्सञ्चिन्त्यामोऽस्य, यत् तत्सम्भवात् भवन्मनास्यस्यैति
 त्विन्दु पुष्टिपुष्टिमन्त्रितवनाभवति । अथ च विनाप पुन गच्छस्य
 इत्येकमणिवायेनात्रापि मन्त्र-प्राप्त्यभ्यते ।

मन्त्रम्यां विधिषायाः शान्तिविधिषु तत्र पञ्चि ति । अत्र
 पदकदेने पदममुषायापराण मन्त्र शान्तान् मन्त्रानमव प्राह्य
 पूर्वोक्तपुष्पन या विवक्षिता प्र प्रवरणस्यत्र महाशानदानयो
 विनापोऽस्यत्र स्वयमवाधिष्टास्यि । दान चानुग्रहाय स्वस्यानिगर्भो
 पानादेरपि स्वयान् । त चागमभ्यस्य दान जाग्रीरितयो
 देयत्वाद् दयत्वं तु भवत्येव सर्वा प्राणिप्रवर मयपाननजा
 विनश्चानिशयरत्नात्तरदयामनिश्रीगवपृथयति वाच्यम् । वाचना
 न्तिता देयत्वात् । मन्त्रना तु भवत्येव वक्षितानुषांग ह्यान् यन्नि
 भवति शानन्तजीवितो पि तथाप्रवत् । न चानन्तगात्प्राणि
 तत्त्वाभ इति । न च स्वमन्त्रारिप्यामात्र तस्य शान्त्र पञ्चियन्त
 स्वत्वासम्भवात् । तस्य शान्त्य विधिषान्-प्रतिगहोचविषय
 सविनगुस्तुलान्तिविनयमप्यश्रनान्तिष्ठाण तद्विनापात्त फलवि
 पोत्पत्त । यदाह मन्त्रहकारा- विधिष्यमन्त्राणां विनापात्तविनाप'
 (तत्त्वाय) इति । तद्विनापा- नप्रहृविनापोनुप्रहृविनापाया
 चावश्यभावी फलविशय अनुग्रहप्रशाप्राप्यत्वं फलस्य । चरारा
 द्रव्यशतपात्रातीनां समुच्चयाय । तत् सम्यक्वक्ष्या यानानन्त
 रमनन्तरोपयवात्स्य । मन्त्रात्स्यत्रधारणाय चात्तन पय
 नादाक । नहि सवज्जवचनापरिणतायुपदेयमस्ति युधानां किञ्चिन्
 किञ्चित्करत्वात् तस्य, प्रत्युत शान्तद्विपित्वाद्यात्त । यथाह -

अप्रशातमती शान्त्रसद्धारप्रतिपादनम् ।

दापायाभिनवादीर्णो गमनीयमिव उग्र ' ॥३॥

घर्मोऽपि तन्पाराधनयव । अथवा त्वधम एव । मदुक्तम्-
'वचनागधनया खलु धमस्तदाधया त्वधम इति । एतच्चापेभ्य
बुधानुपदेश्यान् । अथवा दानादेरपि प्रथममुपदेष्टव्यत्वाद् बाला
दीना यथायागदेगनाविधाननवष्टसिद्ध । अथवाहविधाने तु

'यद्द्रापित मुनीन्द्र पाप खलु देशना परस्थाने ।' उमाग
नयनमेतद्भुवगहन दारणविपाक ॥१॥ मित्यादि शास्त्रास्त्रिता
नयपरम्परापरिभवमात्र । यद्वा- खलुगन्देनतदवधारयति यत- न
खलु 'दानमोर्ध्रवेणापि चाण्डालनापि दीयते । यन वा तेन वा
गीक न शक्यमभिरक्षितु' ॥१॥ मित्यादिवचमा कृपणतावल्ली
वारिमुचा दानमकिञ्चित्कर नयम् । यतो दानशीलानो
पूवनिपातभावादव नम्यानुत्तमोत्तमता व्यक्तव । न च गृहस्थाना
परा दानाद्धर्मोऽस्ति पर । अत एवोक्त भद्रवाहुपाद -

* चुक्वद् गृहिदाणधम्माओत्ति । न चादानु कदयस्यास्ति
शीलयाग्यता । यदाहुरष्टादशदेशाधिपप्रतिबोधविधानविहित
समग्रसत्त्वाभयदानस्थापिताकल्पयश शरीरा हेमचद्रपादा -

य सद्ब्राह्मनित्य च क्षत्रेषु न वपेडनम् । कथ वराक-
श्चारित्र, दुश्चर स समाचरेत ॥१॥ द्रत्यादि । 'दान मित्यादिवचो
न दानस्याकिञ्चित्करतानापक किन्तु शीलस्य श्रष्टतादगकमेव ।
अथमेव च करालकलिकालकन्मपप्रभावो यदुत- स्वदुर्गुणपोप
नतवव श्रुताधिति श्रय आशसया । एष तावत्कायविदा समयो
यत्प्रवरणादिनवाथपरिच्छेद । प्रकरण तु शीलप्रतिपालनायव
प्रतिवद्धम् न तत्र दाननिषेध कल्पयितु शक्य कल्पाकल्पविच
क्षणेन कल्पस्थितेन । न चाजातनिममभावेन शीलसम्पत्तिरपि

स्वीक्रियेत घनादिषु गद्विष्णूना रत्नत्रयममत्वावाप्ततियग्भवति
ग्रन्थीव तत्सवीकाराऽन्यथैव एव । नहि चित्र चित्रकायगुद्धाया
भूमाविनि ।

अष्टम्या विशिकाया परम - परमपददायकसम्यक्त्वगुद्धि-
हृतुत्वान् परम । यद्वा-म्बरूपहिमामयत्वोऽपि भावगुद्ध्या मलिना
रम्यधिकारिविहितत्वेनाकृष्ट शपकार्येभ्य । यद्यपि सामायि-
कात्कि मलिनारम्भिकायमेव तथापि तस्य स्वतन्त्र विधानात्
सर्वकालभावित्वान आत्मोपकारकत्वाच्च न प्राग्विधमता, एतस्य तु
विषययादवश्यकत्वात् सम्यक्त्वगुद्धिहृतुत्वात् पूर्वमेव विधा-
तयता । यद्यपि चारित्रानुष्ठानमगोपद्वन्द्वोपरमपरमपदहेतुत्वात्
परम तथापि तत्कत्तुमगनुवता दशविरतरवश्य सम्यक्त्वगुद्धिहे-
तुनानुष्ठान विधातुमुचिन प्राक् । सम्यक्त्व च चारित्रस्यापि
मूलभूतम् यत उक्त -

* 'नात्सणिस्म नाण नाणण विणा न हुति चरणगुणा नि
'भ्रष्टेनापि चरित्रान सुष्ठुतर दान ग्रहीतव्य मिति च । अथवा
परमो भाग्यप्राग्भारप्राप्याशपसत्त्वासाधारणगुणविधानवरिष्ठगरि-
मपात्रश्रीमत्तीर्थकरादिमपर्यामयत्वाद् द्रव्यभावभेदभिन्न उत्कृष्ट ।
भवति च द्विविधाऽपि पूजा नि श्रेयसाय नि श्रेयसार्थिनाम् । न
चाऽनाश्वास प्रभूततरकष्टसाध्य चारित्र, यत ऋजुरम मार्गो
भोक्षस्यापरश्च वन अल्पानेह साध्य आद्य, इतरो बहुना, अविश्राम
आद्य, इतरश्च न तथेति सविशेष भाष्यकारादिभि प्रतिपादित
एवेति ना'ना'वास । 'पूजाविधि' । पूजाया -

अनुपवृत्तपरहितरत शिवदस्त्रिदशेशपूजितो भगवान् ।
पूज्यो हितनामानामिति भक्त्या पूजन पूजा ॥१॥ (पाण्डवे) इति
व्युत्पादिताया विधिमनोवाक्यायानुद्धयानि उपकरणभावानुद्धया
दिवा । अत्र पूर्वत्र च विनिवाया अधिनारे विधिगद्वाचार्यो
दशयति विधे प्राधायना धर्माऽनुष्ठान । अनुमत चाच्चिरतरतरपि
महात्मभि । यदाहुस्त -

● जह भोयणमविहिक्य विनासइ विहिक्य जियावेइ ।

तह अविहिकओ धम्मो देइ भव विहिकओ मुख ॥१॥ ति
घायनेन । अयच्च अविध्यनुष्ठानस्य द्रव्यानुष्ठानतत्र ।

अभिमतरभिहित च स्वयमेव-अपेक्षा चाविधिश्चयापरिणामस्त
थव च । प्रत्याख्यानस्य विघ्नास्तु, वीर्याभावस्तथा पर ॥१॥
अपेक्षादिकृत ह्याद्य-द्रव्यप्रत्याख्यानमित्यथ । जय चोपदेशोऽ
विधिपरिहारोपयिक् एव, नत्वनुष्ठानतिपद्यपर । यत् स्वच्छ
दो रचितविधिवाग्वागुरायाबाधितमुग्धपाना नास्तिकमूध
याना विषयवासनातृप्तिपरायणाना गुह्यलोपिना धमगुरु वा-
भिधानमलिकमुद्गहता स्ववासनातृप्तये लम्भविष्णु । आहृश्चात्
एवाभियुक्तरा -

● 'अविहिक्या वरमकय उस्मुयवयण वयनि गीयत्या ।

पामच्छित्त जम्हा वण लहुय अकण गम्य ॥१॥'

अयत्र 'जिनोक्तमिति सद्भक्त्या ग्रहण द्रव्यनोप्यद ।
बाध्यमान भवे द्वाव-प्रत्याख्यानस्य कारण ॥१॥' मिति । तत्त्व-
भवधाम चात्र यदुताऽत्र द्रव्यता नाऽप्राधायन किन्तु भावकारण-
त्वेन । अत एव च धमसङ्ग्रहण्यामविध्यनुष्ठान भावधमनयापि प्रति-
पादित चेत्तद्भक्तिकृत स्यात् । अभिहितयाश्चाचार्यो व्याख्यापामपि

● यथा भोजनमविधिकृत विनाशयति विधिकृत जीवयति ।

तथा विधिकृतो धर्मो ददाति भव विधिकृता मोक्षम् ॥१॥

● अविधिकृताद् वरमवृत्तमुत्सूत्रवचन वदन्ति गार्तार्या ।

श्रयश्चित्त यस्मात् कृत लभ्युक् अकृते गम्बम् ॥१॥

कूपागहरणादिह कायवधो पि गुणवामता गहिण ।

मन्थान्निव च तनहनदनुपकारेऽपि फलभाव ॥१॥

मृत्तकृत्यन्वादेव च नत्पूजा फलवती गुणोत्कपति ।

तस्मादव्यर्थेपारम्भवतोऽयत्र विमलधिय ॥२॥ (योङ्गवे)

चयविधानविषयापि ना रका कल्याणातिरेकाधायिनी ।

यत आहु पूज्या -

एतदिह भाग्येन सदगृहिणा जन्मफलमिद परमम् । अभ्यु
दयाविच्छित्त्या नियमादपवगबीजमिति ॥१॥ न च स्वकल्पित-
हिंसाबुद्ध्या तत्परिहार श्रयान । यतो न हि सव तत्र, "प्रमत्तयोगात्
प्राणव्यपरोपण हिंसा (तत्त्वाथ) इति मूत्रेण यतनाऽभावस्यैव तत्क
क्षणत्वात् न चात्र यतनाऽभावो यत हिंसाद्यापत्ति स्याद् लोमपिच्छा
दिना तदभावान् । आह च यतनाता न च हिंसे ति-न च हिंसाऽभावेऽ-
पि नाऽऽयसाधनमिति, यतस्तस्यास्तन्निवृत्तिफलत्वाद् यदाहुभा -

'यस्मादपव तन्निवृत्तिफला । तदधिबनियुक्तिभावाद्धिहित
मतोऽदुष्टमेवतदि ॥१॥ त्यादि । कियद्विवेचनीया कृष्णा दधिमा
पभाजनात् । यद्वा चकार पूर्वशोन्नरत्र च प्रतिपाद्यमानगुणयुक्तता
ममुच्चिनाति । तथा च य आहु -

'जिनस्य जितमारस्य, याचित्वा पुरत निवम् ।

लप्स्यामो निगुण्यहृन्नुपकर्त्ता न सशय ॥

ने निरम्ता । यता न नतमामन्तश्रष्टघादिनरगणो नपोऽपि मन्तुष्यति
भक्तिवारिण जानाविराघकाय त्रिभुत त्रिलोकभक्तुनतनरामरेद्र-
त्रिरीटवान्तिद्यानिनत्रमयुगलस्या तामुपेक्ष्य फललिप्ता । अत एवाहु
श दानुशामनपरमब्रह्माण श्रीहेमचन्द्रपादा -

'बीतराग ! सपर्यातस्तवाज्ञाराधन परम् । आज्ञाऽऽरादा

विराडा च विद्याय च भवाय च' ॥१॥ विमथ बहुनोस्तन
 यावत्पारस्विकीवर्गगणपूजाया सवस्या अपि विरक्त्यात्तच्छु -

• आणतसङ्गकारी जइवि विराल महाविभूत ।

पूजइ वासराय सध्वपि निरचय मम्म ॥१॥

इत्यत्र प्रमत्तेन । एवकारेण च पूजवदवधारणे ॥१२॥

आज्ञापानपरामर्शन यथाऽवधि यथागति च देवविरतो मन्विरतो
 वा यतिनध्यमवय सत्र चागवतिष्णुना मन्विरतिदुर्गतां
 दग्धविरतिरपि सत्याय कटाहपञ्चामनायन स्वीकार्येवेत्याह
 नवम्यां विनिर्वाया श्रावकधर्मश्च तत्र तत्र शृणानि प्रत्यह
 यतिजनान् परमां मामानारीमभ्युपतमम्यकत्वादि न श्रावक ।

यथाह-वा सभ्युपतमम्यकत्वा यतिभ्य प्रत्यह कथाम् ।

शृणानि धर्ममम्बदामती श्रावक उच्यते ॥१॥ अननाष्टाद्विगत्या
 प्रवृत्ती क्षनुष श्रवणगुण उत्तमा मध्यमग्रहणन वाचन्त्याग्रहणा
 दष्टाद्विगत्या या प्रवृत्ति तद्वत्ता तन प्रत्यया । अष्टाद्विगानि चतानि
 अद्वया जिज्ञासा मुच्यया श्रवणबोधमीमासा ।

परिगुद्धा प्रवृत्तिनि प्रवृत्तिरष्टाद्विगत्या सत्त्व ॥१॥

अत्र च प्रवृत्तिपरमावत्तनायम । यदा-धीगुणाष्टक या द्विगुण
 गुण सायम । सत्रापि सायमव वाय । धीगुणाष्टक वेदः ।

'गुश्रुया श्रवण चव द्रष्टव्य धारण सदा' ।

उदापोहो-यविज्ञान मत्त्वज्ञान च धीगुणा १ ५७

'एकग्रहणे तज्जानीयग्रहण' मिति 'यायान' इति-
 श्रियागदायम् । तन प्राधायनाश्रय श्रोत्रादिके लक्षणे । अत्र-
 पत्नेादौ समवमरणादि यापनाधिकारः । अत्र-
 पत्नेादौ समवमरणादि यापनाधिकारः । अत्र-

• आणतसङ्गकारी यद्यपि विरक्तः सङ्गकारी ।

पूजयति वीतराग मन्वमपि निरचय मम्म २१

● 'विवरीयपरुवणाए ये'ति प्रतिक्रमण कथ सम्भवीति । पदचान्वृताद्यपेक्षयतद्विधेर्व्याख्याकारेण निर्णीतं वात । श्रीस्थाना इग्वृत्तावपि श्रावकनेवाभिमतोऽस्य आरयाति शृणोति चक' इत्यादिचतुर्भङ्ग्याम् । श्रावकस्याविधाननाभिदधते च प्रथमकारा यदुत-धमश्रवणेऽवश्यं यत्नं वाय दायपरिहारणापि, अथवा सम्यक्त्वादिविलयविभावनाश्च दमणिकारादरिथ । अत एव प्राड मार्गानुमाग्निगुणास्यानावसरे प्रत्यहं धमश्रवणं नियमिधाय पुन श्रावकधमप्रस्ताव ऊचु 'जिनवचनश्रवणं नियमं' इति । यच्च श्रीमदुमास्वानिमिश्रं - 'सम्यग्दशनमम्पय पड विद्यावश्यकं निरतश्च श्रावको भवती'ति व्याचक्षे लक्षणमिति श्रूयते, तत्

● 'समणेण सावणं य अवस्सकायव्वयं ह्वइ जम्हा ॥

अतो अहानिसम्पस य तम्हा आवस्सय णाम ॥१॥ इति

श्री अनुमोहद्वारव्याख्याताऽऽवश्यकं ध्युत्पत्त्यनुसारेण । यद्वा-श्रीम हानिशीषोक्तचैत्यवदनादीनि यडावश्यकानि प्रनीत्य जयम् । यता वशनश्रावकस्यापि भवन्त्येव चैत्यवन्दनादीनीति । यद्यपि श्रावक शब्देन दशनदेगविरतिश्रावकयोग्रहणं स्यात् परं पूव सम्यक्त्वा- अधिकारविशिकाया यच्छया सम्यक्त्वस्य प्रतिपादिनं चादत्र तेषां विरतस्वैवाधिकारः । तस्य धमं वचनाद्यदनुष्ठानमविरुद्धाद्यया दितम् । मथ्यादिभावसयुक्तं तद्धम इति कीत्यते, ॥१॥ इति श्लोकलभितमनुष्ठानं मयमासयमात् । यद्यपि मार्गानुमागित्वात् सामान्यताऽस्ति गृहस्थधमं परं सोऽन्यत्र यश्रवणं निरूपितं इति नात्राधिकृतं, प्रतिमोहहनादि त्वय वक्ष्यतीति व्रताभ्युपगमाहोरात्र

● विपरातप्रस्पणया च ।

● धमणत श्रावकण च अवस्स कउव्व भवति यम्भान ।

अन्त अहोनिगत्य च तम्मानावश्यकं नाम ॥१॥

श्रद्धाद्यद हिमानुमति मवविरयनटगीकृत्यादीनि श्रूयणानि । न च सर्वेऽपि मममहिष्पुनाका य प्रतिपद्यरस्त सवविरगितम् । भवति च यतिधर्मानुरक्तानामव दगत्रिगति नायथस्यादावाख्येय एवामौ विधिविदा प्रथम प्रातयेवाय नियमोऽवगतदशसवविरतिस्वरूपाणा यथायाग्य देशाद्यवगम्या ज्ययमिति ।

दगम्या त्रिगिग्याया 'न प्रतिमाश्च भवन्ति बोद्धव्या' । सप्र नम्य-पूर्वाधिकाराधिष्ठितम्य, नायस्य । देशविरयान्तेरनटगीकृती न प्रतिमोद्धहनयोग्यनव कुतस्तद्वहनमिति । प्रतिमा-अभिग्रह-विग्या एव । प्रतिमीयत च तासामुद्वाडा मुयादिगिरिति तस्य प्रतिमात्वम । यद्वा-पारिभाषिकायमभिग्रहविग्ये । बहुव च प्रतिमावदृत्वापत्तम । चकाराऽप्यर्थे । तन श्रावकधमप्रतिपत्ती प्रतिमापतिपत्तिनियमानति ध्वनयति । यद्यपि तत्पूर्विका साधु त्वापत्तिरिति दश्यते नकत्र, पर न नियम । यतो भवत्येव केपाञ्चित् सम्यक्त्वान्पात्का एव सवविरयडगात्रति । अनेक च तदंतरा सवविरता इति । यद्वा अवधारण चकार । भवति चात्तमुहूर्तनापि कालेनकादगानामपि प्रतिमानां परिपालनम् । इद चावधारण श्रावकधर्मेण सहचारित्वमात्र इति न सम्भवत्वो त्पादकाले सवविरत्यटगीकारे कश्चनापि दावलेश । यद्वा-बोप्य षेऽपिश्च सम्भावनायाम । भवन्ति अधिकृता इतिशय । दगम्यां विल विशिग्याया श्रावकप्रतिमा अधिकृता सतात्यथ । चकार म्याप्र सम्बधात ता बाद्धया । यद्वा-दशम्या विशिकाया श्रावक-प्रतिमा बाद्धया भवति नतीत्यथ । न च बाद्धव्येतिगव्देन ज्ञेयमाशता तासौ, सवविरताना मुनीना अमरावन्तितपादाना तासा मोद्धव्यत्वपि देशविरताना श्रताप्रतिपत्तिप्रतिपत्तिपरामणाना तासा मुपादेयत्वात् । न चापादानम तरेण ज्ञान, न विनष्टस्राधनताज्ञान स्वरूपज्ञान बोपादेयस्योपादान सम्भवतीति बोद्धव्यतावता ।

एवास्या विनिर्वाया यनिघर्मोऽत्र । पुनरिति ॥ तत्र
 यनि - सबप्रानातिपाल-मृपावागज्जनागत-मधुन-यग्निहविरति ,
 'यमू उपरमे सा घर्मोऽस्य । यदा-यमन यत मदान यती तस्य घम-
 क्षान्त्यान्निद्रह्ययात् । यदा यनन-यवर्गापमव मद्यारमुत्तरिभि
 लपनयति यनि । अनेनास्योनमना व्याचक्ष्यो । यदा
 पटपुष्टाव्याग्याया-पष्टपुष्टा पौगपप्रवचनसोसूषपातपीव-
 विवेशा मानायव तु पत्त विनिष्टमनिर्गतम पुष्ट' इति ।
 उन्नमानम पुनय कृतापौपि परापकारप्रवण प्रावत्तयतीथ
 परोपवाराप, स एवातिस्पत्या टुबुरकाश्मिनीरूपग्नीय-
 वरस्तस्य यनित्वे पि नात्राधिरार न्नीपाचारम्य कल्पानीतवान् ।
 यावक्धमयागतान तरावाप्तयनिघमस्यापदस्ययनिघमस्यवात्र यने
 ग्रहणान । यदा अन्तु सात्यधिहृत पर यनिगज्जन नूत्तमतव
 यज्यन तस्य मौभाटमवप्रयनित्राचयत्वन व्युत्पात्तित्वात् ।
 उतमातमन्तु नि स्पत् एव सवत्र भाशागवपि । यदा-रनयव
 चनुगुनामनगामनाशान्तमद्रहादा श्रीहमसूरिमिथा-

'मुख दुन भव मान, यदोदामी यमीगिय ।

तया वराग्यमवेति बुत्र नासि विरागवान ॥१॥

तया 'भाभ भवे च मयत्र नि स्पत् मृनिमनम' इति परममुनि
 वाक्यादपि । व्युत्पत्तिमात्रत्वे त्यन्तु मवेषामपि यतिगब्दन व्यपदेश ।
 अनन यागन प्रयोजया-उक्त्वावितरेष घर्मोऽस्याप्येपनाम् । यती
 न तावन्नामस्यापनाद्रव्ययनयो घमनिष्टायना स्वपरतरकाश्च ।
 न चात्र तपामताचारादिप्रातुष्करणमधिकृतमित्येव व्याख्यायते ।
 अनन ये तावदाहु यदजिनरूपाण्यपि जिनविम्बानि ननम्यते
 नरवादिगतिमयसमाग्चारकनिविण्णेन अवाप्नुवन्ति च तेऽमीष्ट
 मिद्धि, तत तन्माधुभूतानपि पात्रस्याग्नीन्

सुदरसाधुवेषसद्भावात् साधुबुद्ध्या तपा वन्दन भविष्यत्यवेष्ट
सिद्धये इति ते निरस्ता । यतो यद्यपि प्रतिबिम्ब जडम्बरूप
तथापि न किञ्चिद्द्रागादि चिह्न, यत् पुरुषोत्तमतारोपे प्रतिबिम्बक
स्यात् । वेद्यभूति तु सर्वाभिलाषभोजनपरिग्रहादति पडजावग्या
हिंसाद्याकरे कषडकार प्रतिबिम्बकसद्भावात् साधुत्वारोप,
विरोधिज्ञानस्य प्रतिबिम्बकत्वात् । न च प्रतिमानेऽपि जडतानु
संधाने कष केवलित्वाद्यारोप इति वाच्यम् । तदोपस्य
प्रतिबिम्बत्वधिषव निरावरणात् । न हि कोपि प्रतिच्छेदमाश्रयति
सर्वस्वरूपेण किन्तु तद्विम्बतयव । अभेदारोपस्त्वलङ्कारालङ्कृत
वाग्बुद्धिवैभवो भक्त्यतिशयेनव । न चैवमसाधो साधुप्रतिबिम्बत्व
बुद्धि कषडकारमपि प्रादुर्भवति, मुख्यवाच्ये प्रतिबिम्बवबुद्धि
विरोधात् । अत एवास्यतपावस्थादिवन्दन निजराकीर्ति
जिनाज्ञाऽऽभावादीनि दूषणानि जगदिर ग्रथकारेभ्यश्च तत्र
प्रमादास्पदाना चानुत्तरा भवत्येव वृद्धिस्तथा वन्दने । अगुरो
गुरुत्वबुद्ध्यारोपात् । अत्र तु सर्वमपि स्थापनाया सायवाग्निव
हतीत्यत्र प्रसङ्गेनापलापिभि प्रवचनस्य । तस्य पूर्वोक्तम्बरूपस्य
यत्तेषम उत्तरगुणरूपक्षात्यादि । मूलगुणाना प्रसिद्धत्वादुपस्थापना
यामेव तद्विरोधात्प्रादनाद्वेति । अनन ये आहु - मूलगुणा सुतरा
रक्षणीया आत्मधरारक्षकन्तरगुणेषु विराधितेषु काचिन्न तथा-
विधा हानिरिति । ते निरुत्तरिता । यत् उत्तरगुणपरित्यागे-
च्चिरामूलगुणपरित्यागापत्त । तद्विमुक्तमुपपन्नरत्नरोहणा
चलेन धर्मदासगणिना-

• जा चयद् उत्तरगुण मूलगुणे अचिरेण सो चयड ति ।
न च वृत्तिवजित धान्य रक्षामवाप्नोति पशुस्य । अत्र इयत्तन-

• यस्त्यजति उत्तरगुणान् मूलगुणान् अचिरण न यजति ।

तदाह यदुत-यनामहिष्णुना प्रथमतो न प्रतिपन्न महाव्रतवृद्ध
 वन्तारकवन्ध तेन प्रतिमादिपरिपान्य कार्या सहिष्णुना यन सुखन
 मयमप्रतिना निरुह्यत । केचित्तु दुष्यमाकाण्डापात प्रतिपातस्य
 शासनमात्रियहृतुस्वाद् व्रतभङ्गास्यानिष्टतमनरकादिगतिगनदु म
 निबन्धनवाप्रियममेवाहु । यथाप्राहकमत्र प्रमात्रमाविति
 केचिन । पुन गदो विनायणाय । क्षान्त्यादिभङ्गाना उपकायपवारि-
 क्षान्त्यादीना कनि भजन्ति साधोर्गियात्रिविणय । यद्वा-य आहु -न
 श्रावणाया ययनुष्ठानायो धम श्रावकाय तस्य छिद्रावपित्त्र
 भावात् माध्वाचारप्रतिपादकस्यागमस्य व्यवहाराचारप्रवन्त्या
 रयोग्यवाच्च, तेषा निरासाय पुन गद । यताज्ञान हि यति
 धमस्य गुवगुरुतापानाभावात्प्र स्यात् मम्यक् मम्यक्वप्रतिपत्ति ।
 न च स्वस्वगानाय क्रियमाणा वेपणा छिद्रा वेपिताया पतति । यदाह
 नत्रनिरोध्य विषकष्टकसुपकीटान मम्यक्पया प्रजति तान परिह्वय
 सर्वान् । कुञ्जानकुश्रुतिकुमागकुदृष्टिपापान मम्यगविचारयत कोञ्ज
 रापवाद ॥१॥ यद्यपि नाचारप्रवन्त्यादियोग्यता श्रावकस्यो-सर्गाप
 नादनिरूपणप्रवणत्वात्तस्य । पर मामा-यन आचारमयस्य दगावका
 त्रिकचतुरध्वयया सूत्रना यतश्चा-पञ्चमाध्ययनात् तस्याधि
 गारोऽयवाध्ययन । व्यवन चेत् श्रावकप्रवन्त्या-गम्यवनि
 युक्त्यादौ सामायिकाधिकारे सवगलानुच्चारणे भदविवक्षाया
 क्षेपणाद्वारे । श्रावका अपि लघ्वार्या गहीतार्या इत्यान्विशेषण
 वेगिष्टा एवाभिमतता । द्वादश्या तु विगिताया द्विविधा शिक्षा
 वनस्य ति । द्वे विध ग्रहणासवनाम्प यस्या सा द्विविधा ग्रहण
 पूत्रायबोरामवना च प्रतिक्रमणप्रत्युपक्षणादे शिक्षा विद्यापादान
 इतिवचनात् । अभ्यमनीया भवति च प्रतिक्रमणादित्रिया
 प्रत एव शक्षकाना स्यविरेभ्याञ्जण दाभादिन श्रूयत सिद्धात्

आवश्यकं च त्रियोया अप्यभ्यासविशेषण निरतिचारतापादनम्,
 नानत्रियोभयसाध्यत्वोच्छिन्नवत्तन, सातिचारायाश्च तस्या
 स्वसाध्यासाध्यत्वात् "अतानि मान्त्रिचाराणि सुकृताय भवन्ति
 नेतिवचनात् । यद्यपि विद्योपादाने शिक्षित्तयापि मिदाद्यन्तगत
 त्वनजधिकागथविवक्षया आट्विधानादभ्यासमात्रे शिक्षेति निपात
 स्यात् । पठघते वा शिक्ष अभ्यासे इत्यपि । यद्वा त्रियावलाप
 शिक्षणमपि विद्याभ्यास एव कमजाया अपि बुद्धे श्रवणात् । भवति
 चाभ्यस्तत्रियस्य चापल्पादिना बुद्धिविशप प्रत्यगसिद्ध । भवति
 वा जिज्ञासायाश्च सन्नतादात्मनेपद पितोऽऽ' (सि ५।३।१०७)
 इति सूत्रेण चाट् भवति । तत्र शिक्षाशब्दनिष्पत्ति । जिज्ञासा च
 नाने त्रियाया च समानवति द्विविधशिक्षाग्रहणमहृत्येव योग्यता,
 शिक्षतरेव च जिज्ञासा इत्ये । चकारो न केवल धात्यादिवो
 यतिधम एव निरूप्यते, किन्तु शिक्षापि द्विविधेति नापनाय ।
 यद्वा-न मूलगुणात्तरगुणधारित्वमात्रेण निश्चयसाधनं किन्तु
 द्विविधशिक्षाग्रहणव । यतो न तावदपानिन किञ्चिदपि
 ह्योपादमादिपरिचान कुतस्तरा तद्धानोपादानादि । तदाह-
 * 'अज्ञानी किं काही' किं वा नाहीइच्छेयपावग मिति । न च
 स्वाध्यायविहीनस्य धमभ्यानाद, आनाविचयादिरूपत्वात्तस्याति
 श्रातकविचापन्यत्वाच्च मनस, कुतश्चिदपि न स्थिरीभाव ।
 तदाह पशाचिकमास्थान श्रुत्वा गोपायन च कुलवध्वा ।
 समययोगरात्मा निरन्तर व्यापत काय (प्रशम०) इति ॥ न
 चास्वाध्यायिनस्य जीवदितस्त्वज्ञानमपि सम्यादशनमूलस्य
 नानस्याभावात् स्यादेव च समयो यदाह परमपय

• जा जाववि न याणाइ अजीवे वि न याणइ ।
 वि एण अयाणता कहू सो नाहिइ सजम ॥१॥
 हेतु वात्ता मयमस्य । यतो • 'नादमणिस्तनाण नाणेण विणा
 ह्वि चरणुणा' । इतिवाक्यमकलङ्कजानोद्भूत वज्रलेपवद-
 ष्यम । नानाभावात् स्यादेव च समय । सति ज्ञाने च
 त्वल्लानाप्रस्थत्वन शारदतसिद्धत्वापत्ति सुत्तरामेव । तदिदमाहु
 तद्विपादा -

• जा जाववि वियाणाइ अजीवेवि वियाणइ । तथा गइ बहुविह
 अजीवाण जागइ ॥१॥ यावत् 'तथा लोगमत्ययत्ये सिद्धे ह्यइ
 इत्येति वचनात् । अवगाह्यमाने च नवनव श्रुते 'पूवसवेगवघ-
 णे'व्य विगुद्धभादनाक म्याद । अनवगाह्यमाने च तस्मिन्
 प्रमादाग्निना प्रतिसमयमन तान तनानावृत्त्यादिकर्मोपाजनात्
 क्यञ्चनाप्यभिरपिनो भवन्ति स्तारो वाप्नुयादिति सूत्रायग्रहण-
 लक्षणग्रहणगिन्त्याया आवयववम । प्रतिज्ञानानिरपेक्षस्य तु
 क्यञ्चार मयमवात्तापि, दुराराधकत्वात्तस्य । यदाहुदचरम
 यनवर्तिना प्रमाध्ययन मामाचाया दशाश्रुतस्य • अप्पडिलेहणा
 मास्म अप्पमन्वणामीस्म । यावत् मजम दुराराहए भवइ'त्ति ।
 दुग्धा च मुगतिरपि तादगम्य मुखगाता विपिणा मुयाभासस्य ।

• या जावानपि न जानानि अजीवानपि न जानाति ।

जाववि एणो अजानन् कथं स पान्यति समयम् ॥

• नानाभिना ज्ञान जानन विना न भवन्ति चरणगुणा ।

• जा भावानपि विजानानि अजीवानपि विजानानि । तेषां सति बहुविधा
 अजावाता जानानि ॥१॥ तथा कावमस्तकस्य सिद्धा भवति 'गन्वत' ।

• अप्रतिज्ञानागम्य अप्रमाजनागम्य समयो दुराराधा भवति ।

यत जाह-० 'सुहृत्सायगस्म समणस्स सायाउल्लगस्स पगामसा'म्भ ।
उच्छोलणापहोयस्स दुलहा सुगई तारिस्सगम्भ ति वचनात्तनि-
त्तडघनीया प्रयुपेक्षणादिलक्षणाऽसवनगिक्षा । प्रतिस्मणादितु
गृहीतव्रतपरिशाधकत्वेन न कथञ्चिदप्युपेक्षणीयमिति । यद्वा न
श्रीधादिकारणेऽप्राप्ते धृत क्षान्त्यादिकञ्जानिकृतवरणा धनुमात्मा
नमल परीपहादिप्रसङ्ग इति ज्ञानवृत्तवरणताप्यायवश्य स्वीत्याया
शिक्षति हेत्वय चकार चकार । एतस्येति । ममापवरणादस्या
विशिनाया निरूपितस्य भिक्षो । अनन अवाप्तमूलात्तरगुणगुद्धि
रस्यव शिक्षाया योग्यतेति ज्ञापयति । न हि श्रोत्रान्द्रूपिनचेत
स्कोऽवाप्नाति योग्यता शिक्षाया, तस्य विपत्तिव्रातयाम्यत्वात् ।
यत आह चित्तरत्नमसडक्लिष्टमातर धनमुच्यते । यस्म त मुपित
दोषस्तस्य शिष्टा त्रिपत्तय ॥१॥ (जटक) नच वाच्य प्रतिक्र-
मणाद्यासेवनाशिक्षायो यता मा भवतु पर सूत्राद्यग्रहणगिशा
योग्यता न कथ घटाकाटिमाटीन्ते । यतो नानानमत कष्ट कष्टवर
विञ्चित् । श्रोत्रादिभ्यापि तस्य पापामस्त्वातदुक्तम-अनात
सलु भो ! कष्ट श्रोत्रान्द्रियोऽपि तीव्रपापभ्य इति नानवासे च
ज्ञाने नश्मति कदाप्यज्ञानमिति । पापायस्वर्षप श्रोत्रान्द्रियोऽज्ञा
तस्य न श्रोत्राद्यपगमाभावे बोधसम्पद् समुल्लसति चित्त । नहि
भलीमसे भाजने पच्यमान पाक पुष्टिपरायण स्यात् । अत एव
तस्य धर्ममात्रेण्ययोग्यताभिहितोऽपि - 'धर्मस्य दयाम् न वाश-
भावान् दया समाधत्ते । तस्माद्य क्षान्तिपर स साधयमुत्तम धर्म'
(प्रशम०) मिति । आस्तामयत, यावन्तस्यापदेशयतापि
नाभिमतता आगमग्रये-

० सुहृत्सायगस्म समणस्स सायाउल्लगस्स पगामसायित्ति ।

उच्छोलनाप्रधाविन दुलभा सुगतिस्ताडुगम्भ ॥

● रत्ता दुट्टा मूढो पुत्रि वृग्गाहिओ य चत्तारी । उवणमस्म
 अणरिहा इत्यादिवाक्यप्रपञ्चन निपिद्ध एव तस्म उपदगा पि ।
 ● क्षान्ताय दाताय जितेन्द्रियाय मात्या इति लोकिवा अपि । न
 च देगविग्ताय तत्प्रदान का हानिरिति । नाच्यत तस्म न त्रापि
 ग्रहणशिक्षा न दया कि नु न्यैव पर यथायोग्यम् । न हि मव
 स्वस्याधिकारी । अनधिकारविहितश्च न यदस स्वपरया अधि
 कारिवशाच्छास्त्र धर्ममाधनसंस्थिति गितिश्चनान । अधिकारश्च
 न प्रवृजितमात्रणाप्यायन वि पुनारतरण । तस्यापि पर्यायक्रमण
 वाधीतियोग्यता समाप्ताता यत । अहनि चतदेव निश्चयमा
 भिलापुकाना यतो नाश्रममभ्यासापि हितावह । न चोत्तमाप
 वादमयाध्वा धयत्रनादिचरणहोन सुखनतरथा वा गम्यते । नहि
 सदाचारावाप्तिमन्तरा प्रवृष्ट मन्त्राचार परिणामानि वस्यापि ।
 अन एवागारिणा न विनायसूत्राधयाप्यता तस्यार अपरिग्रहमन
 त्वेन सिद्धातवाक्याना परिणामाभावात् । नह्यामे घट निष्ठागि
 विधानविषय पय । शास्त्र चाश्रवहानि-नवरोपात्तनायवोपात्तयत ।
 न चात्यन्तरम्भादे समस्ताविग्तिमनस्नदगुणाय तस्यैतान
 प्रत्युत कथाश्रवणमात्रेण तत्पुण्य एव भवति न सुपूक्त भिन्नो
 गिम्भा द्विविध ति । इति त्रयात्तगाथाय । त्रयात्तया विनिवाया
 भिक्षाया विधि शुद्ध इति । भिक्षण भिक्षा भिक्षि याञ्चाया
 मितिबचनात् मधुकरापमया गोचरापमया वाञ्छन भिक्षा । अनन
 स्वय पाकित्वाभावमाह । न विरलाना हनन-यचा क्रयणकारि-
 हितमाहारमन्तराज्य वाञ्छ्यह वाहाराभ्यवहायताय । लोकिवा
 अपि मुनिवणना वणमाञ्चनु यत् - अनग्निरवि-वन स्यात्

● रत्ता दुट्टो मूढो पुत्र वृग्गाहिओ य चत्तारी । उपदगास्या नहा

● विद्याभ्यासार्थं गुरुं प्रति विद्याया वचनमिदम् ।

मुनि रिति । स्वयं पाकि वाभाव एव भव्य । अयञ्च भिक्षाशब्दे
नवपिण्डाभावाऽपि व्यवतीवृत मूरिणा तथाभाव एवाहार
गुद्धिभावाद । अथवा त्वाहारस्याधाकमत्वादिदोषदुष्टत्वेनानुपादे
यत्वात्तस्यापादानं तु हिमाद्यनुमत्या सप्ताना वाप्टाना नमणा
ह रस्वस्थितिकाना दीपस्थितिकत्वभावात् यावन्निधत्तभावात्
सयमफलफानुतापात् स्पर्श एव सूत्रमिहित । लौकिका अप्याहु-
'एकान्न नव भुञ्जीत बहस्पतिसमादपी'ति । शिक्षाविशिवान्तर
भिक्षाविशात्रिभगननं सबसम्पत्करीभिक्षामम्पन्नतामाह शिक्षा
युतस्य । यदाह यतिध्यानादियुक्तो यो गुर्वाज्ञाया व्यवस्थित ।
सदानारम्भणस्तस्य, सबसम्पत्करी मता ॥१॥ बद्धाद्यथमसङ्गस्य
भ्रमरोपमया च । गहिदहापनाराय विहितति शुभाशयात् ॥२॥
(अष्टके) न चानवविधस्य सबसम्पत्करीसम्भवापीति । भवति च
भिक्षोर्भिक्षामात्रोपजीविता । यदाह महाप्रतधरा धीरा भक्षमा-
त्रोपजीविन (योगशास्त्र) इति । तस्या विधि-आधाकमादि
पाङ्गादगम घात्यादिपाङ्गात्पादना शङ्कित्तादिदशकपणादापवज
ननं प्रामुक्पणायान्ग्रहणत्प । एवविध एवपणाममिति विषय ।
यदाह द्विचत्वारिंशत्ता भिक्षादोषैर्नित्यमदूषितम । मुनियदन्न
मात्त सपगासमिनिभवद् (योग०) इति । अननय एकत्रव
गहमेविगह आदत्तनादि गहणाति च सचित्तमुदकं लेलिप्यन्ते
च पुरकम पद्वातकमदोपलेपनं ते साधुत्वभ्रष्टा निधमणोऽववा
द्वया इति स्पष्टं दरीशयति । • 'पिण्ड असोहयतो अचरिस्ती इत्य
नरिथ सदेहा निवचनात् । स सजाण समवसाए निरवज्जाहार जे विऊ ।
घमकायिण् भम्म ति वचनाच्च । न च वाच्यं तरतमेन दोषेणा
वगुण्ठनं वृत्तकारितानुमतीनामिति । अनिपिदस्य तावदनुमतित्वात्

किं पुनस्तदग्रहणस्य । अत एवाद्याद्यग गतिर्दिशसाधुषोडाप्रहाणवृत्ता
 नलारम्भान्निवारणोपदेशकरणाख्यान सत्प्रच्यते । अमो विधि
 यथाश्चिदित्याह गुद्ध इति । अत्रुताकारितासङ्कल्पितपिण्ड
 ग्राहिणो हि भिन्नाविधि गुद्धा भवन्ति । न च स्वपराययनवारक-
 मन्महस्यगहेषु भिक्षाग्रहण विधिगुद्धिर्नैव भवत अमन्कल्पितस्य
 नानाभावान पुण्यायप्रकृतम्यापि परित्यागोपदेशान्च । न च विनो
 पकल्पन एव दुष्टतेति वाच्यम् । यावत्प्रियाप्रपानादेरपि परित्या-
 ज्यतयापदगान्ति वाच्यम् । मुयागमनाभाव सूतवादावपि च
 त पाकस्य निवृत्तान स्वभोग्याद् भिन्नस्य तथाकल्पने दुष्टवान्,
 स्वोचितारम्भे तु तथाभावन न दोशस्यदम् । नहि कोपि प्रमाया
 हार तावत्मात्रमेव निष्पादयति यावता स्वभति प्राघुणकाद्यागमे
 नवीन च पाक करोति । न चानुदग्रनाप्रपानानि भवन्ति गहस्थगहाणि,
 येन गुद्धानपाना वपिणापि मृत स्यात् सत्कलितदुष्टनाऽऽहारस्य ।
 अतएवोपमान घ्नमरेण । यत्र नत्तते कापि महीरहादि वपति रक्षति
 वा न चानो क्लामयति रसादानेन पुष्पाण्यपि । यद्वा गुद्ध इत्यनन
 सम्भवमाह पूर्वोक्तप्रकारस्य । यता न ब्रूने यतिमूधयाऽवलाकित
 चराचरस्वभावोऽङ्गनन रागद्वपमाह रक्षणानुत्कारणाभावात् ।
 अमुलभलाभता चास्त्रव वधस्य भूपणमव भावितारमनो यत न तु
 दूपणम् । नहि मुकरा यतिधमन्चेदेवविध स्यात् न स्यादनिगूढ
 रङ्गमनिचयाना निर्दास्व । विधानमउद्धम्प्रादीना, यतस्तायपि
 गुद्धायव ग्राह्याणि । यद्वा तथा पठ्ठी । किन्त्वादिशद एव ।
 तथा च भिक्षान्निविधि । आन्निगदो न क्वच द्विचत्वारिणा
 दोपरदुष्टमत्रपानानि गहीतमिति पूणता विध, किन्त्वङ्गार
 धूम्रादिदापाणा आसपणाविषयाणामपि परिहार वाय एव इति
 दशनाय । यदाह -

● वामालीमसणमरुमि गृहणमि जीव नहु छल्लिओ । सपड मा हु
छलिज्जमु भुज्जतो रागन्नामेहि' ॥ नि यन्नान । मडा'गुद्ध'इयतत
पट् कारणाणि चापययान्तरम्य यन्नप दणत्तायर्थं गृहणाया
हार त्रितु विनयाद्यमव । अयथा तु विधिगहीता भुज्जता मि च
विधिना न समयवृद्धय त्रितु प्रमाणपरिष्ट वात वरणतया तेषा
यव । जत एतां भाजनावगर भाजनामय गायोच्चारण विज्ञा -

● अहा जिणहि अमावज्जा विन्ती साट्ठण दमिया । मोरय
साट्ठणहउत्त साट्ठदहम्म धारणा ॥ इति । विनयादेश्च परमपय
परमसाधनत्वेन तत्कारणवत् भक्ताहारस्यो मगता उपवासोपदेश्चा
पवादता जगदिरे ग्रथकाररवाभियुत्तरयत्र । ● अहो ! निच्च
तयोजम्म एगभत्त च भायण'ति परमपिवाक्यमपि । सगयिन
एवासावर्थो यदुत आहारो नित्यो नमित्तिको या? अनयो परस्पर
विरुद्धत्वादिति चेद् । अत्र वेचित् ॥ अइ तणेव मयरइ'ति सिद्धान्तान्
स्वाध्यायादीना नित्यत्वात्तदर्थो हाराद नित्यत्व । अन एव च 'अहो
निच्च'ति । 'वेयणवयावच्चे इति तु वत्तव्यतापदनाकमिति नाम्य
नमित्तिकता । अपरे त्वेव भक्तातिरिक्तस्य नमित्तिकतामेव भजनस्य
तु नित्यतामाहु । न चोपवासोपदेश्च नित्यताहानि न च न वत्तव्य
मुपवासादि, तद्वरण प्रायश्चित्तोपदेश्च । मदाहु ● पविस्सचउ-
म्मासमवच्छरेमु चउत्थछट्टठठम न करेइ परिच्छत । इत्यात्तीतिवाच्यम् ।

● इच्छित्तारिसदेपणासक्कं ग्रहणं त्रिव ? नव छल्लि ।

सम्प्रति मव छ'येथा भज्जानो रागइपाभ्याम् ॥

● अहो ! जिनरसावद्या वृत्ति भापूतां दगिणा ।

मोमसाधनहता साध'हम्य धारणाय ॥

● अहा ! नित्य तप वम एकमक्त च भाजनम् । ● यन्ति तेनव सस्तरनि ।

गाक्षिण-चतुर्मास-सकलरपु चतुषष्टाष्टमं न करोति प्रायश्चित्तम् ।

पुनमङ्गलाविधान युक्त्यनतिवृत्ति । न च वाच्यं सवज्ञो यदि
 भिक्षामटति तदा कथङ्कार विनास्तदपहारं गुद्धभिक्षालाभश्च
 सम्भवति । यत् प्रतिहृतास्तित्वाभादिविघ्नत्वेन न तत्प्रादुर्भाव
 स्तदभावे कुतस्त्रमा तत्पहार । गुद्धभिक्षालाभश्च करामलम्बज
 गत्रयस्य साक्षात्त्वोक्तिर्वादावश्यकवायुकायविराधनासद्भावात्
 अतीतानागतस्वरूपावलाम्बनाच्च न कथञ्चनापि सम्भवतीति ।
 यतो यद्यपि जपयत् काटाकाटीगुरमेवितचरणपदम् केवलीत्पा-
 दानन्तरम्ब स्थापितनीयतीयतया अनक्यागो द्रसेवितक्रमसरोरुह
 न कदाचनाप्यटति भिक्षाय तथापि यावत् मवज्ज नाटनाभावो
 भिन्नाय, परममूर्च्छान् धानितातिलघानिकमनया न रोषामन्त
 रायोद्भव न च तदुपगमनाय मङ्गलादिवरणं भिन्नालाभश्च
 नैरा भव यव मङ्गलाविक्रमचाराचरणपट्टगाममाश्रम्वनीभूतश्रुता-
 प्रामाण्यनिवारणाय श्रुतोपयोगन गृह्णीयु यतस्त ॥ 'ओहेसुआवउत्तो'
 इतिवचनात् । न च नटठमि छाउमस्तिये नाण तिवचनात्कथ
 तेषा अवलोकिन्लाकागोक्वस्तूनो केवलवत्सा केवलिना सम्भव
 ति श्रुतापयाग इति वाच्यम् । नहि समुत्पन्ने केवले श्रुतापयोगो
 नष्टस्तथा सति तेषा तावदज्ञानेनामवज्ञापते, तैरेव तत्प्रणयनात्
 तत्प्रणीतत्वेन च श्रुतस्य प्रामाण्यापपत् । परलोकविधौ मान
 वचनं तदतीन्द्रियायदग्ब्यक्तमितिवचनात् किन्तु केवलज्ञानाव
 रणाव्रतजीवसूयनिगतमदप्रकाशोद्भवतया यच्छाद्यस्थिकत्व
 तन्नटम् । तथा च न तस्य क्षायोपगमिका भाव इति । अत
 एवात्र ओहेति मामायायक पम् । यथाहि मतिश्रुतोपयुक्तो
 ओघन सर्वाणि द्रव्याणि जानातीत्यादि वण्यते तथवधोऽत्र श्रुतोप

योग न तस्य वाच्यवाचकभावानुमधाना श्रुतोपयुक्तता विद्यते,
यन क्षयोऽगमो द्रवता मतिपूर्वता च व्यवस्थाप्यत । य चोत्पादे
केवलस्याहुर्नाग छात्रमस्यकानाना, तेऽपि पूर्ववदेव, न तज्ज्ञेया-
पनान्पूयनात्नेण । निरुपधागिनात्राग्निनाप्यतेनच प्रवारेण
प्रकाशयन्त प्रकाशमप्रकाशमिति न किमपि वाच्य वास्तव्यवि
दुपाम् । अत एव च दीप्तदृष्टिदूरोदृताखिलता राटविघ्नरभियुक्ते
राचाराचरण व्यवहारप्राबल्य जेगीयने • 'व्यहारावि
हु बलव ज छउमत्यपि वदए अरिहृत्ति वचनात्
भण्यत च • व्यवहारनउच्छए तित्पुच्छओ जभोवस्स'ति च ।
न चव दुनयप्रवृत्ति निचर्यानरपेक्षत्वासिद्धेस्तद्दृष्टिमयत्वाद्दयस्य ।
गौणमुत्पादाधारण तु तत्त्वतयाभिप्रतमत्राति न वदिच्छोपावकाग ।
वस्त्रान्तराया अप्यवमेव नया । यद्वा-न तदन्तराया मिक्षातरा
येभ्य पूयक, तत्त्वपणामा अपि मिक्षामा अव्यभिचारित्वात् ।
अत्र पक्षे आदिगणेन शासपरिभागादिर्वाधगुद्धता वग नभ्या ।
शामादावपि च मागारिकात्यान्तराया मत्यव । ज्ञानव्याश्चोप
रक्षणतस्तेपि । न चात्र तच्छन्दन भिन्नापरामर्गोऽयुक्त तस्या
भिन्नान्निविधि गुद्ध इतिपक्षे गौणीभवनात् समामेन परामुद्यते
च चे मुख्यमिति वाच्यम् । गौणस्यापि ववचित परामर्गदगनात् ।
यथा 'सम्यग्ज्ञानपूर्विका पुष्पायमिद्धि तच्चाविसवाणी त्यादौ
गौणस्यापि सम्यग्ज्ञानस्य परामर्गान् । अन्तरायताकथन चट्टिकाभी
मितमात्रविघ्नकारि वात् । नातिचारादिवदुभयत्र विघ्नविधानपटुत्वे
नात्मगुणाधारकत्वेन वति । अत एव तच्छन्दप्रयोग । तत्र भिक्षाया

• व्यवहारोपि बलवान् यन् छात्रमस्यमपि बन्दनेह

• तीर्थोच्छो यथाचरम् ।

अग्रहणे एव तेषां पयविसान, नाग्रत । यद्वा भिक्षाया
 एव याजनाय तच्छब्दप्रयोग, अथवा विधिगन्धपरामर्शेन
 विध्यतराया अधिवृत्ता स्यु । तत्र प्रत्ययानाम् प्रायश्चित्ताहार्त्त एव ।
 शोधिशच तेषामवश्य क्तव्या म्यादिति । बहुवचन चात्राय-
 बहुत्वस्यापनाय । तेन च चापयति पिण्डयणादिप्रवीगम्यथ
 भिक्षाटननिगमनादियाम्यता * अणहीया गन्तु जप्य पिडसण सिञ्ज
 वत्थपाएसा । तणाणायाणि जइणा वप्पति ण पिडमाईणि' त्तिवचनात् ।
 चतुदस्या विशिकाया अणुद्विलगन आलोचनाविधान' तत्रागुद्वय-
 अतिश्रमयति' मातिचारानाचारा । अतिश्रमात्स्वरूप चाधा-
 वमाश्रित्यव भणितम् * आहावम्मामतण पडिसुणमाण अइक्क
 मो होइ । पयभयाइ वइक्कमो गहिण्ण तइओयररो गिलिण्ण' ॥१॥ तथा
 सबत्रापि ज्ञातव्यम् । तासामापत्तौ न हि यावत्प्रायसमु-योऽस्ति,
 तावदतिचारासम्भवस्तदुद्भवत्वात्तेषां, * सञ्जलणाण उण्ण अइया-
 र त्तिवचनात् । अयेषां नूदय मूलच्छब्दमेव । एतन्न मवविररय
 पेशयव । ननु प्राहुवत्यादीनां येषां यावत्मानस्थितिश्चुत सञ्ज्व-
 लनरथायस्य च पन्थस्थितिनियमात् कथमेतदिति चेद् । अत्र केचित्
 सञ्ज्वलनस्याप्यन-तानुब-ध्यादिभदभिघ्नत्वादप्रत्याख्यानवत्सञ्ज्व-
 लनोदयान्न येषां स्थितिरौघ । एतदेव सञ्ज्वलनस्य, यदुत्त-
 वचनमात्र प्रतिबोधहनु । न चवविध स्वतन्त्रो-प्रत्याख्यान ।
 अये तु पक्षादिस्थितिनिरूपण व्यवहारनयन मध्यमापेशयव । तेन
 न येषां स्थानमात्रेणाप्रत्याख्यानतेति । एवमेव प्रमद्वच-द्वेषरपि ।

* अनधीता मलु यन पिडपण-शय्या-वरत्र-पापपणा ।

तनानोनानि यने कल्पन्त न पिण्डानि ॥

* आधावमाम-त्रण प्रतिशुष्वन्ति अतिक्रमो भवति ।

पन्थान्तो ध्यतिक्रमा गृहीते नूतोय इतरो गिलिणे ॥

* सञ्ज्वलनानामुदय अतिचारा ।

नहि तपारेकतमकृपायोदयपि मयमस्थानाभाव (न) । न चाप्रत्या-
 स्थानकृपायाप्येऽवाप्यते एकमपि मयमस्थानम् । केचित्तु पश्चिनाम
 परावत्त स्वाभाविकत्वात् भवतु नाना यथाकाञ्चित्प्रियायादय ,
 अथवा ममनामात्रमत्रसममभावाया निप्रत्या प्राद्यमात्रविहिता
 नथपरम्परयाश्च कुम्भोबुद्धयो प्रमण नियम्यानिपु नन्व
 चोत्पादो न कथञ्चनापि जायतीतीति । सतनापयुक्नम्यापि
 साधोरनुपयोगात्पि विराधनात्पिवात् । यदीर्यामितनावय
 पादास्यन्मुत्पादित पादो दृष्टश्च कश्चिज्जन्तुन च निवत्तयिन्तु
 गकनाति पाद तत्र सहस नकार । एवमनाभागाद्यपि जमम् ।
 न च सहमावावरवतो निर्णयदात्रप अतिचारतति वाच्यम् ।
 प्रसङ्गादिनोपरक्षणाय तत्करणान् । यथाहि प्रत्याप्यान महमात्का
 रानाभोगादयो मूलतया स्थायिता अपि तत्राचरण निशुक्ता
 परिहाराय आचायत आलोचनात् । तद्वत्त्रापि । न चवमाकुट्टि
 प्रमादपवृत्ताना नालोचनति ध्ययम् । यत आपन्नप्रायश्चित्तस्या
 लोचनादिविधाननियमान् । न चतान्तस्य मयम एवारगच्छति
 यतस्तन किमालोचनादिना सयमगुद्वयत्वात्तस्य मयमामाव च
 कस्य गुद्विविधीयत । न भवति च ग्रामाभाव कदापि सीमति ।
 यावमूलच्छद्यापत्तिन तावन् मयमस्थिते मूलच्छापत्तावपि
 प्रायश्चित्तमाचचरिपोरालोचनाविधानु म्यान्वैव मयमि यति ,
 आलोचनापरिणतस्थानालाचनपि भावगुद्वया आराधकत्वान् ।
 तत्राह • आलायणापरिणता मम्म मपटठिओ गुम्सपात्त । जइ
 अतरावि काल करिज्ज आराहओ तहूवि ॥१॥ तत कार्यवालाचना

• आलोचनापरिणत मयम मप्रस्थितो ममकात् ।

यति अन्तरात्तु कुयाद् आराधकत्वमपि ॥१॥

आपन्नदापण सर्वेणापाति । आत् मर्यादया * 'अल्पोयणानिमित्त
 वित्तमि मत जोयणमयाइ । काले वारस वासा गीयत्यगवेसण कुञ्जा,
 ॥१॥ इतिगवेपणे । तत्रापि गीताथस्य पुरत, यत् - * 'नासेद्
 अगाप्त्यो चउरग सव्व गीयमार ज । नटठमि उ चउरग न ह्मु सुह
 होइ चउरग ॥ति । तत्रापि ग्रनसम्पन्नस्य । आह च * 'अम्बडिम
 चारिस्ता वयणहणाआ हविज्ज जा निच्च । तस्स सगासे दमणवयणहण
 साहिगहण च' ॥१॥ अभिविधिना वा सर्वातिचारप्रकटनादिना,
 यदाह * एवविहगुरुपामे ल्जागारवमाह मोत्तूण । मव्वपि भावसत्त्
 उद्धरियव्व जजो भणिय ॥१॥ जहवाणे' इत्यादि । सनेगमुद्धता
 प्रायश्चित्तापत्तिपग्निप्तहृत्यन लाचना-गुरो पुरत प्रवाशनमा
 लोचना तस्या विधान-करण स्वयमिति अध्याहायम । परानुवृत्त्या
 दानपठानमात्रस्यागुद्धत्वात् । भवति चवमाशचनाविधाने
 पापप्रलय । यदाह - * अज्ञानदामवसआ काळण विअणगगह
 यपावाइ । सम्म आलायता सव्वपि छउल्ल जीवो ॥१॥
 इतिवचनात् । अत शक्यच्च लक्ष्मणवावाप्नाति धारतपदच

* आलाचनानिमित्त क्षत्र मज्ज योजनशतानि ।

काले द्वाण्ण वपाणि गाताथगवपण कुर्याइ ॥१॥

* नागाप्त्यानाम चतुरण्ण सवलीकमार यत् ।

नत्तु चतुरङ्गे नव मुल्लम भवति चतुरङ्गम ॥

* अचण्डितचारिणो अतग्रहणाद् भवद् यो नित्यम् ।

तस्य मवाग दानग्रनग्रहण साधिग्रहण च ॥१॥

* एवविधगुरुपावो ल्जागारवमाह भूवा ।

सवमपि भावसत्त् उद्धतव्य यतो भणितम् ॥१॥

* अज्ञानपादवात् कृत्वापि अनकगुरुकपापाति

सवमपि ह रासयति जीव ॥१॥

रणापि दुरतससारकान्तारध्रमणम् । अतो गतया आलोचना
मयाविधि गुणगुरुभ्यो गुरुभ्य । दत्ताया चालोचनाया च
मिथ्यात्वादिगत्यानांऽपरदश्च म्यादजुभाव । ततश्च धमनुद्धय
वापि यदाह-नाज्जाजवो विगुद्धमिति न धममाराधमत्यगुद्धात्मेति-
वन्नान । आलोचनाया ऋजुताभावप्राप्तिश्च स्पष्टमेव भणिता
परममुनिभिः । तदाहुस्ताराध्ययनेषु * 'आलोचनाएण मायानियाण-
मिच्छात्मणमन्त्याण मोक्खमग्गविग्घाण अणतससारवद्धणाण
उद्धरण करइ, उज्जुभाव च जणयइ । उज्जुभावपडिवण्णएण
जावे अमाइ इत्थीत्रय नपुसगवेय च न वघइ पुव्ववद्ध च ण
नि जरेड ति । अत्रदमवधेयम पूववद्धमपि प्रतिसेवनावसरेऽशुभ
कम निजरययेवालोचना, तपमा भावगुद्धेश्चायदपि पूर्वोपात्त
निजरयति, अनालोचयश्च शल्यत्रययुक्ततया वाप्नोति धमपातेना-
नन्नापापराग्गुद्धवस्त्रीवेदनपुमकवेदवत्तामिति सुष्ठवत्तम् आदि
लग्न आलोचनाविधानमिति । न च वाच्य भवत्वनाचाराणा
मालोचना भनित्तमादस्तु यथा तथा भावित्वन कथं सति । । तेषामपि
पापप्रावृत्त्यापादनपटुत्वान्ऽदेयव । नहि लक्ष्मणाया अनाचार
कश्चनापन इति विचाय विचारवना स्वयम । अनालोचितदुष्प्र-
तिज्ञाताना च विपाकविरमता तत्र तत्र प्रसिद्धवेति विधेयवालो-
चना ऋमगुद्धधर्षिना । सा चातिचारणामनुलोमप्रतिलोमायनरतया
यद्योपयोग कार्या । विहितायामप्यालोचनाया न प्रायश्चित्ताविधाने
भवति श्रुद्धिरियाह प्रायश्चित्नाच्छ्रुद्धिभावश्च ति । तत्रापराध
पदापन्नानि पापानि छिनत्तीति प्रायश्चित्त प्रायेण वा चित्त

* आलोचनया मायानिदानमिथ्यात्वात्त्याना मासभागविघ्नानामनन्त
ससारवद्धनानामुद्धरण करति ऋजुभाव च जनयति । ऋजुभावप्रतिपन्नो
जीव अमाइ इत्थीत्रय ननुसकव च न वघ्नाति पूववद्ध च

शोधयति कुत्सिताचरणजातमठिनसस्कारवदिति प्रायश्चित्तम् ।
उभयत्रापि पृषोदरादित्वादिष्टरूपसिद्धि । 'पृषोदरादय'
(सि० ३।२।१५५) इति सूत्रमावृत्तिगणसाधकं यत् । यत्रपि
पूर्वोक्ताऽऽलोचनापि प्रायश्चित्तभेद एव 'आलोचनपण्डिकरमण
त्यादिवचनादिति नार्थं पृथगधिकारेण परमालोचनाया प्राधा य
ख्यापनाथमवकृतयाऽऽलाचनयनकरणज्ञापनार्थं सकल्पापाचरण
जनितात्माशुद्धिप्रक्षालनप्रवीणप्रायश्चित्तामाधारणकारणताविकट
नाख्यानाय ववमुपयास । न सर्वाणि पापायालोचनामात्र
विशारारूणि किन्तु कानिचिदेव । यानि च नालोचनाविशारारूणि
तेषामवश्यं विधातव्यं शोधयित्वा तच्छुद्धयं प्रायश्चित्ताचरण
मावश्यकम् । दीयते चालोचितपापस्यालाचनाप्रायश्चित्तात्तित्रा ते
ऽतिचारे प्रतिक्रमणादि, तप आदि वा । आस्तामयत् अज्ञातातिचार
विशेषस्यापि दीयते एव तत्सम्भवेन, प्रत्यहं दिने चतुस्त्रयस्त्रयस्त्रय
प्रतिरात्रं पञ्चाशच्छवासमानं कायोत्सर्गं पाक्षिने त्रिगतं,
चतुस्रं पञ्चशतं वापिषेऽष्टसहस्रमुच्छवासानां चतुष्षष्ठाष्टमं
तपोपि क्रमेण प्रायश्चित्तम् । न चैतत् मिथ्यात्वनिबन्धनम् ।
० 'अपच्छित्ते अदेइ पच्छित्तं ति वचनादिनिवाच्यम् । अप्रमत्तस्यो
पयुक्तस्यापि जघयतोऽप्यतावदापत्त । अत्र एव अथानिचारस्य
पृथगालोचनाप्रायश्चित्तादि सङ्गच्छते । अगहीतं च प्रायश्चित्ते
प्रतिसेवितप्रतिसेवानां गुणावृद्धिव्रतानिधमतापत्त । तदुक्तम्
० अविमुद्धस्स न वडदइ गुणसेदी तत्तिआ ठाइ ति अइयार जो निस-
वित्ता पच्छित्तं मेव गिण्हए । अणुज्जुओ यत्तं भावा निट्ठम्मा सो ग

० अप्रायश्चित्ते च त्नाति पापश्चित्तम् ।

० अविमुद्धस्य नव वधते गुणयणि तावती तिष्ठति । अधिकार यो निवेद्य
नव गृह्णाति । अनजुक्कच तत्भावो तिधमां स गण्यते ॥

विज्ञेति । प्रायश्चित्तान च न येन केनचित् विधेयमतपरम्प-
राभावात्, किन्तु गीतार्थेनैव तद्वत्प्रायश्चित्ताचरणमादेव प्रति
मेवित्प्रतिवारसोधिभावात् । अत्र एव चागमशून्यधारणाभावात्
पूर्वबुद्धयः प्रावृत्तयः जायन्ते गणमन्त्रागमनानाम्बुद्धितरणे । अगीता
यात्ततोच्चरन्तुमयोरनयधृतिः स्यात्तव निरटर्कसिद्धान्तमुक्त्वा
दडकनिकष । यदाह ॥ १ ॥ सित्तकालभावपुरिमपडित्तवणाया उ ।
नविजाणइ अगीता उस्सगाववाइअ चेव ॥ १ ॥

जहडियदवन जाणइ सचित्ताचित्तमासिअ चेव ।

क्याकप्य न जाणइ जाग वा जम्म ज हा ॥ २ ॥

जहडिअक्खिन न जाणइ अट्ठाण जाणइए अज भगिअ ।

बालपि न विजाणइ सुभिकव दुभिकव ज कप्य ॥ ३ ॥

भाव हिठ्ठगिण्ण नवि जाणाइ गाढमाटकप्य च ।

सअसहु पुरिसहव वत्थुमवन्थु च नवि जाणे ॥ ४ ॥

पडिसवणा चउट्ठा आउट्टिपमायदण्णकेमु ।

नवि जाणेइ अगीता पच्छित्त चेव ज तथ ॥ ॥ (उप १०)

अपयाहप्रायश्चित्तदाने भिष्यात्वप्राप्तिस्तु निगदसिद्धैव । तदाह

• द्रव्यं शून्यं कालं भावं पुरूपं प्रतिमेवनाश्च ।

नापि जानानि अगीताय उत्तयापवान्ति चव ॥ १ ॥

यथास्मितं द्रव्यं न जानाति सचित्ताचित्तमासितं चव ।

कल्प्याकल्प्यं च तथा याम्यं वा यस्य यद् भवति ॥ २ ॥

यथायिप क्षत्रं न जानाति अश्वति जनपदे च यं भग्निः

कालमपि नापि जानानि सुमित्तुभिनं यत् केण्यम ॥ ३ ॥

भाव हूण्णानं न जानानि गाढमाडकल्प्यं च ।

उहामहपुरूपं वस्तु अवस्तु च नापि जानीश्व ॥ ४ ॥

प्रतिमवना चतुर्धा याकुट्टि प्रमादं

नापि जानानि अगीते प्रायश्चित्तं चव

० 'मुक्त अ इम भणिअ अप्पच्छित्त अ देइ परिच्छित्त ।

परिच्छित्त अइमत्त आसायण नम्स महदथो ॥१॥

आसायण मिच्छित्त जामायणवज्जणा उ सम्मत्त । आसायणानिमित्त
कुवइ दोह च समार ॥१॥ ति । गहीनुस्तु गुद्धधमाधाच्छल्यत्रय-
प्रमङ्गेनानथनिचयाज्जिवाय एव । अत्त एव च सप्त योजनशानाणि
क्षत्रा कालना द्वादश वपाणि यावद् गीतार्यावपण मूत्रकृदभिहित
मङ्गल भवति । न चात्र काल कृत वा गति ? भावशुद्ध्या सदगति-
भाजनत्वात्तस्य । ननु स एवाध्यागीतार्यादप्यालोचन किं न ? इति
चेन न, मागत्रिपरीतवन परिणामामुदरत्वात्तस्य । मुदरभावो
त्पत्तय एव च साधिष्ठितप्रतिमा यावदपि विहितमालोचनाविधान
व्यवहारागम व्यवहारकाविद । न चवमाकल्प्य दुःखमता ग्रामप्रधा
काम प्रमाद । तथा मति सशत्याख्यन दुष्टभरणन कालभावा
पत्त । परत्र दवदुगतिगमन विराघकभावेन दुःखमवोधिता चान्नुते
तन । तस्मान्निरूपितात् प्रायश्चित्तात् गुद्धिभाव । शाधन गुद्धि-
अतिचारादिमलभालनाग्निमलताऽत्मन तस्या भावा भवन । नहि
तत्र कल्पिता गुद्धिभवति किन्तु यथार्थेवति शापनाय भाव इति ।
न च वाच्य प्रायश्चित्तविधानकारेऽतिचारामेवननव तदा कमणा
वद्ववादिक्वरात् किं प्रायश्चित्तन स्यादिति । यतोऽध्यवसाय-
विशेषण वधवत क्षयम्यापि विधान म्यादेव । न चास्ति सब
वर्मानुभावता वद्यमेवति नृपाशा । प्रदेशानुभवस्तु यथावयश्चित्त
प्रायश्चित्तग्रहणनदामेवनकारे भवेच्च केन निवायने ? । न
चतन स्वमतीपाज्जग्भिन्नम । तथात्वेऽतिपष्टतमावस्थापत्तेस्तदुक्तम्

० मूत्र च इत् भणिअ अप्पच्छित्त च दणाति प्रायश्चित्त ।

प्रायश्चित्त अतिमात्र आगतना तस्य महत्त्व ॥१॥

आगतना मिथ्यावम् आगतनावज्जनात् मम्यवत्त्व ।

आगतनानिमित्त करानि दीप च समार ॥१॥

• किंवा कष्टपरम अणुहिंसायुक्तसम्भावो । अणु कुदेसणाए
 कष्टपरमि पाडइ ति । किन्तु परममुनिमतानुमायेवेद यत्-आसेवि-
 क्षीवागतादित्प्रभावाणा कमणा प्रायश्चित्तात् क्षय सम्पद्यते ।
 अणुसु पुन्यनम • 'प्रायश्चित्तरणेण भते । जीवे कि जणेइ'
 अणुसु प्रायश्चित्तरणेण प्रायश्चित्तविधौ हि जणयइ निरइयारे
 अणुसु भवति । न कवल प्रायश्चित्तविधानात् पूर्वाचरितानिचार-
 दुद्धिमात्र किन्तु मान फलाचाराणा चाराधनापि तथैव भवति ।
 अणुसु मम्म च प्रायश्चित्त पडिवज्जमाणे मग्ग मग्गफल विमोहेइ ।
 अणुसु च आराद्धनि । दुद्धिभाव इत्यनेनदमापि ह्यापित्तम् ।
 अणुसु च भासन यासन विदित्ति प्रतिसेवनादि, तत्तथैवाऽऽख्यात
 अणुसु चित्तानभ्यस्तस्तथय दत्त प्रायश्चित्तम् आधीर्णं च ग्रहीना
 अणुसु भारा दुद्धिभाव । नात्र मदहा यम दुद्धिजाना नवेति मालि-
 चविधाय प्रायश्चित्तमात्रि भावमात्रि याच्छुद्धयभावस्य नवीन
 अणुसु च प्रसङ्गात्त्रियत् प्रसङ्गन । चकार केवत् नापमानामति
 प्रायश्चित्तानुष्ठानविधानमव दुद्धय किन्तु प्रायश्चित्ताचरणमपि
 अणुसु तदर्थिना । अथवा चकाराज्वधारणे । स च अणुसु कुडीली-
 तिर्षयामुत्तरगुणप्रतिमवतावाहुयपि दुद्धिभाव प्रायश्चित्ता
 तथानुष्ठानधारयति यत् अणुसु तन्निधाने दुद्धिभाव । इदमेव
 प्रायश्चित्तप्रसङ्गात्त्रियत्प्रसङ्गनाम् एतयाचानतरम् । तथा च
 अणुसु अविचारवात्तयावतोऽपि गात्रप्रमुनीनां मुनिवाभाव

• किं अणुसु कष्टपरम अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु ।

अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु ।

• अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु । अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु ।

अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु । अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु अणुसु ।

सम्प्रति । ते निरस्ता द्रष्टव्या । एतन्निर्वात वपमहन्नाणि यावच्च
रमाजनतीथप्रवत्तनवाक्यस्य वञ्चनेपायमानत्वात् । न च जानदश
नाभ्या क्वलाभ्या तीथमिति वाच्यम् । * न विना नित्य नियठ
हि विवचनात् । सवया साधुत्वापलापे च * 'जा भणइ नतिय धम्मा'
इत्यादिप्रबधेन तस्य सङ्खवाह्यरणीयतापातादपलापि
सूयानुसारेण । पञ्चदश्या भाषाया सप्तदश्या विनिकायामयम-
धिष्णत् 'ततो योगविधान मिति । तत तदनतर भवनिर्वदाही
क्षया गृहीताया यावदापन्नानिचाराणा प्रायश्चिन्तन गुद्धी
वृतायामेव, व्यवच्छेदफलत्वाद्वाक्यस्य, नायथा । किमित्याह-
'योगविधानम् युज्यते अवाप्यत मोक्षोऽननति योग -सम्यग्ज्ञानज्ञान-
चारित्रात्मका व्यापार । यदाह चातुर्विधचक्रबूडामणयाऽय त्मो-
पनिपदि चतुर्वर्गेऽण्णीमोक्षा योगस्तस्य च कारणम् । सम्यक्त्वज्ञान-
चारित्र रूप रत्नत्रय स च ॥१॥ (भागशास्त्र) काशीयविब्रुध्रविज
यावाप्त यावविशारदपत्न्यपूर्वमत्तकरत्नरत्नाकरयथशतविधानानव
द्यवेध शक्त्यतिशयस्मारितश्रुतकरत्रिवा श्रीयसाविजयत्राचक्रवर्षा
अप्याहु 'भोक्षण भाजनाद्योग सर्वोऽप्याचार इध्यते' (पानसार) ।
वदयति च प्रकरणकरणावगाढयशोऽभ्युपूरो भगवान् प्रकरणका
रोऽपि * मोख्वेण जोयणाओ जोगो सत्वावि धम्मवावरो'इत्यादि ।
केचित्तु 'योगश्चित्तवृत्तिनिरोध इत्याहु योगलक्षणम्, तस्य चारु ।
यनाऽनाश्रीयते वा घातुस्त युजिच समाधौ 'युजुषी योगे' इत्यन-
यो । यतो नकोपि नदीयमनोन्यन्ननिवृद्धय प्रभवति । आदौ समाध-
र्योगाङ्गत्वन स्वीकारात् अङ्गाङ्गिभावो भज्येत । योगसमाध्यो-
रयत्र तु घात्वष एव लक्षणविरोधी, निरोधविरुद्धत्वाद्योगस्य ।
न च भवति योगारम्भक्रियाया योगवम तदा चिन्वृत्तेरनिरो
धान् कायवाडनिरोधयोश्च योगत्वाभावाप्तेरनिष्टत्व । न च

* न विना तोय नियथ * यो भणति नास्ति धम ।

* भोगन भावनात् याग सर्वोपि धर्मव्यापार ।

निर्विकल्पसमाधावपि मगधा वित्तवृत्तिनिरोध । तथा सनि
जडवापातात् किन्तु निरोध इव निराश्र । तथा चोपचरितमव
लक्षण न तत्त्वन । न च क्वला मानसिकी शून्यता आमथ्रया
विधायिनी, प्राग्बद्धनिजरणाद्यभा प्रपत्तगान । माक्षमाधनव च
नस्या अम्मदुस्त एव श्रेय मरत्त पथा । अन एव चीलुव्यचूडा
चद्राञ्चितचरणा - प्राणायामस्तन वा चगाश्रितो ध्यानमिद्वय'
इत्यादौ । 'किञ्चिदित्यननारवि प्रकटयाञ्चवद्दु स्सष्टमभ्यधुश्च
पष्टे प्रकाग 'अ रद्वेय परपुर, साधयिवापि मत्तमम । विज्ञान
कप्रमक्तस्य मात्ममार्गो न मिद्वपनि ॥१॥ वित्तमत्त्वत्तारणा
'मुवते प्रत्युद्धारणम । न वत्तमनावद्यावदुपमहारे,प्युनु
'योगस्यापनिपट्टिवेकिपरिपञ्चेनचमत्कारिणा यनन क्वलप्राण
यामादियोगस्येतरजनवित्तचमत्तृतिमाश पठमामनति मनीषिम
स्तवमूधया । अल्मनिप्रसङ्गन । एव व्यत्यान्तिापि योगगत्ताञ्च
स्यानवर्णार्पात्म्वननद्रहितरूपे योगविगप एव ग्राह्य । पूव
शेषयोगस्य प्रतिपादनान । भवन्ति च सामान्यशब्दा
अपि विशयाधिकारनिवद्धतया विगपायप्रतिपादनपरा ।
इच्छाप्रवृत्त्याद्या अपि तद्विगोपा एव तत्कारणवात्तपामिति न
योगशब्दाभिधेयतायामनाश्वास । यद्वा-अपरोक्तघटनवपा । न च
वाच्य स्वतत्रप्रामाण्य किं कुतीर्थिकवचनाडम्बरानुगतस्वदशनन ? ।
शासन विशेष उपकार इति । विशयपण्या इदमेव कायम्, यदुन आ
ख्याय स्वसमय कुतीर्थिकसमयमपि तत्र योजयति । तथा चेना
भिमत चेतस्तत स्यादिति । न दध्यानयननोदायेव तदाधारान
यनस्य तत्प्रामाण्याविनाभावि प्रामाण्यमस्यति विभावनीयम् ।
एवमयत्रापि यत्र यत्राऽयदीयागमसाग्निना
मध्यस्थतादानाय । यत श्रोता

वमनाग्रहप्रवत्या । अनाग्रहादव वक्तुस्तत्त्वाधिगमा भावीति हि
 भागनिगुणस्तदाशय । अतनवाभिप्रायण तेषा महर्षिताभिधानमपि
 कुर्वन्ति । अत एव तत्प्रवृत्तिदेवताधिमुक्तिगान मित्युपदेशवा-
 यऽऽप्तमावश्यकम् । तथवाऽयथा बाधात्पत्ते । यथागम वा
 भावनीय भावद्विरेतन । तस्य एवस्वरूपस्य योगस्य विधान-
 मावरणम् । न हि ज्ञानमात्रणष्टफलसिद्धि, किन्तु आचारण ।
 यथाहि ज्ञानहीना त्रिया किञ्चित्करीति ज्ञानायोद्यम वाय ।
 एवमेव त्रियाहीनस्य ज्ञानम्यापि पङ्गुदृष्टरिव शोकमात्रपङ्कत्वा-
 द्रष्टसाधनतीति सत्यमुक्त यागविधान मिति । एव चाऽराधित-
 सम्यग्यतिधमादियोगात्तस्यावश्यभावि केवल पयवसानपङ् परम-
 पङ् वति । तदाह अष्टादश्या विगिताया केवलज्ञान च
 मुक्तिरिशुद्ध मिति । तत्र केवलम् एक मत्यादिनिरपक्षत्वात् । शेष-
 जानानि मत्यादिसहचरितानि, नद तथा । यद्वा केवल-सम्पूर्णं,
 यथाहि मत्यादीनि क्षयोपशमोत्वानीति तारतम्यभाञ्जि, प्रथमत-
 चापनया पञ्चाद्विबहुनरबहुतमतया प्रादु पन्ति नद तथा
 किन्तुत्वादकाल एवाकिलद्रव्यपर्यायसाक्षात्कारतयोत्पद्यते । अथवा
 केवल गुण, यथाहि भक्तिज्ञानादीनि केवलज्ञानाऽवतस्य जीवस्य
 भवति, न तथेद किन्तु काकनाग नाशिननिखिलानिष्टतमज्ञाना
 वरणीयादष्टस्य । यन्ति वा केवल निरवयव, यथाहि भक्तिज्ञानस्या
 वग्रहादय श्रुतस्याङ्गप्रविष्टाद्या, अवधरनुगामिप्रमुखा, मन प
 यवस्य चजुमतिविपुलमती इत्यव भदभिप्यता, नवमस्य । न च
 वाच्य 'सिद्धकेवलज्ञान भवस्यकेवलज्ञान मित्याद्यनेकभेदभिन्नत्व
 प्रसिद्धरस्य नदीसूत्रादौ किमिति भेदरहितत्व पापठयते ? इति ।
 यथा भक्तिज्ञानादीना स्वरूपता हेतुभेदेन वायभेदेन च
 न तथा स्य किन्तुपाधिबृत्त एव । ७

एव । अथवा कवल निरपभ यथाहि मनिनानागानामुपयोगापेक्षा
 तन्मयप्रवृत्तान । अथ एव च गीतमस्वामिप्रभतीनामनिर्णयितान-
 वनामप्यवधिविषयविषयान्पि स्वल्पेन गद्गच्छन् । अन्तमुद्धतमान
 ताहि छन्दस्वशापयोगस्य जगोयमानाप्यन एव युक्तियुक्ता
 बभूवन्त । तत्रदानकभक्तुभभावनाभाविताः । करणायाप्राग्नि-
 लाङ्गिकन्यागकरणकोविन्धीकरमतीपवृत्तव्यवनममय प्यवना
 ज्ञान न अप्रतिपत्तिगुण्डिगुण्डानप्रखना विरणद्वीति । न
 चवमिद, किन्तु जायन्नाभाव्यन प्रतिगमय गोकालोवगरप्यरूपि-
 विप्रवृष्टाप्रविप्रवृष्टागवस्तुतस्वस्वपावराधकम । न च वाच्य
 सकलप्टानिप्लवध धन अनिष्टरमगघादिवाधादनिष्टतापान,
 अप्राप्यायराधनाद् वाजन । नहि गुणा इम्य विमुच्य गच्छत्ययन-
 स्तिलनुपत्रिभागमात्रमरि । न च त्रिभुर्जीव अस्तु वा तथा
 सयोगिवेचिन गमुद्घानास्यया तथाभावात् । परमिद्वयद्वारा
 जयस्वव तस्यप्टानिप्टनया वाधागत् । अमून्वृत्तानितघाति
 कभण गवनस्य भगवन्तन्तु सवत्रायीनामीयमेव । अभिमत चतत्
 पूर्वापिभि । यथाह गिगम्बरगिगम्बरचपरवत्तकुमुदचद्रचद्रिका
 पचयवण्डभानुवण्डभानुमाप्रागभारावाप्तघोःक्यचूडामणिनिमित्त-
 वाङ्मयविधानिन् श्रीमिद्वराजवदनादीरितवादिब्रिह्मो देवमूरि
 प्रमाणनयतवागिहाल्लररग प्रमाणनयतत्वान्वाकाल्डकार-यत्प्र
 माणेन प्रमाध्यत नदस्य फलम । तद्द्विधा-आनन्त्येण पारम्प्येण च ।
 तत्रानन्त्येण सवप्रनागानामाननिवत्ति फलम् । पारम्प्येण कवल
 पानस्म तावत्कानोमीयम् । मुत्तापशान्प एव वा ध्यापाराग्य
 न च तथाज्य वदाचतापि दादूयन आत्मा । न
 चास्यास्ति विनारूप भावमन इव यदतन् । ज्ञायते यदनना
 स्मादस्मिन्निति वा ज्ञान करणाधार (मि० १।३।१००)

इति 'भुजिपत्यादिभ्य कर्मापादाने' (सि० ५।२।१२८) इत्यनन
 वा अन । न च ज्ञातस्य कथं कर्मतेति । प्रतीपवत्तम्य स्वपराव
 भासकत्वात् । न चानुभवापलाप कर्तुं पार्येण मुधिया, यनाऽप्य
 स्वप्रकाशकत्वमपल्प्यन । पराश्रिताया च ज्ञानम्य तस्य प्रामाण्या
 निश्चयाय कथञ्चनापि प्रवृत्तते प्रक्षापूर्वप्रवृत्तक । न चास्य धि
 करणता कथं, आत्मनोऽधिकरणत्वादिति वाच्यम् । कथञ्चिदभि
 ध्नात्वाद् द्वयो । यद्वा-वपयिनाधिकरणमिदम् । अत्र चानादवगुद्धताऽ
 सिद्धे । न चाह जानऽह मुग्धीयादिसमानाधिकरणप्रत्ययवला-
 दात्मनोऽहतावगम कथं स्याद, ज्ञानस्यावगमत्प्रनाय जानानि मुग्धी
 चायमित्येव व्यपदेशादिति वाच्यम् । तस्यापि स्वपराभामिदमात् ।
 यदाहु -दुःखमारजनिप्रसूतनिमिरततिविघटनावाप्तमथार्थाभिधाना
 श्रीसिद्धसेनाकपादा प्रमाता स्वायतिर्भासी, कृत्ता भोक्ता
 विवृत्तिमान्' ('मायावतारे) इत्यादि । न चात्मन स्वपरावभास
 कत्वे कोऽर्थो ज्ञानेन, तद्धि स्वपरावभासित्वेनैवाश्रीयते, तच्च
 स्वीक्रियते शुभवद्भिर्भवद्भिर्वात्मन इति वाच्यम् । सुखवानहमिति
 प्रत्ययवत् घटनानवानहमिति ज्ञानाधिकरणा(ता)या स्वानुभव-
 सिद्धत्वात् । नहि युक्त्यनुभवमिद्वोऽर्थोऽलिकुतकभियाऽभाय
 मरुते । अलमतिप्रसङ्गने । केवलं च तज्ज्ञानं च केवलज्ञानम् ।
 न चविद्यज्ञानस्मात्सम्भव यन कल्पितत्वं स्यात्स्य । यतो
 निर्विवाद जीवो ज्ञानस्वरूप । नहि ज्ञानभयस्य घम, अनृकरणा-
 भावात् । घमत्वे च विवृता इयत्ताऽप्य येन नावगुद्धयते सव, न
 तथाविध किञ्चित्प्रतिबन्धक जावानुगत स्थितिमत् स्वभावभूत-
 मस्ति, येन सवज्ञतास्य न बोधवतीति । न च वाच्यं तर्हि याव-
 ज्जीव केवलसद्भाव भायात् इति । आयाचमीष्टमेतत् । प्रत्यक्ष-
 विरुद्धमिति चेन्न, प्रतिबन्धनानिराकरणानाद्भूतम् । नहि विद्यमा

समग्रं तद्यत्र पदायत्र दम् । यथा नहि कश्चिदवविधा-र्थो वदित्यते,
यान् कस्यापीप्सोऽनिष्टो वा न स्यात् । सर्वेषां नयत्वनेष्टत्वाद । भु-
जटगमनलिनाप्रवेशज्ञानेन भविष्यति प्रशशास्मदुपनाध्वनि । न
च यावद्भवभाविवमस्तु केवलम्यापि देहादिसाधनसम्पन्नत्वात्
यावत् रुमक्षयेण निर्वाणावाप्तौ तु तदभावादेव ज्ञाननिवृत्तिरिति
नानता स्थितिरिति वाच्यम् । पानम्य दहसाधनत्वासिद्धे । छात्र
स्विक्रमतिश्रुतयो कथञ्चित्तथात्पन्नपि मयत्र तथाऽऽसनात्,
मतिश्रुत उपपरोक्षस्यैव तथा ज्ञान । अत एवास्याभिमतता परोक्षता
अपरोक्षज्ञानवद्भिः । परस्मिन्निद्रयमनाभिरक्षा सम्ब धोऽस्मिन्निति
व्यत्यते । अवध्यात्पानद्वयस्य तु छात्रमिक्त्ववऽपि निद्रयानिद्रिय-
साधनतास्ति । यदाह पारमाथिक पुनरत्यस्तावात्ममात्रापेक्ष
(प्रमाणनय०) मिति । अत एव चापर्याप्त्याऽस्थायामप्यभ्युपग-
म्यते अवधिज्ञानम् । तथा च क्व वात्मा क्वलम्य यत्र तस्य जीव
स्वभावभूतस्यापि दहसाधनता जाघटघन? । न चासम्भव एववभू-
तस्य, जीवस्वभावव तन्भावात् । न च न ज्ञान जीवस्वभाव,
किन्तु बुद्धिममवायेन तथेति वाच्यम् । आकाशऽपि तत्समवाय-
प्रमङ्गात् । समवाय एव च तावत्कल्पिता, न पारमाथिक, कुतस्तरा
तत्सम्बन्धेनात्मन सचेतनत्वम् । तथा च जडनानात्मविदा को
वादाऽस्माकं 'नातत्त्ववत्त्वात् सद्भ्यग्वत् (धर्मविन्दी) इति-
वचनात् । स्वरूपसम्बन्धे चागतोऽस्ति अस्मत्पार्थि, स्वरूपस्य कदाचना-
प्यनागात् । तथात्वे च जीवम्याप्यजीवत्वापत्तस्तन्नित्यताया
दन एव जगज्जलिभवता कृपाधाम्ना । न चास्तिकमयानामेव
पयानापि युक्तियुक्त इत्यलम् । 'मुपरिगुद्ध मिति न व्यवच्छेदक,
किन्तु स्वरूपविशेषणमेव । अभिमत च तथात्वे च विशेषण विन

परमात्मात्प्रत्यय (तत्त्वाद्ये) इत्यादिवत् । जानिनो धर्मतोषस्य-
 त्यानिना केवलिनो य आशुभवावतार तद्विरासाय केविति ।
 धवान्केवलाभाकस्य केवलिन गिद्धिगतिगमना । नहि मयात्ति-
 वत्प्रतिगति तन्नि निर्णोतम् । न च तदुतां नूतनां स्थितिम-
 न्मया प्र, यत भवान्तरासति स्यात् किनु गवापातिघात
 ममवाग्नेव गिद्धिप्राप्ति । ननु यत् भवत्यघातिना वयस्यम् अथ स
 यत्कालमात्राणां तेषां घात' इति चेत्प्र गिद्धिप्राप्तेरर्वात् अनमूहर्तु
 समुत्पातेन समाकरणाद् घातिनाम् । यत उक्तमतत परमपिभि
 यस्य पुन केवलिन धर्म भवत्यायपोतिरिक्त्वनतरम् । न समुत्पात
 भवानथ गच्छति तन्मोक्षत् ॥ (प्रत्यय०) मिति । अत्र कमेति
 गान वेदनायमेव शास्त्रम् । तस्यैव चाधाधिवयसम्भवात्, प्रति
 समय विनायन'वाद्य वद्यभावात् नामगात्रयोस्त्वायुषा मम व
 धाधिवयमावात् इति । गिद्धिस्वरूपाधिकागयाह एवोर्निश्चा
 या विनिश्चया निश्चयिमविम'च तय ति । गिद्धिपान्ति स्म निश्चिनायो
 भवति स्मनिगिद्धा -कमेभयमिद्धा इति यावत् । अष्टविधा हि गिद्ध
 गणाभिधया । यथाह *कस्मै तिण्य य विज्जा य मते जोगे य आगमे ।
 अत्यजनाभ्रभिष्पाण तवे कम्मकण विद्य ॥१॥ (आव'यक०) अत्र
 कम अनाचार्योपदेश, गिन्य त्वाचार्योपदेशमिति कमगिन्यया
 भेद । कमगिद्ध नक्षगिरिमिद्धवत् कमनिष्ठित । गिन्यगिद्धास्तु
 ऋत् (भू) दयस्वागदय स्वस्वकमणि य कभठा । दुर्मितप्रभा
 वोर'राहतमा'वप्रस्थान व'मानर्वाहनिमित्तकादुत्तवीढवेत्तनवीढसु
 स्तवक्षत्रिदाढयावा'मरणावाप्तत्रि'भाव मापावहूलभायामून
 वीयाच्छादिननिजवयवस्त्रवपुजादलौवनमात्रज्ञानभ्रातिविहितबो

* कमणि शिल्पे च विद्यायां मात्र योग च आगम ।
 अथवात्रामिमाय तपसि च नयवपि च ॥

द्वदशानोपतिसमुत्पद्यमानात् शोद्धोदनिशिष्टोच्छिष्टवाक्यत्रय
द्रुमित-श्रद्धालुतमथाद्धसमुदायेरितवृत्तात्तनिवेदनज्ञानातिशयावबु
द्धतत्प्रागभवीयप्रवत्तन तत्प्रतिबोधविहितविहार विकुर्वन्शिलाकृ-
ताध्वायात्तत्पात्रम्बलननिगतकेवत्सभूषणदोष्णालोच्चारित-बुध्यस्व
बुध्यस्व गृह्यकेति मन्त्राक्षराच्चाटितभ्रमविधापितस्पष्टाद्वयवा
चलिकतोच्चारकारितानवशासनाभ्रतिनिमित्तकानकसत्काय-श्रीआ
यत्पुटवत् । विद्यासिद्ध । विद्या हि स्त्रीदेवताधिष्ठायिका
ससाधना वा । मन्त्रसिद्ध स्तम्भाकपकवत् । मन्त्र पुष्प
देवताधिष्ठितोऽसाधनो वा । विप्रतिपद्यन्ते नास्ति कभूषया
विद्यामन्त्रया, पर विस्मृत त इदानीतनऽपि रसायनविद्याशोधिता
नकृत्तरचमत्कारेऽनहसि मणिमन्त्रोपधीनामचि त्यप्रभावत्वम् ।
किं बहुना विहित च तावदक्षरोच्चारणन विविधाऽतिभावसाध-
नम् । तद्वदत्तत्पूर्वोक्तमपि सम्पद्यमान किमिवाधिरोहैद्विरोधमिति
सम्पन्निभालनीय परभालानीश्विणः । यद्यपि भवन्ति कुदशनतं
तिरिक् विप्रतारकवर्या अलिकमन्त्रवा'दत्वेन मुग्धमोहका, पर
न सावता वस्तुसिद्धिमपलपन्ते वस्तुविवेकविवक्षणाविरतसम्यग्दृ
ष्टिवद्वस्तुविचाराकूपारपारीणप्रज्ञाप्राग्भारा प्राज्ञप्रष्टा । पादले
पप्रभावाऽपूरोपरि प्रवृत्तिप्रवृत्तितापारमाथिकप्रभावप्यावित
परमाथपथप्रोत्तिवापरमाथपथप्राज्ञप्रोल्लासितप्रचुरप्रोद्धिप्रारब्धपरा
वन्तापमप्रीतिपरायणपुरपुरुषप्रेरितपरमाथपदायैप्ररूपणप्रवणपरम
पिपथप्रेक्षणाप्तपरमपीडपरमपदसोपानपरमाथप्रज्ञापनप्रवीणोपका
रपूरपावितप्राणप्रचयपूर्त्वारप्रोल्लासितप्राणप्रवृत्तितपादप्रक्षालनप्रति
पन्नाऽपगापातालप्रवेशप्रादुभूताप-प्राजनप्रतिमोक्षप्रारब्धपदायसम्प
त्तिप्रयोगाऽपगापारपुटसम्पुटनपरायणथाआयसमितसूरिवद्
योगसिद्ध । योगरचानेकपदाय-पदाययोगन चमत्कृतिक-

रणम् । आगमसिद्ध - सर्वाङ्गसर्वायससिद्धमारस्वता
 गुणगणनगहणमहीधरायमाण श्रीगौतमगगभृदगरि-
 रिष्ठवन । अयसिद्ध - अत्रकोटाकोटिकनकादिद्रव्यनिकर-
 सञ्चयानवाप्ततृप्तिको मम्मणवत् । यात्रासिद्धस्तुटित इव
 विहितानववारवादिष्यापारवित्तवारिधिगमन । अमिप्रायगन्दन
 चेह बुद्धिग्राह्या । तत्र यो विपुलविमलमूक्षममतिमान् मोऽभिप्रा
 यसिद्ध, माद्वत्रिशतकोटिमानानवयसर्वाभिधयसमग्रमच्छाम्त्र-
 निर्माणनिपुणश्रेय गन्तानुशामनगामिनामरकीर्तिकश्रीहेमचन्द्रसूरि
 वत् । औत्पत्तिकयादिवुद्धिचतुष्कचतुररोहिण्यकात्विद्धा
 बुद्धिसिद्ध । तपदचेह अनशनाऽऽनापनात्स्तिप तेन तत्र वा सिद्धा
 दूढप्रहारिवन् । स हि महात्मा ब्रह्मश्रीभ्रूणगोघातधानिताऽऽत्मवि
 वेकोऽपि तद्दशनकम्पकम्प्रमना यावत् स्मति व्युमष्टचर्तृविधाहार
 क्षपितवान् तीव्रतम तस्यापप्रचय तपसयेति । क्रिदत मिथ्यात्वा-
 विरतिकपाययोगलक्षणव धहनुभिरात्मसान् सम्पद्यते इति कम ज्ञा
 नावरणीयाद्वष्टप्रकारम तस्य क्षया नि सत्ताकोभाव तन सिद्धा
 ससिद्धसहजकेवलज्ञानदानाननसुखवीयलक्षण नन्तचतुष्कसिद्धिम
 न्त । एतेषु ये अन्तिमान् इहाभिप्रना । तेषामिव केवलान्तगीयक-
 भाविसिद्धिमत्वात् । न च तेषामन प्रभति नृत्यमस्ति,
 तत कृतार्थास्ते परमायत । न चाऽऽलोकितशासनमालि-
 वाना केवलचिन्तोपेशाविधानणामपूर्वाष्टारम्भ तन प्रभवा
 भवावतारस्य अयथा च तन्निवारणायत्यायाता भविता ल्गुना
 उदरोपि न शम गत इति याय इति वाच्यम् । करामलकवत् कलिद-
 लोकालाकाना तेषा भाविज्ञानमस्त्येव यथाहम् । न च तेषा
 मनो, न वा भगवतुभूत तजसकामनकाययुगलम् । न च विद्वपि
 विविधबोधविधानविधुरा मवथा न सन्ति -न -चने उपशा
 मालिककारिणाऽन्यभावनाभास्या प्रभवति वा

एवानेके मालिषमदका गाननामृत्य । तत्र तेषां भवावतार
 मायन । न च सम्भवी कमवीजमत्तरण तण्णादिमम्भवेऽपि
 भवाऽगम । यथाह अनानयागुपिहित पुगनन कर्म वीजमविनागि ।
 तण्णाजलाभिपिबन मञ्चति जमाल्कुज जना ॥१॥ 'कर्मोदया
 'द्रुवगतिभवगतिमूला गरीरनिवृत्ति' (प्रथम०) रित्याद्यलमति
 पल्लवितन । यद्वा मिन बद्धनऽप्रकार पुगनन कम, तत ध्मात
 विनागित, यस्ते निम्बनविधिना मिद्धा । मिद्धी पञ्चचत्वारिंश-
 ल्लक्षयोजनायामविवारममाऽट्टराजनवाह्ल्या प्राप्ते मानिक्यप्रत
 नुवा माप्रिवसाधगतवाटियाप्रतपरिरया या ईपत्तप्राग्भारनाम्नी
 सिद्धालयभूता मिद्धिगितारुना मिद्ध नस्या भवा वा सद्धा ।
 प्रावृत्तशैल्या च सिद्ध ति । न च माद्धन्तीयद्वीपभाविता
 कवन्तिना गण्डेयनक्षणऽखिलादुप्लापगमभावाग्निप्रियत्वात् कय
 गमनसम्भद्रस्ता यावत ? । चरमगुणचरमक्षगाभुण्गात्रियाप्रयागन
 मुक्तापुवत कमसङ्गरहितत्वात् समन्तावेष्टितातिवठिनमृत्ति
 काल्पहानावाप्तादकोपरितनभागगमनवास्यत्वाद्बुवन, आनुपूर्व्या
 दिवऽनविच्छेद्यच्छिन्नर धनरण्डवन धूमाल्यादेरिव स्वाभाबिका
 ध्यगमनस्त्रभावऽवाञ्जीवस्य तथागतिपरिणामाच्च सिद्धाना सिद्धि
 यावदगनि । तथा च यदमिन्धति गुणसत्त्वान्तरज्ञानाधिवृत्तप्रवृत्ति
 त्रिया । मुक्ता सवत्र निर्गता, व्योमवक्तापवर्जिता ॥ इति
 निरस्ता । सवव्यापिता नार्वाक् युक्तियुक्ता । न चोपचादपि
 सम्भाविनीति । तथा तत्र जीवाना जीववशाऽवस्थानास्थानात्तपि
 निरस्ता । य आहु - 'रागादिवामनामुक्त चित्तमेव निराममम् ।
 सदाऽनियतदेगस्थ मिद्ध इत्यभिधीयते' ॥१॥ चित्तस्य नित्यत्वे
 जीवस्यव नामात्तरण । न च वामनामुक्तस्य पुद्गलवृताऽयोग
 तिविरहाद्भवगमने तथास्वाभाव्याद गमने बाधकमुद्घोष्यत

राषण्विन्ना वनापि, अनित्यत्वे तु क्व सदास्थानवात्तवति ।
 त्वु किमिति न गच्छति परतो नाधो न नियग्वेति चेत् । उच्यते
 'ह तावत् गतिपरिणता जीवपुद्गला स्वतो गतिस्वभावा अपि न
 गहाम्यकम तरेण गच्छत्यशमेकमप्यग्रत पृष्ठताऽग्रतरया वा
 निमित्तम तत्रापि कार्यानुत्पादनियमात् । अयत्राज्यनिमित्तसम्भ
 ङ्गि परमाणुद्वेषणुवाद सूक्ष्मसूक्ष्मादिद्रव्यस्य गत्यन्ववति
 शीवस्य च न दष्ट निमित्तकारण सम्भाव्यत इति भवितव्य
 त्वपि तादृगा यत्गतौ तयोर्निमित्तकारण स्यात्, तस्य च यावत्ला
 वित्तिता, न च तस्याज्यनिमित्तकारणापक्षा स्यात् तादृक च
 धर्मास्तिवाय । न चाय यावदाकाशम् । तथापि दृश्यमानपुद्ग
 लस्कंघ जीवसमुदायसम्मेलना यथानुपपत्त्या लोकप्रमाण एवासा
 ताश्रयणीय । तत्र भाव आकाशस्यान तना अवगाहस्वभावत्वाद् यत्
 स्वीकृतेति नवत्र विचारान्तामीयु जीवपुद्गला पथक् पृथक्
 अरण्यानीरितमूपकपञ्चकवत् । तथाच लोकप्रमाणसिद्धौ धमा
 न्निवायप्रमाणमिद्विस्तस्मिद्धौ च लोकप्रमाणसिद्धिरित्ययो या
 श्रयोपि न म्यात । एव च धर्मास्तिवायमिद्धौ यावत्लोकमेव
 जीवपुद्गलयोगतिमद्भाव इति नाग्रत सिद्धाना गति । तथा च
 ये पण्डितमया गहेनदिनो भाष्यवत्तिकरणाभ्यातिलोभवश्वदा
 धान दगिरिरस्तप्रभावावस्पत्याद्या अनाध्याय जगत्प्रब्रह्मप्यजनशा
 मनग धमपि जन पूवपक्षीकृत्यवाचस्युयत 'कमपाशनाये सत्त्वलोका
 काशप्रविष्टस्य मततोध्वगमन माशमाचक्षते जना' इति । तं महा
 मोहविलम्बितमेव । यदि चावगन स्यात्तर्जनबालाङ्गनाबोध्यमपि
 तत्त्वतत्त्वदेवा नवसत्त्वप्रकरणमपि, बुद्धो वा स्यात् कस्यचित्वा
 श्वेपि मोक्षपदार्यो जनत्रालकस्यापि नव महापानकमेनमवर्षिष्य
 श्रित्यत् परेपामपरेपा बुद्धिमाद्यप्रग्नेनेन । तियगतिन्तु

ऽयेषा योगप्रयोगतो लोके । न च मिद्वाना सोऽस्ति, कथं च सा
तस्य भवति गति ॥१॥ पापाणाद्या लोकेऽधस्ताद्गतिमन्त ईक्ष्यन्ते
लघव । अगुरुलघवश्च सिद्धा निष्कर्माणो न यात्यध तस्मात्
॥२॥ जीवो न तत्स्वभावोऽधोगमनार्हा यथा भुवि स्वर्गा ।
गच्छति ततोऽपि नाथ पुद्गरहिता समे सिद्धा ॥३॥ न चतत्
स्वानव्याकृतम् । यदाहुर्वाचिकोत्तमा 'नाथो गौरवाधिगमादशक्य
भावाच्च गच्छति विमुक्त' । तथा योगप्रयोगयोश्चाभावात्तियमन
तस्य गतिरस्ति' । (प्रसम०) ननु माऽस्तु धमगौरवयोगाभावाच्च
ऊर्ध्वगत्याद्या, तिष्ठन्तु परमत्रव निर्व्यावाधा सदा सिद्धा इति
चेत् । न तत्प्रयोगाश्रयानुबन्धाद्यभावतो भवति स्थिति
तियम्यतोऽस्ति न स्थितिरेतान विरह्य कस्यापि । तदुक्त
'न स तिष्ठत्यनिवन्धादनाश्रयादप्रयोगाच्च । तत्सिद्ध सिद्धाना
सिद्धिस्थायित्वमत्र नारेका । ननु सिद्धधपवरकान्तवद्धा
किसीस्वमाधना सिद्धा ? । न स्त्रीभोजनभोगो न चास्ति
गोष्ठी सहोत्तमस्तत्र । तत्र एते यदवद्धा कायाभावेन नास्ति
गमनेच्छा । मोहाभावात्त रत न भोजन तदृते घतस्तुष्टा । अव्या
बाधा श्रोत्रमुखवर्जिता कमदुःखनिमुक्ता । आत्मरता धीगिवते
शांता लोकेतरावलोकोत्का । न च कथमा जानीते गुर्वी प्रसवस्य
वेदनाम् । यदा म्लेच्छो न नागरिकमुखमाख्यात्याख्यातुकामोऽपि ।
अत एवतन्म्यात प्रशांतेनातरात्मना । शब्दे रूप रसे गन्ध स्पर्श
स्वेच्छानिये सुख । वेद्यते यन्नररक्षस्तनानतगुण तु क्षम् ॥ तेषा
मूत्रे यत् प्रोक्ता भागकारविधिरयम् । तेषा सामाधिक मौख्यराशि
समयस्त्रिकाल्ग । गुणितोन्नन्तवर्गेण भवतो मायात्त विष्टपे ॥
समग्र सुरमौख्य वा त्रकारालक च तादितम् । अन्तेन पुनस्तन्मिन्
वर्गस्तावद्भूराहते । सम्पद्यते सुख यावन्तश्च मिद्धसुख ममम् ॥
इत्यल प्रसङ्गानुप्रसङ्गन । तेषा सिद्धाना विभक्ति प्रहृषणा

नदीतीर्थादिभ्यो निष्कान्तम् । चकारकतया चैवामुपाधिना लक्ष
 एते च प्रकृत्या लक्षणानि । नद्यदि च कश्चिन्नानादात्मगणना
 ननु नदीमङ्गाशा-व्याप । ननु नदीपातो न चानिमात्रात्तानि
 कन्या, विनाशगुणोच्छेदकस्यैव गुणितरगमत्वात् । एतानि वा
 कश्चिदस्य, युद्धिगुणातीतां कानानवमिति न ज्ञानादिमुक्त्वा ।
 न यत्राद्यानि ज्ञानसाधनमप्यसि चित्तव्ययन पराराधनात् ।
 तदुक्तं 'कर्मोदयाद्रूढमतिभवमतिमुक्तं चित्तव्ययमिति । देहानि
 मविषया विषयनिमित्तं च गुणान् ॥१॥ (प्रथमः) मुक्तिरिति
 तेषां निधनस्येन ज्ञानहीनतां प्रतिपादयता ममुक्तमभवे । मुक्त्यदि
 च निषिध्यत एतत् यत्तद् अगार वा तमन चित्तव्ययं न
 स्यात् इति । चेत्, ज्ञानस्य नावनामगुणता एतत् इति ।
 स्वाधिक्ये च भवदुरिति न कामाद्यवधिद्वयं एतत् इति ।
 भावा बबन्तु पायेन परमायत । अथैव चित्तव्ययं चित्तव्ययं
 तानाश्रीनामभननपीमविनाशगुणतायत् इति । अथैव चित्तव्ययं
 योग्यविभुविनाशगुणानामुत्तरक्षणवृत्तिवि । अथैव चित्तव्ययं
 न् । तथा चाप्रतनाप्रतनामजानानि च चित्तव्ययं । अथ च
 मुक्ताहारपायेन स्वात्वापयवगिता ज्ञानादिभिः । अथैव चित्तव्ययं
 वस्य ज्ञाननाशक्यं तु नात्मगुणता इत्येव इत्येव नु इत्येव
 अनुग्रहादिवाग्निना मिद्धा, तथापि (न) इति । अथैव चित्तव्ययं
 धरोत्तमता । न चास्ति ज्ञानात्तदवधिद्वयं इति । अथैव चित्तव्ययं
 तद्भावे तद्भावे स्यात् । अथैव चित्तव्ययं चित्तव्ययं चित्तव्ययं
 पान्थित्री मुक्तिमभिलष्येन काति मय ? अधिकारभार
 प्रवृत्त्येव प्रकाशताप्यात् । अथैव चित्तव्ययं चित्तव्ययं चित्तव्ययं
 ननु भोजनमिष्टमपि विषयवृत्तं इति । अथैव चित्तव्ययं चित्तव्ययं
 विषयवृत्तं भोजनाभिलष्येन चित्तव्ययं

दत्रापानताविष्य विम्वष्टु ममीचीनतामश्चति न तु ज्ञानमपीति ।
 न चेद्रियमाधनमेव ज्ञानम् । आत्मनस्तद्गुणत्वेन अथवापि
 समुत्पात्ताभिगमात् । आ ' प्रत्य रत्रिन्दमेतज्जल्प्यत जाल्मेन
 यदनिन्द्रियसाधन ज्ञानम् । गानि कुरु न प्राधरोधकृद्वात करणे
 रोक्ष्यति अरिमितान रनिज्ञानभूता बाधरालरी । किमुत्पादकमि
 द्रिय न चेत् साधनता तु यादददप्यावृति माहाय्यकारि
 स्यादव । नञ्चतमिरिव वायुपदधात्युपनत्र । तथा च नोपनेत्रो न
 पश्यति । किञ्च नेवस्यानतज्ञानावितवपि शरीरेन्द्रियादि
 क्वमस्ति किञ्चिन्पि । न च व्यक्तिविगये तयोपगमो याव्य ।
 नहि बुद्ध्यावावाभावयवे ष्टकुमुम सम्भवित्वे च त्रि क्षतमात्मनः
 मुवत्तात्मनो यन तस्य ज्ञानाभाव व्यापाद्यते भवद्भिः ? । श्रुतिप्र
 तिपादितनिधमत्वमात्रेण नहि यत्रितयुक्तमिष्टव्य च ज्ञानाद्यपल
 पनीय श्रुनालापलाकनसहृदय । तस्याप्टायनधमशब्दाभावेन यो
 यितु शक्यत्वात् । तथा च अनकश्रुतिभिरधिग्रह्यमानो विरोधोपि
 परिहृत स्यात् । ध्यन्त च श्रुतय स्वर्ण समारातीतान
 ज्ञानसुखाप्रतिपादवा अनका । तथाहि नित्य विज्ञानमानन्द
 ब्रह्मति । अत्र ब्रह्मस्वरूपजोधनमेव विज्ञानानदादित्वनापपादितम् ।
 न चायथात्मनमिति नपुस्त्व स्यात् । ननु विज्ञानमज्ञानाभावं आन
 त्स्व दुःखाभावे उपचरिता नय इति । चेत् ननु किमिति मुखमेवाद्
 गात्रियत पदापतया कि वा ज्ञानस्य भिन्नता गुणत्वेन ? भवश्रीत्या
 अभावेनव द्वयोश्चरितायत्त्वात् । भिन्नपदायत्त्वे स्वीक्रियमाणे नात्र
 किञ्चत्प्राघक ममस्ति यनोपचरिक्कल्पना कल्प्या स्यात् क
 पविना मुख्यायबाध सति प्रयोजने च भेदाभेदाभ्यामारापितो
 गौण' (का यानु०) इति गौणलक्षणत्वात् । न चाशोपचारेऽस्ति च
 किञ्चिन्पि प्रयाजनम प्रतिपादिता च कारणान्यावयुभावनियमेन

ब्रह्मविद् ब्रह्मव भवतीति श्रुत्यापि मुक्तानां ज्ञानरूपता । मुक्ताश्च
 एतद् ज्ञानयते गदितग्रन्थगहनज्ञाननिपुणैः - 'आनन्द ब्रह्मणो रूप,
 तच्च मोक्षप्रतिष्ठितम् । तया मुक्त्वा स्वाभाविकं यत्र, बुद्धिप्राप्त
 मतीन्द्रियम् । तद् मोक्षविज्ञानोयाद् दुष्प्रापमृतात्मभिः' रित्या
 त्नाजकत्र । न च 'अक्षरीर' मिति विराध इत्यप्या व्याख्यया
 इमा । 'आप धर्मोपदेश च' वेदशास्त्राविराधिना । यस्तर्कानाम्
 'अत एव वत् नेतर' ॥ इतिवचनादिति वाच्यम् । भवदभ्यु
 पगमाङ्गावृत्तौ प्रावृत्प्रोपितपथिकवन् पदे श्रुतिविराधवि
 पमावपानन स्पत्नात् । ज्ञानमुखाद्यङ्गीकारे न क्याप्यापद्यते
 स्वल्पास्त्वस्तिमतिमद्भिः । अवधाय तावत्तदुत जय प्रकरण
 त्तिग शास्त्रात्म्यस्य सशिक्षित्वात्तिवायनिणय श्रियते
 कोविदकुलाच्चूले । प्रकरणं च तत्र द्वियमन प्राणोद्भवमुखदुत्त-
 विपयकम् । तच्च न ब्रह्मण इति दायन पौद्गलिकमुगदुम्बो-
 भयाभाव दायत्र मुखमात्र तिरस्करोति । प्रतिपादितं च तत्र
 तत्रात्मब्रह्मणापरिमितविज्ञानसुखमयत्वं श्रुतिस्मृत्योरिति
 विहायामदाग्रहं स्वेष्टसिद्धिसाधनसावधानेन स्वीकृतम् । ननु
 भवत्वात्मन प्रतिबन्धकाऽभावापादनेन प्रतिबन्धकसङ्घर्षाऽभावस्य
 कायजनवत्त्वनियमात् ज्ञानानन्त्यमप्रतिपाति च परं मुखस्यादष्ट-
 जयत्वनियमात् अदृष्टस्य च मुक्तावगताप्यवृत्ते कथं जाघटीत्य-
 नन्तसुगम्पनाऽऽत्मनो मुक्तास्यति चेद् वरं पष्ट स्पष्टवक्ता सदा
 सुखी । आत्मनः सुखस्वभावत्वात् ज्ञानवत नमवायेन तत्सम्बन्धकल्पन-
 नव भ्राम्यते भद्रकेन भ्रात्रा । नहि नभस्वदचेतनं निःसुखं वा आ-
 त्मद्रव्यं, यतः तत्सम्बन्धेन चेतनावत सुखी वा स्यादात्मा किन्त्व-
 विद्वग्भावसंबन्धेन तन्मयीभावभाषने द्वे । न च किमिति
 स्वसिद्धा तत्त्वमबुद्ध्या उच्यतेऽनूचानशिरःशखरेणवम् । अत्र-
 म-

ते हि न सुखदुःखकारणसातामातवेदनीयस्य धातुमता
पापठघते ज्ञानावरणीयादिवत्, किन्त्वधातितव । तथा च न्य
सुखात्मन आत्मन आवारकत्व स्यादिति वाच्यम् । यथाहि ज्ञान
सगस्य सत्त्वस्यद्रियाणि साहाय्यकन्तु तथा सातादेरात्मस्वभावा
विभवे साहाय्यनारित्वाक्षते न किञ्चित्पुण्यम् । मुनस्यात्मस्य
भावत्वे धान्तापि पर्याप्तवन्नास्य गुणाधातात् । असातस्नापि
वदनस्वभावाविभावुकताऽस्त्यव सातमाधनप्रमेलप्रभविष्णुत्वाच्चा
स्यौदयिकता । न चतदिन्द्रियाणामस्ति विषयविनातापादवत्वम्,
यत् तस्यौदयिकता भवेत् । सातवदनीयमपि सुखविशेषप्रभव एव
कारणम् तद्विशेषण तद्विशेषजननात् । यथाहि-अत्रवानुभूयमान
साम्यसुख न तदुत्पन्नजन्यम्, तथैव सिद्धिसुखस्यापि नादृष्टसाधनता ।
तथा च नादृष्टाभावे सुखाद्यभावप्रसङ्ग सम्पादयितु शक्यते
शक्तिमद्भिरपि भवद्भिः । तादृगसिद्धिसद्भावेपि तदधिकप्रवृत्त्वा
वैराग्ययाहतिरित्यापि न सम्यक्, मुनिसत्तमानो माक्षभवविषयक
समानवृत्तिमत्त्वात् । यदापि स्यात्तत्र रागमत्त्व, न तथापि वैराग्य
व्याहति वपयित्सुखदुःखविरक्तत्वस्यैव वरास्यत्वात् । अथवा
साम्यमुद्राभूत्प्लावित्तचित्तवृत्तीना वपमात्रपर्यायण परमशुक्लभा
वाना योगिनामनुत्तरमुरातिगसुखभाजनाना न स्याद्वैराग्यलेशोपि ।
न चाग्रतो नवच्छा, तदविनाभावित्वस्यैव प्रवृत्त्याऽनुमीयमानत्वात् ।
अत एव 'दुःखद्विष्ट सुखलिप्सु'रित्यत्र कारिकाया कारिकाकृत्योपनि-
वद्ययाञ्चकार मोहा घटत्वान्तिवस्य हेतुताम् । अथवा नासारिक-
रागपरिवरितवद्भागप्रेरितत्वेन प्रवृत्तेन स्यात्कदापि भवामिनन्धा
दिवदात्मनिमलता । न चेष्टसाधनत्वानामृते प्रवृत्तते कश्चिद्विप-
रिचत् । इष्ट च दुःखासम्भिन्नाभिलाषापनीताविच्छेदिमुद्यमय

कथङ्कार भवन्ति नाश अनन्तत्वेन प्राप्तान्गिति वाच्यम् ।
 विविधा हि भावा । केचिन्याविज्ञा अपि न सर्वे तथा । नहि अना
 निवमनत्वेन विनानुपपन्नम्, न च साहचयं व्याप्ति, स्वीकृत्यते
 च सर्वेऽपि स्वस्वशास्त्रनिष्ठात प्रागभाषस्यानादिमान्ना स्थिति ।
 भावा पि चात्तीतकात्साध्योऽनादिमानतयाऽभिमत गवास्त्रिभिरनि
 विदितवाङ्मयप्राम्थान । तद्वदिय कमण स्यात्तर्हि को दोषः ?
 द्विच नद स्थितिमपस्यानात्किमपि मरित्सोत्तस इव प्रवाहण
 कनादिवात । न तिष्ठति च किञ्चिदपि कम सप्तनिशागरोपम
 कोटिकोटेरधिकम् । ननु भवन्तु मोक्षभाव, पर नियमोऽयम् औ
 त्पतिकस्य नागनाविनाभाव इति । तथा च तपामपि वाच्योऽत
 कालेन वियतापि शीति न वाच्यम् । तादशव्याप्त्यसिद्धे, प्रध्वसा
 भायनाऽनागतकारेण च धर्मानकाराच्च । जयच्च-नाबीजमङ्कुर,
 न चास्य कमलेऽपि वरीवस्तन येन अवाप्नुयादगुभङ्गमकल्पमा
 दीणकेशाऽऽज्वजवीभावभारभति समारे जमेति । अभिमत
 चनदयरेपि अनावृत्ते रित वाक्यनेयल प्रसङ्गेन । परमता च
 मुखस्य अस्मादना ज्ञानाविषयत्वान् ज्ञानतत्त्वरूपैरेपि सर्वदाभि-
 रनभिधेयत्वादुपमाऽभाषतो ध्यक्तमभिध्यातुमशक्य वाच्च । मदितो
 मत्तजात्यधपुण्या न कदाप्यात्पातु गकनोति मूयस्वरूपम् । नेप
 स्पष्ट निरूपितमर्वाग मा विस्माञ् । सुखमिति । सुखमिति-आत्मान
 तदुपभोगत्तारमाह लान्यतीति सुखम् । यद्यपि मामायापक्षयोच्यते
 सुखगतेन मानयन्नीयात्याद्भुव आमपरिणामस्तथापि तत्त्वतो
 न तस्याह लादत्र च निवेक्यात्मन शित्त्वं स्वस्वरूपपरमगतोद्भुव
 स्यव परमाह लादजनकत्वम् । तत्त एव च सर्वैरेपि परलोकाङ्गी
 वारकमनवार्तिभिस्तथ श्रियत प्रयत्न । सातवेदनीयोदयसम्पा
 दसुखस्य तु विभावत्वेनागानात्यसम्पाद्यदु खवदनवन् हेयत्वानति

ध्यात् । ततस्तथा भवद्वयध्यातिमत्त्व जातम् । श्रुत्वतसविभक्त
 कमणोऽल्पस्य फलमिद तीव्रम् । उपयुक्ततरर्भाञ्च, विश्वमनीयं
 च नाल्पमिति ॥ अत एवोक्तं प्राज्ञ - प्रभूतफलाय भवत्यमी
 स्तोका । वृशानुकमकपाया स्तोक इति तत्र विश्वान्यन' ॥
 प्रतिपादितवागपस्य शपम्याप्यनित्यता ० चित्तिज्जत सेस ससार
 मामय कयर'मित्यादिना । तपामित्यनेन योजने त्ववधारणस्य
 नायेपामेतदस्तीत्यवगमयेत, विशद्वययुक्तावधारणस्याययोगव्यव
 च्छेदकत्वात् । अवसातय चतदपि पूर्वोक्तापरिशेषसासारिक
 सत्त्वानित्यतादगकयुक्त्या । अयच्च न कोऽप्यङ्गी प्राप्यते
 परमदुःखालये ससारे तादगो य पुद्गलमङ्गविमुक्तं स्यात्
 तैजसकामणवन्तो हियत समे जीवा, 'सवस्य (तत्त्वाय०) ई' वि
 चनात् । न च चेतनामयस्य जीवस्य युक्तो योगो जडत्वभाव
 भूतमयन कमणा लोहेनव सुवणम्य । व्यवहारं च कथ केपा
 किमिव सुख स्यादृते कल्पनाकल्पितम् । स्पष्ट चैतरससारभाव
 नाभावयिन्नुणाम, न च हस्तकटकणप्रत्यक्षेक्षायामादर्शविषयाग
 उपयुक्ततामेति । सिद्धमियताऽवधारणविचारेण तेषामेव परम
 सुखमिति । अत्र पञ्चभि कुलकम् । आरभ्य दशम्या यावत्पञ्च
 दशौगाथा तावदधिकारनिष्पणनेति पञ्चदशगाथाय । अथतद
 धिकारिणा सदृश्या तत्प्रतिपादकगाथानामभिधयनिदानभूता
 सदृश्या मदमतिविबोधनप्रयोजनकायाससाफल्यता स्पष्टभिन्नभि
 धाधिकारता चाव्यामाहायाऽऽख्यापयन्नाह-

एए इहाहिगारा वीस वीसाहि चैव गार्हाहि ।

फुडवियडपायडत्या णया पत्तेय पत्तेय ॥१५॥

एतेऽनन्तर गाथापञ्चकेन पूव प्रतिपादिता अधिकारमूचना ऋषि

० चित्त्यमान शय समाने शास्त्रत कतरत् ।

स्त्रात्रिविधं तस्या चापि मिद्ध विगतिकृत्यपि । भवति च पाडशका
 प्लव पञ्चाङ्गात्त्रिवत् भडस्यामानन प्रतरणाभिधा । अन एव च
 नाऽदी निदिष्टमभिधेयनिर्देशाधिकारे प्रकरणाभिधानमभियुक्त ।
 गायामि , 'चगो पठोजो ली वा पूर्वोऽपर पठो लार्या गायी'
 (छन्दानु ४।१) अत्र वृत्ति नौजेज इतिवत्तते, चगो चगणस्रतक
 गुरुद्वार्षे यस्या मा आर्या (चगणश्च चतुर्मात्रको गणो मात्राद्य
 दसि पठघन) अत्रापवाद - पूर्वोऽर्धे पठो जगणा ली वाऽपरोऽर्धे
 पठो गणा लघु काय । अद्धग्रहणाद आयादिपु पादव्यवस्था
 नास्ति । तत्र द्वीपादयस्मादपि' इत्यादौ गणत्रयस्या त लघो गुरुत्व
 न भवति । आर्येव सम्भृतेतरभाषासु गायामडज्ञानि गायामग्रहणम् ।
 विकल्पमस्या तु छन्दानुगासनाच्छदश्चूडामण्यादरवावधार्या ।
 आर्याया वक्तव्यातरमाह 'पठे ते गान् द्वितीयात्मपत्तमे चाद्यात्प
 दमयाद्धे च पञ्चमे (छन्दोनु० ४।२) । अत्रापि वृत्ति 'पूर्वाद्धे
 पठे गणे ते सति द्वितीयाल्लादारभ्य पद भवति आद्यलघोविरति
 सप्तम गण ते त्याद्याल्लघोविरति पठगणाते यतिरित्यथ ।
 अयाद्धे द्वितीयोऽर्धे पञ्चमे ते सत्याद्याल्लात्पद चतुर्थगणाते यति
 रित्यथ ' । यद्यप्यत्र गणत्रयात्तविरत्यादिना पथ्यादयो भदा
 सम्पद्यने पर नाऽत्र तत्सूदमेशिकापयामिनीति मा स्त एवावसेया ।
 इत्ययमुपनिग्नप्रकारेण लक्षणन या लक्षिताश्छन्दाविशेषा, गायी
 इत्युच्यते । ताभि । नात्राऽया छन्दोविचिनिरनुष्टुप्पुजात्याद्या
 इति छन्दोनिग्ननिर्देश तस्या एव बाल्याग्यत्वात् । दश्ये
 गोह चतुर्पत्रिकादिवन् मुष्योच्चार्याविवोधायप्राप्तिधारणादिभा-
 वात् । वीणास्तधिकारा ' इत्याह पुडवियडपायश्चत्थत्ति य
 विगत्या गायामि प्रतिपिपात्रियिपितास्त विगतिरप्यधिकारा स्फुट
 विकटप्रवटार्या, न गान्गहना नाथगहना न युक्तिगहना अर्था

अभिप्रेया येषां न स्फुटविकटप्रकटाया । प्रकटास्य भवत्येव अन-
ममडागौ' (८।१।६४) इति प्राकृतमूत्रणादेरवोऽस्याकार 'पायड'ति ।
अये तु स्फुटाया इत्यनन प्रतिशिव्य बित्तनश्रवणमननादिना क्षुण्णो
विकटोऽर्थो यथा ते स्फुटार्था । विद्यन्त एव चात्राधिकृत्याया
मन्वस्य शृण्णनमा । विकटार्था इति तु विकटो विस्तृतोऽर्थो येषति
विकटाया । न चात्र सूत्रादिवत् लघुप्रथमाप्रतिपत्तौ परिप्यति
पृथ्यान्तना हि स्याद योऽपि बुधाना प्रकृतप्रयासश्च बालबोधना-
यति विस्तरणाभिधानं प्राकृतार्था । अत्रापि प्रकृति-लोकस्वभावा
दवम्बनाथो वा नत्र भव प्राकृतम् । इवानामधमागधीरूपप्राकृत
भाषयव भाषणान् । नन घडा अर्था यथा ते प्राकृतार्था प्रत्यादी-
इत्त (८।१।०९) इति मूत्रणार्थविधिना 'मुक्कडुक्कड'त्यादि-
वड डकार । भवति च बालाना महापकार सुखावराधोच्चारा
दिभावात् । तदुक्तं मिद्वान्तमधिकृत्य चिरन्तन 'बालस्त्रीमन्दमूर्खणा,
नणा चाग्निक्वाण्डिणाम । अनग्रन्थय तत्त्वने मिद्वान्त प्राकृतं
कृत ॥ इति तास्यो धिवारा किमियाह जया इति । मुगुरा सिका-
गान श्रुत्वावधारणाया । यद्यपि यथाधिकारमुपादेया एव सन्ती
मेऽघास्त्रयापि न जानमने उपादान मम्भवतीत्यवमुक्तम् । किमे
कस्यामव विगिन्यायामधिकारा विगिति 'नयाह- 'प्रत्यक्प्रत्येक'
मिति । अत्रकमेव प्रतीतिविग्रहण याग्यतावीष्मानतिवृत्तिमाहूय
(३।१।६०) इत्यननाय्ययीभाव न वीष्माया पुनर्द्विव, न पूर्वस्या
च लुबि ति नत्पुन्यगर्भिता वीष्मा बोध्या । द्वितीया च वीष्माया
त्रियाविशपणनव । तथा च्वा प्रति गताधिकार प्रत्यक् न
पुमकत्व वीष्मायामिति द्वित्वे 'लुप्चादावकस्य स्याद वीष्मायामिति
प्रथमप्रत्यक्गद्वात् स्यात्तिलुपि च स्यादेव प्रत्यक्प्रत्येकमिति ।
तथाच प्रत्यक्प्रकरण विगिया गायामिरेवकोधिकारो

समये गायत्रिशतचतुष्केन विगनिरधिकागणार्थमिति व्यवस्यति ।
अथवा प्रतिविशिकमधिकाराणां विगतिरित्यनथ आपन्न इति
सुष्ठूक्त प्रत्येकप्रत्यक्षमिति । अपि सप्तमगाथायामुक्त 'यत्तद्गा
दशानान् कीतुकेन भविष्यति सूत्र प्रत्युन प्रवर्तितं तु तदयवच्छदा
यतोऽयं तस्माद्बुद्धनमिति तस्मिन्नाह श्रानणामुद्गापनायनप्र
करणबोधस्य -

एष सोऽङ्गं ब्रह्म परिभावतो उ नतजुतोए ।

पाएण सुद्धबुद्धी आपइ सुत्तस्स जोगुत्ति ॥१७॥

एतान्-पूर्व प्रकान्तनया समीपतरान यद्वा-हृद्विपरिवृत्तना तथा
वक्ष्यमाणा अपि समीपतरास्तान अधिकारान श्रुत्वा-श्रवण
विषयीकृत्य । अनन श्रवणविधिराशिप्त । पूर्वगाथोक्तस्फुटविकट-
प्रकटायपदन तावच्छ्रुत्वात्पादिना एतस्यैव प्रवरगम्य लघुनायायन
विवक्षिताधिकारपरिज्ञानददानात् । अद्वयस्तु न भवत्यव बुभुक्षो
यस्य तु पूर्वव्युद्ग्राहितत्वेनाभूत् स पूर्वमेव प्रवरगस्यापकारितादानेन
निरस्तं सुतरा दूरत क इत्याह बुध विदितास्त्रसत्त्व
न च मतिविबोधनायकत्वादेतत्प्रकरणस्य 'बुध इत्युक्तमुच्यते,
बुध इत्यस्य कस्तुवान् श्रवणप्रवृत्तौ एव बुधत्वसम्भवात् न वाच्य
श्रुत्वा बुध इति वाच्यम् । म-दमति स एवात्र ग्राह्यो या व्याक-
रणवाच्ययामतिपुणोऽपि समयतत्वावबोधविकल-तथा च वक्ष्यति
परिभावयैश्च तत्रबुद्धयति । तथा चाप्तप्रणीतप्रवचनापक्षया
म-दमतिताऽपरशास्त्रापेक्षया च बुधर्तोति न कोऽपि दोषलगोऽत्र ।
यद्वा-म-दमतिरिति कर्त्ताऽध्याहाय । न चाऽऽमाहारो दूषणम्
व्याख्याडगत्वात्तस्य क्रियया च तन्नुरवश्यमाक्षपात् । तथा च
प्रवरणस्यातिशयिता व्याप्यते यत् श्रुत्वात्तद् बुधत्व प्राप्नोति श्रोता ।
तथा च बुध इत्यत्र बुध सन्निति व्याख्यय । तत्रयुक्तयोप्यत्र
निबद्धा एव याभि स्यात् परिभावननि नात्राविदायलेश । अथवा

मदमनिरपि 'आगमनत्व तु बुध परीक्षते सवयत्नेन'ति प्रस्तुत-
 प्रकरणकारव्युत्पादित एव बुधो नय । स हि 'वचनाराधनया
 म्लु धमस्तद्वाधया त्वधम इति धमगुह्यवाधादवाप्तवाध इति
 भवत्येव बुध । पठयते चायत्रापि प्रवचनमात्रप्लवमात्रवदिना
 महात्रतवत पण्डितत्वम् तत्त्वानुगमजुद्धेरेव पण्डात्वात् । अत एव
 चोक्तं तत्रयुक्त्या परिभावना युक्तियुक्ता । न च श्रवणमात्रेण
 भवति तत्त्वावगम इत्याह परिभावनो इति । परिभावयन-
 श्रवणजनितवाग्रविषयकार्यस्य विचारणा कुर्वन् भूण अवत्कने
 इति वचनात् । इय परिभावनवायत्र मीमामाशान् पठयते,
 तस्यापि 'मान विचारण इत्यनद्धातुनिष्पन्नत्वात् । न चापरिभाविता
 भवति सुष्ठुबोधवत्ता । अत एव चायत्रवाधाधिकारे श्रुतचित्ताभा
 वनासार इति परिपठितं पूज्यत । अथवा नहि पदाथ-वाक्याथ
 महावाक्याथबोधमात्राद् भवति तत्त्वावगम किंतु तदन्वयार्था
 वगमेनैव पदाथमात्रबोध शब्द तत्त्वानवगमात् । वाक्यार्थेन
 सत्यपि शाब्दबोधे ऐकान्तिकी स्यात् प्रवृत्ति अपवादोत्सर्गोभयाप्र
 निम घानात् । महावाक्यार्थे तत्प्रतिसं धानपि युक्तितृप्तसमा
 धानसम्भवात् यथावत्परिणति पर सा स्याददम्पर्ये आपात्तत्त्व
 पयतानुधावनादिति परिभावनोवत्ता । यत् सर्वे जीवान् हतया'
 इयत्र सर्वादिपत्नानामर्थेषु निखिलादिषु जातेषु यावत्प्राणधारकानुया
 गिकविषयकप्राणवियोगप्रयुक्तानिष्टोद्भवज्ञानरूप वाक्याथज्ञान जात
 आहार विहार प्रतिभ्रमण प्रतिलेखन जिनपूजा-दानादिनिपघापत्ती
 अथवादानिरिक्तयावज्जीवहृत्तनजमनिष्टमिति महावाक्याथपानस्य
 प्रतिसं धानेऽपि न स्वमत्यापादित भिन्नानवप्रयाजनविहितहिंसा
 वदपवादापादने सम्यगथगति स्यादिति यावत्त धावति यतनाभा-

यवद व्यापारप्रयुक्तयावज्जीववृद्धिप्रियायकहनन बलरदनिष्ठा
 नुव वी ररररमदम्पयनान न तावत्सम्यक् प्रवृत्तिप्रयाजक भवति
 नारामिनि सूक्तम परिभावयति ति । अनेनवाग्मस्य शुद्धत्वमस्यु
 पगम्यते । यथाह एदम्पय शुद्धवति मप्रासावागम सुपरिशुद्ध ।
 इत्यादि । तुरवधारण । म च परिभाबनामतरेण शुद्धवृद्धित्वा
 भावमवगमयति । नहि यथाधुनायग्राही भवति शुद्धवृद्धि । माप
 तुपादीनां तु स्वय तयाविद्यज्ञानाऽभमत्वेपि चक्षुष्मदनुसरणशरण-
 का धवद जानफरोपत्तम् एव । यदाह-यो निरनुसंधदापात
 थाद्वाऽनाभोगवान वजिनमी । गम्भक्ता ग्रहरहित सोऽपि
 जायेव तत्फल ॥१॥ (योडगके) न च केषाञ्चित्तयाविधाना
 विधिवचिभ्याश्च फलभावेऽपि सर्वे सत्यतत्रयत्नर्भाष्यम् । नाने-
 ऽधपरम्परव म्यादवन । नहि जगत्सम्यग्म्य सन्नश्रानुसरणेनेष्टा-
 ल्यानुप्राप्तिमवगम्य चभूरत्नरक्षणवत्ननिरपन्ना निरीयस्ते
 नरा । कया परिभाषयत? इयाह तत्रयुक्त्य ति । तत्र आगम तद
 नुसारिण्या युक्त्या-नर्केण नहि क्वचनतर्कानुसरणेनावाप्यतेऽभी-
 ष्टोय । उक्तं चान एव जायेरन हतुवादन पदार्था यद्यतीन्द्रिया ।
 कालेनेतावता प्राण वृत्त स्यात्तयु निश्चय । (यागदष्टि०) इति ।
 तद्वदेव च न केवलतश्रानुनारणाप्यत्रशुद्धयतेऽथ, युक्तिमन्तरा
 तन्ममभ्यक्वानवगते । अत एव चोक्तम् * ज जह भणिय गुप्ते
 तहेव त जद वियालणा नत्थि । किं कालियाणुओगो दिटठी
 ण्ठिठिप्यहाणेहिति ॥ प्रोच्यते चात एव प्रतिशास्त्रमधिकारि-
 ज्ञानस्यावश्यकता । तादृशच तच्छास्त्रावबोधविचाराहज्ञानवदेव
 प्रतिपाद्यत प्रतिपादक । विचारेणैवविधेन परिशुद्धा प्रतिप

* यथा यथा भणित सूत्रे तथैव तद् यदि विचारणा नास्ति ।

किं कालियानुयोगा इत्येते दृष्टिप्रधान ॥

नि उपादयस्योपात्तान ह्यस्य हान पेयस्य गानमिन्वेवल्गणा,
 म्यामानसिहा निश्चय । न ह्यवविधितिद्वयाभाव प्रतिह्यमा
 नातिविविधरपायापचय स्वमाध्यमाद्यने भवति दुः । अत एव च
 सम्यक्श्रम्यापवागाघाता निमगा भिन्नव ज्ञानत्रियाभ्याम् ।
 उच्यते च ध्यान कष्टनिघानमित्यादिना सम्यक्चहोनपानक्रिय
 योरनयकत्वम् । भवति चवविधमीमासायन उपादेयार्थोपादानादि ।
 तथा च स्यत्याप्यागिरी प्रवृत्तिस्तस्य तत्त्वविषयिणी । यदाह-
 'ज्जया जिनासा गृभ्रुणाश्रवण-शोध मोमामा । परिगुडा प्रतिपत्ति
 प्रवृत्तिरष्टाडगित्री तत्त्व ॥ इति । ततस्त विमित्याह- 'प्रायण
 गुदबुद्धि रिति । प्रायण ग्राह्येन प्रायोग्रहण चात्र न कल्पयितु
 मपि गत्रपठे कमानुभाव इयत्ता यदुन-ववापकारप्रवर विधास्यति ।
 विधिना हि नग गति । यत्प्रभावादवाप्नो-युपगा तमाहोर्षि यावन्
 मिथ्याश्रम्यास्पर्दमवपा निरनदुरतगमारमसुरण च वा कथा
 तर्हीतरस्यति युक्तमव प्रायोग्रहणम् । यदा मिथ्यात्वप्रचुरे काले
 निर्गोनाप्यथ कृदादियु-यपभ्याम्यादिभिर-ययाऽप्रायत एव तत्त्व-
 सर्गिभि । प्रगिद्ध चतमिद्विपिक्वन्नीयिदुया विदुषामन्व
 टाना वा श्रीमत्तीथकररदननि मनववलाष्टोपरिपूतवच-
 श्राविणामपि । तत्सूक्त प्रायण नि । गुडा निमला अश्रद्धानारुच्या
 त्किरुडरमुवना अनरदुरवगाह्यावगा-नकुशलवधारणेहापाहत
 त्वनानयुक्ता बुद्धिमनियस्य स गुदबुद्धि । अवेतु भुवाऽवज्ञाने-
 वा(मि० ५।३।८४)पर रिति श्रीसिद्धहमानुगासनगासनात्
 परिभावा विप्रकार परापयभिनो भव इति नाममालाभिधा
 नाञ्च पयुपमापूर्वभूधानोस्तिरन्वागयक्त्वात् मिथ्यात्वबुद्धि
 मिति तत्रमाध्याहायम् । तथा चतानधिकारान् श्रुत्वा तत्रयुक्त्या
 मिथ्यात्ववागनायनादिकालीनामन-तसत्सारमसुरणवारिणी निर-

स्त्रुवन् प्रायेण शुद्धबुद्धिरित्येव व्याचक्षते । तत्र 'प्रायेण ति विनीर
णस्यापि युक्मियुक्ततामाचक्षते । एव यत्र मव श्रोत
वा तहितकृच्छाम्प्रगिष्टशासनश्रवणनिरतोप्यवाप्नोति शुद्धबुद्धि
रूप धमम् । यदाहुर्वाचककुलावतसा 'न भवति धम श्रोतु सव
स्यकात्ततो हितश्रवणात् । अभिमत चतत्प्ररग्णक्तुभिरप्ययत्र ।
यदुत्त तरेव पूज्य एकरममपि तद्वाप्य वक्तुवन्नादिनि सूत तच्च ।
नानाभाव गच्छति पृथक् पृथग् भावमासाद्य ॥१॥इति । न वैवमपि
विरोधलेशोऽपीक्ष्यते । एवविध मन् किमित्याह सूत्रम्य योग्य इति ।
तत्र सूत्रयति विमुञ्चति अल्पाक्षररपरिमितानर्थातिनि सूत्रम्
'सूत्रण् विमोचन इतिवचनात् । अच् (५।१।४९) इत्यधि
सूत्रम् । पठ्यते च • 'सर्व्वनर्इण जइहुज्ज वाकुया मग्गाइण ज
उदय । ततो अणतगुणिओ अत्था इक्कस्म मुत्तस्म ॥ इति । अण
वालुकाना वणा उदधीना च विप्रुय इति सङ्ख्यायामसङ्गति ।
स्पष्ट चेदमाद्याङ्गाऽऽवत्तसूत्रादि याख्या तदगमव्याख्याऽवगतगाम ।
अथ एव चापरिमितानिशमितज्ञानवत्पुरपपराक्रमजयमेवतन ।
• सुत्त गणहररइय तहेव पत्तयवुद्धरइय च । मुयवेवलिणा रइय
अभिण्णदमपुविणा रइय' ॥१॥ इत्यादिना प्रतिपात्तम् । निरू-
प्यते चात एवास्यानुयोगविधि । • सुत्तथा खलु पढमो चीओ-
निज्जुत्तिमीसिओ भणिआ । तइओ निरवससो एस विही होइ

- सर्व्वनर्इणो वाचि भवयु वालुका सर्व्वोऽधीना यदुत्तम् ।
तस्माद् अनन्तगुणितो च एकस्य सूत्रस्य ॥१॥
- सूत्र गणधररचित सयव प्रत्येकदुद्धरचित च ।
धुतवेवलिना रचित अभिन्नदशपूर्विणा रचितम् ॥
- सूत्राय खलु प्रथम द्वितीया नियुक्तिमीरितो भणित ।
तृतीयो निरवगाप एव विधि भवति अनुयागे ॥

अणुजोगे'त्ति । एतेन ये कल्पकलिकालकल्मषकल्पितात्करण
 काटय ऊचुनियुक्त्यादेरम्बीकायता, प्रवसन्ते च तदुद्धतलोकभाषा-
 मयस्वकपालकल्पिता'नेवानथ'यास्यानुसारेण । ते निरस्ता द्राट्या
 अथमन्तरा भूकल्पत्वात् श्रुतस्य सूत्रस्य । अथच्च-सूत्ररत्न
 त्वावत् श्रीमत्तीयकृत्प्रणातार्यानुराधनव अनकलब्धिनिधानपूर्वभवोपा
 त्तगणभक्तमोदयवत् श्रीमदगणधारिणि कृतम् । अर्थाप्रामाण्यं च
 सुतरा तदप्रामाण्यं सम्पद्यन् श्रीमता भवताम् अवबोध्य च भवद्भिय
 त्मूनप्रदानपटोरुपाध्यायता अथवितरणविचक्षणभ्य त्वाचायतत्या
 दिनाप्यथस्य महीयस्ता प्रामाण्यता चेत्यल प्रसङ्गेन । तस्यवविधस्य
 सूत्रस्य याग्योऽह । भवति च सूत्रदानेऽपि योग्यायाग्यपराक्षणम् ।
 न च वाच्यं भव्याभव्यविचारा नहि युस्ताऽनुपकृतपरहितरताना
 मनुग्राहकाणामिति । नद्यायताभिणो हितपिणो ज्वरिताय दद्यु
 स्निग्ध भोजनम् । तथा च तददानमेव तेषामनुग्रहः । एवमत्रापि
 • परिणाम्यपरिणाम्यतिपरिणामिभेदेन त्रिविधेषु जीवेषु सत्सु
 य एव परिणामिनस्त एवार्हा सूत्रस्य नतरो । याग्यश्चाग्या
 सूत्रस्यावाप्नोति दुरतससारवानारुर्धान परिणामानिष्टाम ।
 न च विचक्षणो वीर्यने कोऽपि जीवनाधारमपि जीवनमादधात्या
 मघटे तद्वत्सूत्ररहस्यमपि परिणामिभ्य एव देयमिति यथाथमुक्त-
 'सूत्रस्य यो यो जायते' । केचित्तु प्रायजेति क्रियया योजयिवा
 तथाविधपरिभाबनाकुशला अपि य एव परिणामिनरत एव सूत्रस्म
 याग्या भवतीति व्याख्याञ्चक्रुः । जायते इति प्रादुर्भावापघ्नातुना
 नापयन्त्याचार्या-प्रागयाग्यस्यापि याग्यताद्रुव । अत एव चातकश
 परीक्षणाऽऽम्नायोऽपि सङ्गत एवावसेय । इति स तन्नाग धार्थं ।

• परिणामी उत्तमर्गपवान्प्रिय । अपरिणामी उत्तमर्गप्रिय ।

अतिपरिणामी-अपवान्प्रिय ।

ननु के ते गुणा ? येन बुद्धे शुद्धि स्यात् स्याद्वा तत्त्वज्ञानयोग्यतया
पूत्रयोग्यतेति चेदाह तान् नियमभूतान् गुणान् न यावन्ना भवति
तत्त्वज्ञतेति -

मज्झत्यपाइ नियमा सुबुद्धिजोएण अत्थियाए ष ।

नज्जइ तत्तविसेसो न अग्रहा इत्य जइयस्य ॥१८॥

तत्र मध्य अंतरात् प्रस्तावाद् रागद्वययो तत्र तिष्ठतीति मध्यस्थ ।
आतो डोऽह वावाम (५।१।७६) इति हे मध्यस्थ - तत्त्वावबोधप्र
तिबोधकीभूतरागद्वेषविकल्प इत्यथ । न चावाप्नुयात् नवीनवधूटी-
वधूरागरक्त-गोमय-यज्जनास्वात्स्वणिकपुत्रवज्जातातिरागी भय-
विधम तदबोध वा । अत एवाप्रशस्नवामनाप्रासिता ये अवाभ्या ते अ
याग्या दर्शिता दृष्टादृष्टायदाननिपुणापदेशके । नहि मीधुवासिते
घटे किञ्चिन्निधीयत धीनिर्धिभि भोज्यादिभूतादिर्वा । पापठघते
चात प्रवचनप्रभावनापरायण परमपुरुष कामरागस्नेहरागावीप-
त्वरनिवारणौ । दृष्टिरागस्तु पापीयान, दुरुच्छेद सतामपी'
॥ (वीतराग०) ति । युक्त चतत ससारानित्यतादिभावनीपधेन
कामरागस्नेहरागाऽमयनिवारणस्य भुक्त्वाद् । दृष्टिरागस्तु जले
नीववह निवचात्यव भावनाभिवृद्धिम । तद्वद् द्विष्टोऽपि नापलभत
एव किञ्चिन्निधि भावुक परमभावुवादपि । यथाहि कथकाधमाऽ
नेपाडगिमाधारणाऽमाधारणहितकरणतठिनान श्रीमदहृतो महा
वीरात्प्यनापाऽवपात लब्धस्यापि गुणरत्नमकराकरायमाणश्रीगी
समगणधरादनघघमरत्नस्य । यथा वा चिराज्ञानतमस्तनितिरोहित-
हेताहितविचारविलाचनश्लोकाऽऽश्लोकनाभूतादभुतवृषापारावारप्रव
ततशासनस्य युगादिप्रभो परमप्रभावा विवतपरमपुरुषायदानदक्षदे-
नायाम अवाप्स्यद्वामुदवचत्रवतिजिनश्वरमदो मत्तमरीचिमागितमा
गावितारनिमित्तदुर्भाग्यदुर्भाग्यदुर्भाग्यपिल । आस्तामयत, ताव
- १९९ - १९९ । १ स्तुतिरपि रागद्वयाभ्या स्वतत्रहे-

तुभ्य विधीयमाना नावतरति विधेयताम् यदाहु - विषमकाल-
 विषमविषात्तारणतरणध्वन्तरिधर्मा श्रीमिदसेनदिवारैरा -
 'न च बल श्राद्धतयव नृपमे, गुणज्ञपूज्योऽसि यतोऽयमादर' । भाहु-
 स्वापूर्वविद्यादियमत्वारचमत्वारितचमत्वारचञ्चव श्रीहेमचन्द्रा
 आपा अति 'न श्रद्धयैव त्वयि पशपातो, न द्वयभात्रादर्हाच परेषु ।
 यथायदाप्तत्वपरीक्षया तु त्वामेव शीर । प्रभुमाश्रिता स्मेति ।
 प्रस्तुतप्रकरणकारा अपि मद्दालकलोकनीयतुश्चत्वारिणाऽधिष
 चतु शप्रकरणकल्पकल्पनविष्वधिकगतगुणमहिमान - 'पक्षपातो
 न म शीरे, न द्वय कपिलादिषु । युक्तिमद्वचन यस्य, तस्य काय
 परिग्रह ॥१॥ युक्त चैन्दू गुणाऽपक्षणन पुण्यव्यक्तमात्रगतारागस्य
 धमरागवाभावात् । आस्ताम यत् धमरागसहचरितोप्यसौ
 पुरुष यत्तिरागश्चेत्ताश्रो भवत्यवानशप्रद श्रीगातमस्य दीक्षादा
 नप्रभावमात्रवितीर्णानवजनवेवल्लुद्धस्वरूपक यत्यज्ञानस्य श्रीभम
 हावीरस्योपरि रागातिशयितेव । व्यञ्जित चतद्गुणवतापि तेष्वे
 • 'चिरमधुओसि गायमा । चिरपरिचिओसि गोयम त्यादिना ।
 जात च तेषा मन्नामहिमयता मुगहीतनामधेयाना वी तिगन्देन
 वीतरागता भावयता भगवता सकललोवालोवावलोकनलष्ट
 वेवलमिति । न च आगमोऽपि जंरद्गीत्रियते वेवल स्यतया
 किन्तु यथार्थाधप्ररूपणप्रवणतयव । तदाहु स्वाऽऽगम रागमात्रेण
 द्वयभात्रात्परागमम् । न श्रयामस्त्यजामो वा, किन्तु मध्यस्य
 या दग ॥ ति। मुष्टु अवघाय भावद्भिर्भावद्भिर्भगवद्वाचयनत्वमिति ।
 तस्य मध्यस्यस्य भावो मध्यस्यता तथा हेतुभूतया । अनेनास्य
 कायजनकतामाह । कारण च तदेव यदन यथासिद्धम् । हेतुतृती
 यया चाचष्टे आचार्यो मान्यस्थ्य विना तत्त्यज्ञानाऽभावम् । अवश्य

भावी च सति माध्यस्थ्य तत्त्वावबोधो गाउमिव्याधिनापि,
 प्रदेशिराजवत् । न चेय मध्यस्थ्यना वृश्चिकोपत्तो वृश्चिकस्येवा
 नेकान्निवहेनुता दधती याह नियमाद्-अयत्तया, न भवति हि
 तत्त्वावबोधोऽयथा, यनेयमनवातिर्की भवत । इदं च पद गन्त्री
 पवयायेन सवन्न योज्यम् । न च वाच्य व्यवच्छेदपरत्वात्वाक्य
 स्य, अनुबन्धेप्येतस्मिन्नभविष्यदव नियम, नि स्पष्टाचारणन, न हि
 व्यवच्छेद्य व्यवच्छिद्यतऽनरा विधयनिरूपणमिति । अत्र 'नियमादि
 तिपदनं शापयति यदुत्-यथायाग्यमेवावधारणविधिर्विशया विधि
 निपुणे, अयथव धात्मका दण्ड इत्यादि स्वसमयायप्रपरपटुपणना
 व्याख्यानेऽऽयाहायमाणेऽवधारण भवत्यव परसमयवाच्यनाऽऽपात ।
 न च केवल मध्यस्थतव पदायतत्त्वावगमनपटीयसी, तस्या मोहमहा
 राजसामंत्तास्पददशनमोहनिराकरणप्रत्यलत्वात्त्याह 'सुबुद्धिजोए
 ण'ति । सुष्ठु-सज्जानावरणह रासममुत्था महोदयनिवधना नतु विप
 यप्रतिभामाऽत्मपरिणतिमज्जानयुगलवद अपानावरणानावरणा-
 पायोद्भवा, तयाहि ह्यत्वाद्यनिश्चयान पातादिपारत'ग्यान्न कापि
 पारमार्थिका परमायप्राप्तिवल्लरी बल्यते चित्तमहीन्दे, तादगी
 या बुद्धि - प्रतिभा मतिज्ञानवाच्या तस्या एव श्रुततत्त्वावधारण-
 धीरेयत्वाद् । उच्यते च श्रुत मतिपूर्व' (तत्त्वाय०)मिति । न चाज्ज
 पूर्वपता पूर्वक्षणवृत्तित्वमाणा नितु निमित्तभूता श्रुतस्य धारणा
 हेतुत्वनिपमात् । भवति धारणावन एव श्रुतोद्भव, वाच्यवाच-
 कभावसस्पृष्टापेप्राहिण श्रुतत्वेन प्रतिपादनात् । वाच्यवाचकभावा
 वधारणमंतरेण च न वाच्यवाचकयोर्वाच्यवाचकत्वेनावगतिरिति ।
 अत एव पठ्यते * अकाररलभेण समा ऊणहिषा हुति मइविससहि'ति ।
 तस्या योग - प्राप्ति तत्प्रतिबन्धककमक्षयोपशमेन । ननु या

* अकाररलभेण समा ऊनाधिका भवन्ति मतिविधि ।

सुबुद्धि सा क्षयापशमेनैव युक्ता भवतीति नार्थो 'यागन'तिपदेनति
 चन्न, अभिप्रायापरिणानात् । क्षयोपशमस्यानित्यतां ध्वनयन्नाहमि (इ)
 दमभियुक्ता यदुत उत्पन्नपूर्वापि क्षयोपशमेन यदि तत्त्वावबोधकाले
 यदि स्यात्सहैव तत्त्वावबोध । दश्यते चानकेऽन्यविधभयोपश
 ममाज्ञाय क्वचित्कावविशेष बुद्धिपाटवापेना अपि नतरकार्ये
 पात्रोपेता इति । तत्त्वावगमयोग्यसुबुद्धियोग्यप्रतिपादनाय यागनति ।
 ननु यागोऽप्राप्तयो प्राप्ति । न च ज्ञानमयन आगत्या मना सम्प्रध्यते
 यन वक्तु योग्य स्यात् सुबुद्धियोगननि चन्न योगो ह्यत्र सम्बध
 मात्र एवाभिप्रत । सोऽपि गुणिगुणितो कथञ्चिद्भिन्नत्वात् नानु
 धितिमञ्चत्युच्यमान । नहि प्रथम साविभूता भूदधुनैव तस्या
 आविर्भावात् इत्यस्त्यत्र वा प्राप्तिप्राप्ति न स्यात् यथात्माऽऽत्मा
 यारपि मयुक्तता तथा द्रव्यत्वेन भिन्नत्व पि क्षेत्रत्वेन भिन्नाधि
 करणावत्तित्वात् । अत्रापिकाणा द्वयद्रव्यबोरिव कथञ्चिद्द्रव्यगुण
 योरपि कथञ्चिद्भिन्नत्वात् म्यादेव योगमुक्तताऽवति । नूत्नास्तु
 स्वसिद्धा तादृनिमात्रमानसा नाऽप्रशनीया अपि । सयागस्य परम्पर
 मालनायत्वाद्धिद्यत चेद तयारिणि । ततीया त्वत्रापि पूर्ववद्वतावव ।
 नियमादि ति पदमपि पूर्ववदवाऽऽयो यम । स्पष्ट चेत् यत सुबुद्धि
 योगेनैव तत्त्वावगमो न चानाभावे । अयं तु सुबुद्धियागन त्वयथा
 व्याचक्षत-मुष्टु-अनाग्रहा अनुग्रहमयी वा बुद्धिमतियस्य स सुबुद्धि
 स्तात्प्रो गुरुस्तस्य योगन समागमेनति । भवत्येव च तादशानय
 साधारणाऽसाधारणोपकारकरणप्रगुणगुरुगुणगुम्फनगुरुममागमनव
 तत्त्वततितत्त्वावगम । यदाह-विना गुरुभ्यो गुणनीरधिभ्या नाथ
 विजानाति विचक्षणोऽपि । आकणदार्षाज्ज्वललाचनोऽपि दीप
 विना पश्यति नाधकारे ॥१॥ अपूर्वपूर्वरत्नरोहणाचल आह
 वाचकाऽपि गर्वायत्ता यस्माच्छास्त्रारम्भा भवन्ति सर्वेऽपि । तस्मा

द सुविराघनपण हितनाडश्रिणा भाव्यम ॥१॥ तथा 'नाग्वृत्तप्रवा
 मात्त्राप त्रिदगात्रय प्रदेशिनप । महिमाञ्चित्य स गुरो वेसिपुमा
 रस्य बुद्धम्य ॥१॥ जापेऽपि पुञ्जा जस्म पत्नीयनि, गबुद्धा पुष्यमपुत्रा ।
 सपुष्ण रामदस्सनि, विउत् अटठिय गुय ॥१॥ न चानेवविधस्याव
 गमो भवति प्रसस्य । यत्न- 'नहि भवति निर्विगोपवमनुषा
 मितपुरकुलम्य विज्ञानम् । प्रकृतिपश्चादभाग पश्यत नृत्य मयूर-
 स्य ॥१॥ उक्त च पूज्येवा यत्र * गुरुमूत्रे सुयधम्मो' तथा 'सुदर
 गुम्जोगो विय जस्स तत्रो एत्य उच्चिआ त्ति । स्पष्टमुगुरुपत्नानुच्चा
 रण तु गीतायस्यव देशनार्त्त्वप्रतिपात्नाय । सदाह- * 'अगीय
 त्यस्स वयणज अमियपि न घुट्टण । गीयत्थस्म उ वयणेण विस हा
 'अहल पिवे' ॥ धर्मपिरपि - ज जयद् अगीयत्था न च अगीयत्थनि
 स्मिओ जयद् । वट्टानेइ य गच्छ अणतसमारिआ हाइ ॥ पूज्या
 अपि- अगीयत्थस्म ससग्गि सव तिरिहेण बोमिरे । मुत्तमग्गपह
 विग्घ प्हमि तेणगा जहा ॥ धमत्थनावसरेऽपि 'धम्मो जिणपणत्तो
 विवोहणो भविअपुडरायाण । सत्तारसमुद्दमहणो पगप्पजइणा
 कहयत्ता' ॥ अगीतायस्त अत्र कुदसणाए वट्टयराणि पाडेइ ।
 इत्यादि प्रोचिवास प्रवचनप्रमावरा इति मुच्छ्रुत्त 'मुच्छ्रुद्वियोगने -

* पूज्या यम्य प्रसीत्ति गम्बुद्धा पूवसस्तुता ।

सम्पूग लम्भयिष्यति विपुलमपिक् श्रुतम् ॥१॥

* गुरुमूल श्रुतधन । सुत्तरगह्ययोगे पि च यस्य तत्र अत्र उचित ।

* अगीतायस्य वचनत अमृतमपि न पिवेत् ॥ गीतायस्य तु वचनत विप
 ज्ञानहाल पिवेत् ॥ यद् यतन अगीतायो य चागीतायनिमित्तो यतते
 वनमति च गच्छ अत्र तासास्त्रि भवति । अगीतायस्य ससर्गं सव त्रिविधन
 व्युत्सजन् । माग्गमागपवि विष्ण पदि स्तनवा यया ॥ धर्मो जिणप्रज्ञत्तो
 विवोघनो मव्यापुत्तरोत्तागाम् । सत्तारसमुद्दमयन, प्रकल्पयतिना कथयितव्य ॥

ति । न च नदनाह । न च वाच्यगधनगाथाया गुरुसेवी प्रतिपादयि-
 प्यत्राति । तस्या विधेयत्वेन प्रतिपादनात् । अत्र तु तत्त्वविनेषाव-
 गमाय तन्निबन्धात् पौनःकृत्यमिति । १ च मध्यस्थस्यापि सुगुरु
 पाश्चोपि विनाऽऽस्तिरूपेण यथावद्भवति तत्त्वावगम , ह्यपरमहस-
 यारिव । तो हि नास्तिनिवेशवती, न च तयोः सुगुरुद्वितीयो, तथापि
 नावगुदयना तत्त्वमात्म्यामित्यास्तिवययोगाया, 'ह 'अस्तिपयाय म'ति ।
 तत्र अस्ति जीवादिरिति मतिरस्य स आस्तिव । तास्तिवाऽऽस्तिव
 दष्टिक (६।४।६६) मिति गन्निष्पति । य च द्विधा-
 घमन आस्तिको धर्मितश्चास्तिव । धमतो हि ते आस्तिव
 अवबोद्धव्या, ये यथाय विद्यमान पानादिधमसमुदाय यथायतया
 श्रद्धयत । धर्मिनाऽपि यथाय जीवादिपदार्थं यथायतया
 श्रद्धयाना । तत्रश्च ये जीवस्य वस्तुत्व यावच्छरीर-यापिन्व-पुयन्वादि
 निहृन्नुयन, त धमनास्तिव । य च जीव परलोक मोक्ष बाज्यलपन्ते,
 ते धर्मिनास्तिव । एतेन ये ज्ञातयेयम्बन्धा यथा तथा प्रलपति, ते
 निरस्ता द्रष्टव्या । नहि इत्यपोल्वल्पिनपर्यायान्ङ्गीवारमात्रेण
 नास्तिकत्व वचयितु पायते केनापि । तथा सति सर्वेषाम-बाऽया
 पेक्षया नास्तिकवत्त्वापत्ते । नहि किमपि दगन तावत्तादृश समस्ति,
 अत सर्वदगन समानाथश्रद्धान् ह्यान् । यद्यपि जनाना तु तदप्यस्ति ।
 यता न जनरेकान्तेन किञ्चिन्नियध्यमस्ति, न च ते सर्वथा निषेध्या
 अपि नभभेदत्वात्तेषाम् । • जावद्दया वयणपहा तावद्दया हति चेव-
 नयवाय ति वचनात् । सर्व च जैनरट्तीक्रियने स्थात्पक्षेणति
 सर्वमस्ति सर्वज्ञसामन, न चायेषामस्ति शासने सर्वज्ञशासनवक्त-
 व्यता । तदाहुन्त्राकरपादा - 'उदधाविव सर्वसि धवस्समुदीर्णा

स्त्वयि नाथ । दृष्टय । न च तामु भवान विदुश्मते, प्रविभवतामु
 सर्गित्स्विबोधि ॥ अथच तगृहीनमत इत्यपि न निषेध्यम् ।
 यत आहु - 'मुनिश्चित न परतत्रयुक्तिषु स्पृष्टानि या कारचन
 सूक्तसम्पद । तवव ता पूर्वमहाणवोत्थिता, जगत्प्रमाण जिन
 वाक्यविप्रुप ॥१॥ तथा ॥ जयड सुयाण पभवो अयदपि सव्वप्प
 वायमूल बारसग जिणेहिमक्खाय इत्यादि । तस्यास्तिरस्य भावो
 जात्यर्थे ताप्रत्यये आस्तिकता जीवास्तित्वाद्यङ्गोत्तरिका मति ।
 यदाऽऽहु^१ अस्ति अविनामधम्मा करोत् वेएइ अस्ति निव्वाण । माक्खो
 वाओ अत्थि उ छ सम्मत्तस्स ठाणाइ ॥१॥ति । तथाऽऽस्तिकतया ।
 अत्रापि 'नियमादि नि पश्योजना पूरवत्कार्या । तदभावे हि दगान-
 दशपूर्वधारकाणामभव्याना न किञ्चित्सुबुद्धियागऽपि भव्यभाव
 प्राप्तिरवलोक्यते । न च वाच्य तेषा तत्त्वज्ञानमभूदेवति, तादृश-
 परोपदशमात्रकुशलज्ञानेन नास्त्वधिकार, अनन्तशोऽवाप्नपूर्वत्मा-
 त् । न चतदसिद्धम् ।^२ सव्वजिवाणपि य ण अणतसो गविज्ज ामु उव
 वाओ'ति वचनात् । न च तद् यतिल्डिगग्रहणमतरा न च तत्र न
 द्रव्यत श्रुतावगम । अत एव च दशोदशपूर्वी यावद भजनाक्ता
 सम्यकश्रुतस्य

• चन्द्रदस दस य अभिन्न नियमा मम्म च संसए भयणे त्यादिना ।
 तस्य तावत् श्रुतस्यावगमे न तत्त्वतत्त्वथद्धान तेषा, निर्वाणथद्धाना
 भावात् । आस्ता थद्धान शङ्कापि तेषा निर्वाणविषयिणा न स्यात्,

^१ जयति श्रुताना प्रभव । सबप्रवादमूल द्वादगाङ्ग जिनराख्यातम् ।

^२ अस्ति अविनामधमा करोति वेत्यति अस्ति निर्वाणम् ।

भोगोपाय अस्ति तु पट सम्यक्त्वस्य स्थानानि ॥

• सबजीवानामपि च अनन्ता र्वयकेषु उपपान ।

• 'चतुदश दश च अभिधे नियमात् सम्यक च शेषके भवता ।

स्यात्तथा स्वविपरिणी भयत्वात्रिणाभाविनी भव्यत्वाऽभयत्वाविपरि
 यिणी शडका । अत सुष्ठु प्रोक्तम-आस्तिव्यनव तत्त्वावगम । चकार
 स्वभाषा समुच्चयाथ । नहि केवलं भवति कार्यं विविच्यपि । उत
 रात्तरप्राधायाच्चव श्रम । यद्वा पूव पूर्वो हेतुत्तरग्यात्तरग्य । यत्र
 मध्यम्यताविनिमुक्तस्य भवति सुबुद्धियोग । न च सुबुद्धित्यक्त
 ससगम्य चाऽऽस्तिव्यम् । न च नास्तिव्यस्य ग्यात तत्त्वप्राप्तमिति ।
 ननु कथं भवति प्राक्तत्त्वावगमादास्तिव्य ? मति च प्रागास्तिव्ये
 किं तत्त्वज्ञानेनति चेत् । नात्र तावन् सम्यग्ज्ञानान्तरभाविनिविष्ट-
 तत्त्वावगमाधिचार । नह्यत्र सम्यग्ज्ञानध्वज्यजीवादिपत्ताथनिरू-
 पण विधीयते, यत्र स्यात्त्वभाषाडका स्याद्वा तत्त्वाधिगमात् प्रागपि
 आस्तिव्यमोद्यत 'त्वमेव सच्च निस्मक ज जिगर्षि पवेइय मित्यादि
 विचारेण । यद्वा ज्ञानदेवादिस्वरूपस्यापि मताज्ञानपत्ताथविनेरस्य
 स्यादेव प्रागपि आस्तिव्यम् । अवाप्तनिगमम्यव्यवस्थाधिगम
 सम्यक्त्वाऽऽप्यवसर वा स्यादेव निविवात् तत्त्वाधिगमान प्रागास्ति
 व्यम् । स्वयमूह्य वा बुधिया एतद्यथासावज्ञम । एतत्त्रयण
 किमित्याह पायत तत्त्वविगप इति । पायत-अवबुध्यत प्रागबुद्धाऽपि
 गुवादिर्गीताथस्य पार्श्वे । यद्वा-कस्यापि सुबुद्ध पार्श्वे । जितशत्रोहि
 सुबुद्धधमायादेव तत्त्वावगम इत्यस्य ज्ञानधमकथाप्रमिद्धवात् । पठधत
 च- 'जो जेज मुद्धधम्ममि ठाविओ सजएण गिहिणा वा । मो चेव तम्म
 भण्णइ धम्मगुरू धम्मणाजा ॥ अत एव च प्राक् सुबुद्धियोगेन ति
 सयतभावक सामान्यवाचकपदेन पठितवान् प्रवरणकार । मध्यस्य
 ता-गुर्यागाऽऽस्तिव्यानां फलमाह- 'जायत इत्यनन । भणित च

- तत्रैव मय निगडक यद् जित प्रवेन्तिन ।
- यो येन बुद्धधर्मे स्यापित सबनन गहिणा वा ।
- न एव तस्य भण्यत धमगुरू धमणानात् ॥

भट्टारकरपि 'विनयफल' गुथ्रूपा गुरशुश्रूपाफल श्रुतानान्मित्यादि ।
 'यान्याप्रज्ञप्तावपि ध्या रक्ष्युर्व्याख्याव्याख्यातव्याभ्येयव्याख्येया -
 मुहूर्त्ता सवण नाण' इत्यादिमङ्ग्रहगायया । तत्त्वानि जीवादीनि सप
 विशय मथावस्थित जडादिव्यावस्था स्वरूपम् । एकतस्वगद-
 लोपाद्वा तत्त्वानि सारभूतानि नत्वयच्छत्जातिनिग्रहस्थानानौव
 कल्पितसमवायादीव प्रामाण्याभिभेदवद् यथा स्वमतिकल्पितम् ।
 अनतर्भावनीया पक्षतानीति वा तत्त्वानि । नह्यययुधिकप्रतिपादित-
 पट षोडश-चतुर्विंश तपद, यवत एतानि क्वचिदप्यन्तर्भावमित्वा
 युनानि क्तु पायते । न च वाच्य आश्रय सवर निजरा मोक्षाणा-
 मस्त्येवाऽतर्भावो जीवाजीवयोगिति । परमार्थेन तत्त्वद्वयस्यैव
 प्ररूपणात् आश्रवादीना भन्नापयासस्तु साध्यतापक्षपरमपदप्रति
 व धक् हेतुनात्तानाथमिति न तत्त्वव्यापान । यद्वा नप विशयोऽत्र
 वालवोधनीये । अचयन हेतुत्वे चधारितपि पूव 'नियमादि'ति
 पदाद् व्यतिरेकेण हेतुत्वावधारणायऽह 'न अन्नह'ति । अयथा
 पूर्वोक्तमाध्यस्यसुबुद्धियागास्तिवयानामभाव न तत्त्वविशेषावगमो
 भवतीति तु स्वधिया सुधियाऽयाहायम् । सुबुद्धितश्चायमप पूव
 माध्यस्थ्यादीनामवयतानिरूपण इति न पुनश्चच्यते । इत्य
 वस्तुस्वरूपोपदानेन ज्ञायते एव बुधरपामुपादेयता, इष्टसाधना-
 कृतिसाम्यता ज्ञानाधीनत्वात्तद्बुद्ध पर प्रस्तुतप्रकरणस्य भदमति-
 विवाधनायकत्वादाऽह स्पष्ट विधयोपदेशम् 'इत्य जइयध्व'ति । इह
 सप्तमावहुवचनात्तात् त्रवविधाने इहेति निपातनात् । प्राकृते च
 त्रपो हित्य (८।२।१६१) नि सूत्रेण त्याऽदेग 'इत्य ति । एषु प्रस्तुत
 गाधार्वाणितत्वात् प्रत्यक्षपु माध्यस्थ्यादिषु यतितव्य प्रयत्न वाय ।
 यवकरण वापन यताकत यतायामापनायामपि स्पष्टत्वाय स्पष्टो

११ । एव विधिना वातो भवेत येन तत्वागमस्तस्य क्तव्यतामाह

गुणगुणैवा सम्म विद्वानो तेति तदव्यकरणं च ।

सात्त्विक भजाहाज य मत्तनुर्वच निधोएण ॥१९॥

दुन '० पदिका तेयगि जुगायहातागमो महुत्वरको । गभीरो
विद्वाना उवदुमरतो य वापरितो ॥१॥ अथविद्वानो सोमो मत्तह-

मत्त अविद्यहृदय । अविद्यत्पना मभवतो पप्रप्रद्वित्री गुरु ह्रीद
। ॥ (उदये ०) एत चतुर्ण अविद्यत्वाद्या हारणावाद्या

विद्यविधमवति पट्टिगत । अथवा ० देग कुल साद एव
सथया विद्वन्मो अनामगी । अविद्यत्पतो अमाई विद्यविद्वानो

गद्विद्वाना ॥१॥ विद्वान्तो विद्वान्दो मत्तग्यो दगवात्तमा
वत् । आम्भ्रतप्रदमो वाणाविहृतेमभात्तान् ॥२॥ पथविदे

वाणा कुमनो (जुनो) गुणत्यनदुभमविदिन्नु । आहृण हृ-कारण-

नयनित्तो-वाहणाकुमनो ॥३॥ मत्तमय-वत्तममविद्व गभीरो विद्वान्
विद्वानो सोमो । गुणमयवत्तमा जुनो पथमगगाट पतिहेउ' ॥ मिति

पट्टिगत । यद्वा पट्टिगत पट्टिनिषारणपुता गुग्गुणगुह ३
गुणयुता गुग्गुणगुरगितिमध्यमपदलोपान् गुणगुहाम्य । अनेन

० अविद्यत्पना मभवतो पप्रप्रद्वित्री गुरु ह्रीद ।

गभीरो धुनिमान् उदयेपरत्वावाये ॥१॥

अपरित्यापी सोम्य सधृणी-अभिपद्वित्री ॥

अविद्यत्पन अथवा प्रमत्तहृदयो गुरुभवति ॥२॥

० देग-कुल सादि चप-महम प्रविद्युत अनामगी ।

अविद्यत्पन अमायी विद्यत्पतिवि कुहीनवाचन ॥१॥

विद्वानद् विद्वान्तो मध्यमो देवतालमापन ।

आम्भ्रतप्रद्वित्री वाणाविहृतेमभात्तान् ॥२॥

पथविदे वाचारे कुमन गुणार्पणदुभमविधिज ।

आहृण-हेगु-कारण-नयनित्तो वाहणाकुमन ॥३॥

मत्तमय-वत्तममविद्व गभीरा दीप्तिमान् विवा सोम्य ।

गणानकलितो योग्य प्रवचनसार पतिवचयिनुम् ॥४॥

नाम-स्थापना द्रव्यगुणैर्व्यवच्छेदमाह, शुद्धभावस्यैव नाम
स्थापनाद्रव्याणामुपयुक्तत्वात् क्रियायाम् । असुद्धे तु भावे कथं
कार भविता तत्समारोप । अत एव पठ्यते भावनिक्षपणुद्धस्यैव
निक्षेपचतुष्पणुद्धि । तोच्यतेऽत्र बहुवक्त य यत्त गौरवादिना ।
सेवा पर्युपासना औपचारिकवितयरूपा । यदाह "अभुट्ठाण जजलि
आसनदान अभिगह किई अ । सुस्मूसनमणुगच्छण मनाहण काय-
अटठविहो ॥१॥ (दसव०) आह च अमारिपडहादघोपणावाप्ताऽमर-
यशोवपु श्रीहेमसूरिरपि 'अभ्युत्थान तदालोकेऽभियान च तन्नागमे ।
शिरस्पञ्जलिसस्लेष, स्वयमासनढोक्नम् ॥१॥ आसनाऽभिग्रहो
भक्त्या, वदना पर्युपासनम् । अनुयानऽनुगमश्चेति, प्रतिपत्तिरिय
गुरो' ॥२॥ (योग०) पठ्यते चागमेऽपि-त महाफल खल
तहाह्वस्स समणस्स वा माहणस्स वा नामगायस्स वि सवणयाए
किमग पुण अभिगमण-वदण-नममण षज्जुवामणए । पूज्या एव
व्याचनुप्रथातरे साधुसेवाया धर्मासाधारणकारणता तत्फल च ।
तदुक्तम सकल्दशनततिविततकु विवल्पनिरासपूर्वकयथाधव्यास्या
विख्यातयशसि शास्त्रवार्तासिमुच्चम प्रथमस्तवके साधुसेवा सदा
भक्त्या, मत्री सत्त्वपु भावत । आत्मीयग्रहमोक्षश्च धमहतुप्रसा
धनम् ॥६॥ उपदेश शुभा नित्य, दशन धमचारिणाम् । स्थाने
विमय इत्येतत् साधुसेवाफल महत् ॥७॥ न केवला भक्तिरूपा
सेवा, किन्तु विनयोऽपीत्याह विनयस्तेषाम्' विनयश्च मोक्षप्राप्ति
मूलमेव । यत आह • मूलात् स्वधर्मप्रभवो द्रुमस्य स्वधात् पश्चान् समुपयान्ति शाखा ।

• अभ्युत्थानमञ्जलि आसनदानमभिग्रह कृतिश्च ।

मुधूपणमनुगमन ससाधन काय अष्टविध ॥

• मूलात् स्वधर्मप्रभवो द्रुमस्य स्वधात् पश्चान् समुपयान्ति शाखा ।

शाखाभ्य प्रशाखा विरोहन्ति पत्राणि ततस्तस्य पुण्य च फल रसश्च ॥१॥

एव धमस्य विनया मूढ परमश्च तस्य मोक्ष ।

येन कीर्ति श्रुत इलाध्य निक्षप चाभिगच्छति ॥२॥

मनुविधि माहा । सात्त्विकाहा विद्वानि पत्ता तत्रोमि गुण न फल
 रता अ ॥१॥ एक धम्मस्मा विनया मूल परमो अ मे मावता ।
 जग किंति मुञ्ज निग्य, नोसम चाभिषा छद ॥२॥ (दायै०) या
 सात्त्विकोऽप्यवाच-त तथा मुमहा-येगपि यन्त्राभरणमृदुहृता
 भाति । धुनगोल्मूलनिकयो विनोतविनयो यथा भाति ॥ छद
 स्यापरि निपत यद्विदितमाचरणयमतिवापी । गुरुवन्मन्त्रयनिगता
 वचनरसदचलनस्य ॥२॥ (प्रशम०) कि बहुतोवचन सर्वेषामथ
 कल्याणानामेव एव भाजनम् । यथाह विनयफल गुण्युपा गुरुगु
 श्रुयाफल श्रुतज्ञानम् । ज्ञानस्य फल विनिविरतिफल चाश्रवति
 रोध ॥१॥ सवरफल तपोबन्धय तपनी निजराफल दृष्टम् ।
 तस्मान क्रियानिवृत्ति त्रियानिवृत्तरयागिरवम् ॥२॥ योगतिराधःशुभ-
 सत्ततिगय मन्ततिशयामोक्ष । तस्मात्कल्याणाता सर्वेषां नात्रन
 विनय ॥ (प्रशम०) विनयचात्र बहुमानास्त्रि-भक्तिरूपरूप
 गहीतस्वात् इति मुष्टूक्तमादिविधय गुणगुरुत्वा सम्यक् सेवा
 विनयदत्ते'नि । सा च न यथा कथञ्चित्त किन्तु सम्यक् । अस्य
 ग्विधान हि न नत्फलभाग्भवति । नहि विपरेगयुवनममूनमपि
 स्माञ्जीवितवदय भवति । 'सम्यगि त्यस्याभयशानि कार्या योजना
 इमरूकमणि-पायन । यद्वा पूव सेवागन्त वयावस्य भवमदाना
 दिरूप विध्रामणादिरूप वा तस्य ह्यप्रतिपातित वात । पश्यते च
 * मध्व किर पडिवाई वेयावच्च अपडिवाई । अथवा मन्वागन्दन
 पूव भक्तिग्रीह्यात्र विनयगन्तेन च बहुमान । न केवल मयावि
 नयावेव किन्तु परमपीत्याह तदर्थकरण चेति । सेवा-पूवनिदि
 ष्टाना गुणगुरुणा गुणणा पुन पुनस्तच्छ-दन व्यपदेश सतत
 गुणगुरुगुणस्मरणस्य तद्वयावृत्त्यादश्चाऽवदयकरणीयताज्ञापनाय ।

* सव किल शान्तिपाति वयावृत्त्यमप्रतिपाति ।

नाम-स्थापना द्रव्यगुरोर्व्यवच्छेदमाह, गुद्धभावम्येष नाम
 स्थापनाद्रव्याणामुपयुक्तत्वात् क्रियायाम् । अशुद्धे तु भावे कथं
 कार भविता तत्समारोप । अत एव पठ्यते भावनिक्षेपगुद्धस्यैव
 निक्षेपचतुष्कगुद्धि । नोच्यतेऽत्र बहुवक्तव्य यत्तत् गौरवादिना ।
 सेवा उपयुक्तमना-औपचारिकविनयरूपा । यदाह ० अम्भुट्ठाण अजलि
 आसनदाण अभिगह विई अ । मुसूसणमणुगच्छण मसाहण काय-
 अटठविहो ॥१॥ (दसत्र०) आह च अमारिपडहोदधोपणावाप्ताऽमर
 यशोवपु श्रीहेमसूरिरपि- अभ्युत्यान तदालोकेऽभियान च तदागमे ।
 शिरस्पञ्जलिसश्लेष स्वयमासनढोकनम् ॥१॥ आसनाऽभिग्रहो
 भक्त्या, धनदा पर्युपामनम् । अनुयानऽनुगमश्चेति प्रतिपन्निरिय
 गुरो' ॥२॥ (योग०) पठ्यते चागमेऽपि त महाफल स्वल
 तहाहवस्स समपस्स वा माहणस्स वा नामगोयस्स वि सवणयाए
 किमग पुण अभिगमण-वदण-नमसण-पञ्जुवासणए । पूज्या एव
 व्याचक्रुप्रयान्तरे साधुसेवाया धर्मासाधारणकारणता तन्फल च ।
 तदुपत्तम सकलदानततिविततकु विकल्पनिरासपूर्वकयथायव्यारया
 विख्यातयशसि शास्त्रवात्तसिमुच्चय प्रथमस्तबवे 'साधुमवा मदा
 भक्त्या, मत्री सत्त्वेपु भावत । आत्मीयग्रहमोक्षश्च धर्महेतुप्रमा
 धनम् ॥६॥ उपदेश शुभो नित्य, दशन धमचारिणाम् । स्थाने
 विनय इत्येतत् साधुसवाफल महत् ॥७॥ न केवरा भक्तिरूपा
 सेवा, किन्तु विनयोऽपीत्याह-'विनयस्तपाम' विनयश्च मोक्षप्राप्ति
 मूलमेव । यत् आह ० मूलात् खधप्पभवो दुमस्स खधात् पच्छा

० अभ्युत्यानमञ्जलि आसनदानमभिग्रह कृतिश्च ।

सुभूदणमनुगमन ससाधन काय अष्टविग्र ॥

० मूलात् स्वप्नप्रभवो द्रुमस्य स्वधात् पश्चात् समुपयान्ति शाखा ।

गतासाम्य प्रशाखा विरोहन्ति पत्राणि ततस्तस्य पुष्प च फल रसश्च ॥१॥

एष धर्मस्य विनया मू परमश्च तस्य मोक्ष ।

येन कीर्ति धुन श्लाघ्य नि गप चाभिगच्छति ॥२॥

कनविनि साहा । माहृप्पमाहा विहृति पना तयोमि पुःक च पः
 सो अ ॥१॥ एव धम्मस्म विहृति मूः परमो अ मे माक्ष्मा ।
 बणक्ति मुअ शिग्ग, नीउम चानिग-उइ ॥०॥ (प्राम०) वाप
 कायनोऽप्यवाच-न तथा मुमहा येरुपि वस्त्रामरणस्स-वृत्तो
 भानि । अतोल्लमू-निरुपो विनोनविनया यया भानि ॥ ध-
 स्वारि निपत-यहितसमाचरणयमनिर्वापी । गुणवन्मन्-यनिगनो
 वचनरसदव-न्मप्य ॥२॥ (प्राम०) कि वृत्तोकनन, सर्वेषामय
 कल्याणानामय एव भाजनम् । यदाह विनयफल गुणुषा गुणु
 धूषा-उ श्रुतज्ञानम् । ज्ञानस्य प- विहृतिविरतिप-त चाश्रवनि
 राध ॥१॥ मवरफ-त सपाव-मय तपता निजराफल दृष्टम् ।
 तस्मात् त्रियानिवृत्ति त्रियानिवृत्तमागि-धम् ॥२॥ यागनिराधा-द्व-
 धनतिसय सततिगया-मोक्ष । तस्मात्कल्याणाना सर्वेषा भाजन
 विनय ॥ (प्राम०) विनयश्चात्र प्रहृमानादिर्य भवित्तरूपस्य
 गृहीतत्वात् इति सुष्ठूक्तमादिविधय गुणगुणमवा सम्यक् तया
 विनयश्चे ति । सा च न यथा कथञ्चिन् कि-तु सम्यक् । असम्य-
 ग्विधाने हि न सफलभारभवति । नहि विषयगयुक्तममृतमपि
 स्याज्जीवितवृद्धय भवति । सम्यगि त्यस्योभयत्रापि कार्यो योजना
 इमन्कमणि-यायन । प्रदा-पूर्व सवागन्तेन यथावन्य भवतगना
 दिरुप विश्रामणादिर्य वा तस्य ह्यप्रतिपातित वात । प-यसे
 अ 'सर्व विर पडिवाई वेमावच्च अपडिवाई । अथवा मवाशस्ते
 पूर्व भक्तिप्रोह्याऽत्र विनयगन्त च बहुमान । न केव- सवात्रि-
 नयावेव कि-तु परमपीत्याह तदर्थकरण चेति ।
 घटाना गुणगुहणा गु-णा, ५१७

परमिनादानाय वा । अथ प्रयाजनमौषधादि, तस्य करण
विधान स्त्रयमिति त्रयमध्याहायम । तथैव विनयगुद्धे । न ह्ययपाश्र्वं
नयविधान विधयतयोर्दत्त विधिर्विद्वि । न चैव विधान भवति
स्वात्मगुद्धि । चकार पूर्वोक्तयो समुच्चयाय । न केवला सेवा
विनया वा केवलं किन्तु त्रयमप्यतदितिज्ञापनायत्यथ । न केवल
सूत्रिप्रभन्तीना मेवादिकरणं किन्तु माधूनामपि तदेतदाह 'साहूण'
ति । साधयत्यववा पौ-र्यीभि क्रियाभिरिति साधय ।
० निवृत्तानमाहए जाए जम्हा साहति माहुणा' इतिवचनात् । तेषा-
मपि मवा विनयस्तदथकरणं चेत्यत्रापि बोध्यम्, तेषामपि
पञ्चपरमेष्ठ्यनातत्वेनाऽऽराध्यतमत्वात् । कन गुणनाऽऽराधनेति चेत्
आहु श्रीयुतकेवलभादा -० विमयमुहनियत्ताण विमुद्धचारित्त
नियमजुत्ताण । तच्चगुणमाह्याण सहायकिच्चनुज्जयाण नमो ॥१॥
अमहाए सहायत्त करति म नजम वरतस्त । एएण कारणेण नमामह
सव्वसाहूण ॥२॥ (आव० नि०)ति । अयच्च पूर्व गुरुसेवाया
यदुपदेशादि महत्फलमुक्त, तदत्रापि समानमिति न ससयस्तसेवादी
योग्यतामञ्चति । भवति च तददानं तदुपदेशाध्वनणं च नन्दम
णितारवत मुद्धस्यापि मिथ्यात्वप्राप्तिरिति करणोयैवपामपि सवा ।
० जावज्जीव सुसाहुणा गुरुणो इति वाक्येन यावमहाव्रतवता
माराध्यवात् । गुणगुरुगुणाम पृथगुपयासच्च तेषामतिशयेनाऽऽस्य

१ निर्वाणसाधकान् योगान् यस्मान् साधयन्ति साधय । -

२ विषयमुखनिवृत्तस्य विमुद्धचारित्रनियममुक्तस्य ।

तस्यगुणसाधकेभ्य सहायकृत्वाद्यतेभ्यो नम ॥

अमहायान सहायत्वं कुवन्ति मम संयमं कुवत ।

एतन्न कारणेन नमाम्यहं सवमाधुभ्य ॥

० यावज्जीव सुसाधव गुरुव ।

ध्यानाज्ञापनायम् । सा च तत्पूज्यत्वात्सेवा, पूज्यपूज्यस्य वाऽनिमित्तेन
 पूज्यवानपायान्ति । साधवश्च गुणिन एव प्राह्या, न नामधारि-
 ष तथा मोक्षप्रतिबन्धवत्वान् । आह च- • ते पुन सभिमा गुप्ता पिय-
 द्दुग्धमा जिहदियकमाया । गभीरा धितिमता पणवणिग्जा महा-
 नता ॥१॥ उत्सर्गवधायाण वियाणगा सेवगा जहासति । भाव-
 विमुद्धिममेया आगारुदगा य मम्मति ॥२॥ मद्यवत्य अपद्विबद्धा मे
 नार्तिगुणिया य पियमेण । सत्तादगुहोति दूद इय आययमगत
 िच्छा ॥३॥ एवविहा उणेया सवणयमएण समयणीतिए । भावेण-
 भाविर्ह सइ धरणगुणट्ठिया साह ॥४॥ (पञ्चाङ्क ०) पाद्वस्था
 दीना चाऽवचत्व स्पष्टमेव । • पामत्यो ओसप्रो होइ कुलीलो तदेव
 ससत्ता । अहच्छदो विय एण अवदणिग्जा जिणमयमि ॥१॥ इउद्वि-
 न्त • पामथाद् वदमाणम्य नेव किन्ती न निजरा हाइ । जायद
 कायक्केमो बधो कम्मम्म आणाई ॥१॥ पठित्तश्च तेषामप्यात्मना
 दान वदापन । • मुट्टुअर नामति अप्पाण जे चरित्तपम्मट्ठा

• ते पुन सभिमा गुप्ता प्रियदुग्धमाणि जिनेद्रियवत्पाया ।

गभीरा धितिमन्त प्रजापनीया मन्मसत्वा । १।

उत्सर्गापवाप्यावित्रायवा सवधा मयासाकिन ।

भावविमुद्धिममेया आगारुचयश्च सम्यगिति ॥२॥ सवचाप्रतिबद्धा मश्यादि
 गुणात्विपाद्व नियमन । सत्त्वात्पु भवन्ति दूद इति आयनमागतलिप्ता ॥

एवविधाम्नु गया सवतयमत्तन समयनीरिया ।

भावेन भाकिन सग चरणगुणम्यिता साधव ॥३॥

• पाद्वस्थ अवमन्तो भवति कुलील तदेव ससक्त ।

यथाच्छन्नापि च एते अवदनीया जिणमने ॥१॥

• पाद्वस्थात् वदमानस्य नेव कीर्तिन निजरा भवति ।

जायन कायक्केमा बध कम्मण आणादि ॥१॥

• मुट्टतर नामदन्ति आत्मान ये चारित्रप्रभ्रष्टा ।

मुदजन वन्दापयन्ति मुध्रमण यथाक्तरारिण च ॥

गुरुजण वदावति सुस्समण जहूत्तकारिं च ॥१॥ (आव०) १ केवल-
 मेत एव न वच्चा, तत्सममणिण सुमाधवाऽप्यवन्धा एव । यदुत्तम-
 • असुइट्ठाण पडिया चक्कमाला न कीरइ सीस । पासत्थाईठाण
 सु षट्ठमाणा तह अपुज्जा ॥१॥ (आव०) न च वाच्य • 'नाणाहि
 थो वरतर हीणो विहु पवयण पभावता । इतिवाक्यात् चरणरहित-
 स्यापि श्रेष्ठतोक्तज्ञानादिगुणयुक्तानां कार्येषु मपर्येति । तदभि
 प्रायानवगमात् । तथाविधविशिष्टचारित्र्यविश्लेषेणाभिप्रताऽत्र
 सूरिमुख्य 'हीण'इत्यनेन, न तु चारित्रशून्यता । व्यक्तरचय तत्रो
 त्तरगाथाकदम्बके • 'नाणाहियस्स नाण पुज्जइ नाणा पवत्तए चरण ।
 जहा खरो चदणभारवाही भारस्स भागी न हु चदणस्स । एव
 खु नाणी चरणेण हीणो नाणस्स भागी न हु सोग्गइए ॥१॥ (उप०)
 अनेनैव ज्ञापयति-यत्पूर्वं पूज्यतां क्ता वरतरसब्धेन, सोत्तरगुणाशुद्धि
 मतो, न तु प्रकटसेवादिना काकनात् नष्टचारित्र्यरत्नस्य, तस्य
 तु सम्यक्त्वस्यापि विनाशो-मुक्तत्वान् । तथाह • 'सपागउपडिसेवी
 काएसु वएसु जी न उज्जमइ । पवयणपाढणपरमो सम्मत्त कोमल
 तस्स । (उप०) थावद्भुजित पूज्यपाद - • 'एजीवनिकायदया

• अशुचिस्थान पतिता चक्कमाला न त्रियत्त दीपे ।

पादस्यपादिस्थानेषु वतमाना तथाशू-या ॥१॥

• ज्ञानाधिको वरतर हीनोऽपि खु प्रवचन प्रभावेयन ।

• ज्ञानाधिकस्य ज्ञान पूज्यते ज्ञानात् प्रवचन चरणम् ।

यथा खर चन्दनभारवाही भारत्य भागी नव चन्तम्य ।

एव खु जानी चरणेण हीनो ज्ञानस्य भागी नव सुगने ॥

• सप्रकटप्रतिसेवी कायपु व्रतपु यो न उचच्छति ।

प्रवचनपादनपरम सम्यक्त्व कोमल तस्य ॥

• पइजीवनिकायपदावजिनो नव दीक्षितो न गृही ।

तत्रोक्तं किं चिदप्यत्रानि नित्यं च न तत्र कुमा... । प्रथमं
 तत्रानि तस्यैव वाच्या यो मुदमुधि यम... । न मु... ।
 १० • 'तुमुदित्यम वपन एतः पुमिशुभ्र दादो भ...' । तु...
 'यम न नाह दत्रिदृण' यम दर्शय ॥१॥ न च वाच्यमपि
 त्यामपि चात्रिदृणम्य चात्रिदृणम्यविद्वद्वद्वद ॥ १०१-
 र भाजनस्य न स्या वस्यस्य पुत्रिमावदति । भाजनस्यो...
 ॥ १०२ ॥ तदनु मुमादिनस्य ॥१०३ ॥ तु...
 जनयत तु । न स्या पुत्रि जनयति स्या हि मु...
 नु ॥१०४ ॥ योतप्रवि दनस्यथा ॥ न स्या न स्यस्य ।
 कविपत्रस्य सच पच्यमपि न सच ते तद्वत् ॥१०५ ॥ (न) वाच्य
 त्यानामेत्येताव मात्रस्य न चि-तु मगर्गो-वि परिश्रय ह्यपरि ।
 दुक्तम्- 'चारित्र्य विहीन श्रुतवानपि ना शोभ-म सति ।
 त्रलक्षणरिपूतं कुत्रै-वाण्डाल-रु-द्व' ॥१०६ ॥ इति एत-ग चार
 त्रवतो-वि चात्रिदृणस्य ह्ययता । न च वाच्यस्य सक्ति
 यथायिता चि-तु त्रिपल्लव । तद्वत् चि-द्वानता रति 'दया न
 परिज्ञान नात्मानमदगा-नय । अत्रात्रि-दृणा ह-न स्या वदुष
 यमायत' ॥१०७ ॥ त्रियाविहीनां च विद्याप्रमत्तम् । 'तत्र चि-रिमा
 रह्य' इ-मादि । एवमात्मभयोति श्रेयसाद्य मुदमुदमापनवा-
 प्रोक्ष्या 'यदपि वत्तभ्यमाह अणागा-यति । इ-ध दोग्गम-क-र-
 नाथ । अप्राप्तस्य प्रातिहि य-त प्रानस्यार्ण च मम नया
 कारव, म नाथो न विद्यत यतो त-द-वा-ये-यां निर घागाना-
 दृष्टवा हितान्-यस्य भवति वा-ना-म-व-व-य-ना-प-टी-भू-त-ह-
 महदयाणाम् । तदुक्तम्- 'दान इ-त-व-न-त-व-ना-व-या-

• मुदमुदित्यस्य वचनं वृत्तं...
 मुदमुदित्यस्य न सामन्यं... ॥

जायते । सवज्ञभाषिता धमस्तस्य चित्त न विद्यते ॥१॥ न
 चामयताविरतेभ्या यत्किञ्चित्प्रासुकमप्रासुक वा एषणीयमनेपणीय
 वा दीयत तत्रकातन पापकमव ध एव भगवता प्रतिपादित, न
 च तत्राल्यापि सम्भवति निजरा = एगते से पावे कम्मे किज्जड
 नथि से अप्पावि णिज्जरे ति (भग०) वचनादिति वाच्यम् । तत्र
 पात्रबुद्धयव दानविचारम्यापश्रमात् । पात्रबुद्ध्या चापात्रभ्यो
 यत्किञ्चिद्दानमपि सवथा पापवध को वा किमाह- तस्य मिथ्या-
 त्वत्वात् तत्सम्भवस्या निवायत्वात् । न च गम्यते कथमेतत् ।
 प्रकरण हि तत्र पात्रदानम्य । प्रकरणेनैव च स्यादथपरिच्छित्ति ।
 द्रष्ट यश्चात्रापि यथाश्रुतयान्याने स्याद्वाद, स चापेक्षयैव
 निर्धारण भविष्यति । निर्णीतश्चपोऽर्थो निणयकरणपटुभि । यतो
 यदि सवथाऽमयतादिदान प्रतिपिपित्सित स्यान्नार्थोऽप्रासुकप्रासु
 का नपणीयपणीयविचारेण, स हि मयनानामेव, कल्पाकल्पविभाग
 भावात्तेषा कृतश्चाय तत्रनि निर्णयने नय सामा यदानप्रिधिविषय
 उपमात् किन्तु पात्रबुद्धिविषय । न च वाच्य प्रासुकपणीय
 दीयन चेन्न तदा स्यात्पापवध, सूत्रे तस्यापि निषेधात् । अयच्च-
 एका नपापवधकथनेन हि निषेधा स्यादेव वृत्तिच्छेदकारित्वेन
 दुरनपापभाग । तदुक्त- * जयण पडिसेहनि वित्तिच्छेय करत्ति ते
 (सूत्र३०) इतिवचनात् । एतेन य आहु एषणीयमपि दीयतेऽ-
 मयताय पापमेव वा कार्ताऽनपणीयदान ? इति ज्ञापनायतरोपयास
 इति । त निरस्ता । एषणीयशब्देनैव तदभिप्रायस्य गताथत्वात् ।
 न च निवारितमनुकम्पादान जिनवरेद्र, स्वयमपि तु तदाऽऽची
 णमेव सावत्मरिकदान-देवदूष्यदानादिना । पठघते च

* एकान्त सम्य पापकम त्रियत नास्ति तस्य अल्पापि निजरा ।

* ये च प्रतिषेधयन्ति वृत्तिच्छेद कृवन्ति ते ।

• 'अनुकम्पायां पुन न कयावि जिणहि परिमिद्ध । ति । न च नप
 साध्वाचार, • 'ज उ दाण पससनि वहमिच्छति पाणिणा । ति
 (सूत्र०) वचनात् इति वाच्यम् । अवस्थाभन्विषयवादेनस्य ।
 अथवा यगाग्निवरण यदुपदिष्ट गिल्पादि, दत्त च मूनुभ्यो
 एत्यादि तत्तपा दुगतय एव स्यात् । उपदिष्ट चानुकम्पादान
 तीन राज कङ्कि कुमार प्रमणन चतुर्जानवता आर्यमुहस्तिपाद-
 प्रमकरदमधकरण सम्प्रतिराजनाऽऽचीणमपि चेति मुस्त्यत
 विधयमेवानुकम्पादानमिति । चकारो दीनादिसमुच्चयाय ।
 यत्तपामप्यथकरण योग्यमेव । आमन्त्रीभावादयकरणमेवाऽत्र
 सम्बध्यम् । न चानुकम्पात्क्षण-मम्यवत्वलक्षणवान दीन दृष्ट्वा
 कश्चिदपि तदुद्धारमकृत्वा सुखमाप्नोति । कारुण्यभावनाप्येवमव-
 निवर्तति परतु भविनाशिनो तथा बहूने तिवचनान् । पठघते च-
 'धीणाय कापण्यत्यागाग्निनयमागयमहत्वम् । गुस्दीनात्पिष्वोचि
 त्यवृत्तिकार्येत्तदत्यन्तम् ॥१॥ गुर्वानया महादानताऽप्यस्याऽभिम
 तव । 'यायात्त स्वल्पमपि भृयानुपरोधतो महादानम् । दीनत
 पस्व्यादौ गुवनुपया दानम यत्तु' ॥१॥ (पो०श०) अत्र एव पठघते
 'नेव दार पिहावेज्जा भुजमाणा सुमावत्रो' । तथा 'अवगुयदुवारा'
 इत्यादिनेत्यन्तमभिनियवशाग्रहृष्टि सहातिप्रसङ्गन । तदपि
 गुरुमेवादि अनायाना चाथकरणादि कथ कायमित्याह-
 सत्तणुस्व'ति । शक्ति सामर्थ्य शारीर वाचिक मानसिक वा तस्या
 अनुरूप यथास्यात्तथा । न चाऽत्रानुरूपमित्ययधीभाव, तथा वे
 चत्यस्योपकुम्भमित्यश्व तप्तायपूरणाव्यय' (३ १ ८५) तिति

• अनुकम्पायां पुन न कयावि जिण प्रतिमिद्धम् ।
 • य तु दानं प्रससन्ति वगिणः

धन पठोसमासामवनाद अव्ययीभावस्याऽप्यन्यथात्वात्, किन्तु
 त्पुरषोऽत्र रूपमनुगताऽनुरूप, 'वनेरनुरूप शक्त्यनुरूप । त्रिया-
 पशोपणत्रे चास्य शक्त्यनुरूपमिति । सेवादि हि सेवापर स्वश-
 क्तमनतिवृत्त्यव वायम् । अथयाऽर्तादियोगन दुग्दुगतिगर्तानुमर-
 तात् । अत एव च पूज्यतमपूजाया अवसरनिरूपणायामनियमोऽपि
 याविधानाश्रित्याऽऽख्यात । यदाहु श्रीपूज्या - 'मा पुण इह विष्णेजो
 पूज्याओ तिष्णि ताव ओहेण । वित्तिकिरियाविरद्धो अहवा जो ज
 स जावदजो ॥१॥ यावत् * 'वित्तीनाच्छयमि य गिहिणो साज्ज ते
 व्वकिरियाआ । गिरवेक्पस्स उ जुतो सपुण्णो सजमो चेव'ति ।
 (पञ्चा०) आस्ता तावदयत्, कृतायत्वऽपि परमपथप्रापणप्रवणो
 देशप्रवृत्तेन स्वभावत्वादुत्तमोत्तमश्रीमदहत्पूजायामप्याह * वत्ये
 वधिऊण णास अहवा जहासमाहीए इति । भवति च बोटिववत्
 वशक्त्यतिरुम्णेणोद्यच्छत्रवाप्तमिध्यात्वाद्यनय । अत एव च
 शीथवरनिदानवर्णनऽपि शक्तितस्तस्यागतपसी (तत्त्वा०) 'इत्याह ।
 चवमवधाय निगूहनीया स्वशक्ति सद्धमाराधनामावधान, त-
 तात्वे वीर्याचारविराधनावधारणान् । तत्त्वक्षण तु * 'अणिगूहिय
 लवीरिलो परक्कमइ जो जहुत्तमाउत्तो । जुजइ य जहायाम
 णामब्बो वीरियायारो' ॥ (दशव०) ति । न चेद मेवादिकाम्यानुष्ठा

* स पुन इह विषय साध्या निमस्तावशेषेण ।

वृत्तित्रिया-विरद्ध अथवा या मस्य यावत् ॥

* वृत्तिव्युच्छे च गूहिण सौदन्ति स्वक्रिया ।

निरपक्षस्य तु युक्त सम्पूण समयश्चव ॥

* वस्त्रण वद्धवा नासामथवा यथासमाधि ।

* अत्रिगूहितवत्वीर्य पराक्रमते यो यथोक्तमायुक्त ।

युनक्ति च यथास्थाय ज्ञानव्यो वीर्याचार ॥

नान्न पानि विगतिस्थानकादिनपोवत् किन्तु त्रिनपूजादिव्रत नतिक्रमि
 त्याह नियमेन ति । अवश्यतया विधेयमेतत् गुणगुरुरुपयपासनालभ्य
 त्वाद् गुरगुणानाम् । पठघने च साधदानमाहात्म्य अतराऽयानुपङ्गिक-
 फललाभार्जपयवसाने परमपदश्रुतमसाधनभतचरणाऽवाप्ति । अव-
 द्यकृतव्यता चाऽस्याऽपत्राणि आद्याहोरात्रचर्याव्याख्यानप्रस्तावे
 व्याख्यानात्लभ्यते एव । ऊचुश्च- * पञ्चवक्त्राण सवण जइपु छा
 उच्चयकरणिज्ज ति । अत एव च पठघने- * 'तय निवसेज्ज म
 ङटो जत्थ साहण हुज्ज उवयाओ ।' तथा * न म वमइ साहजण-
 विरहियमि देममि बहुगुण वि इत्यादि । श्रमणानाश्रित्य नुस्पष्ट
 वविद्यते एव सवाप्ते करणीयता । यथा * विणओ सामण मूल,
 विणीओ मजओ भवे । विणयाओ विप्पमुक्कस्स, कआ धम्मा
 कआ तवो (आव०) ॥१॥ विणओ आवहइ सिरि लहइ विणीओ
 जस च मिति च । न कयाइ दुव्विणीओ सकज्जसिद्धि ममाणइ (उप०)
 ॥२॥ अणुवस्तगा विणीया वुक्कवमा निच्चभत्तिमता य । गुरुकुल
 वामी अमुई धन्ना सीसा इह मुमाग्ग ॥३॥ (पञ्चवस्तु०) इत्याद्यनव
 त्राज्जेका सविस्तार व्याख्यातत्वात् ।

कीदृशस्यतदकोनविगतितमगाथावत् सम्पद्यते, तत्र च स कि
 प्राप्नोत्यपूषमथमिति निदशयन्नाह-

- प्रत्यावदान श्रवण यतिवच्छा उचितकरणाद्यमिति ।
- तत्र निवसन् ध्याद् यत्र साधुता भवत् उपपात ।
- न च वसति साधुजनविरहिते देशे बहुगुणानि ।
- विनय ध्याने मूल विनीत सत्यो भवन् । विनयाद् विप्रमुक्तस्य
 कुता धम कुतस्पा ॥१॥ विनय आवहति धिय उभने विनात यणच
 कीनि च । न कयाचिद् दुविनात स्वकायमिद्धि ममाणयति ॥
- अनुवक्ता विनीता बहुगामा नितरभक्तिमन्तश्च ।
 गुरुकुलासित्त अमाचित धया गिप्या इह मुणीला ॥

प्रति । न चनावता ताऽसौ तद्दृ । एवमिमपि न मत् प्रगादिभाष-
 भाषानि वर्तमाने नानि च आगता, न चानागत आयास्यतीति ।
 तथा याग्यनात्प्रावपि न प्राप्ति परमथमपयीभूतमम्यरणा
 नागीनाम । पृथग्न ७ • भव्या वि त अगता जहि न पत्तो तमा-
 द्दपणिणामा इति । आद्याम्नु प्राप्ता अपि प्रगादिभावमवाप्ता अपि
 मानुष्यमभूम्या-यतेनात्तमजानिबु-मर्वागपात्वा-पु प्रभूतत्व-
 याश्रवणादि न चाप्युपलभ्यते कश्चिद्विस्तारवन्मपात् । बुद्धा इव भाष-
 तपि हव्यारपूजिद्विषयासार्धमिन्नापन प्रव्रजितवपधरत्वमा
 पन्ना कदाचित् पर नत्र नत ताप्यवत आगता, किन्तु कश्चिद्वर-
 रद्धारपालप्रवर्गानुत्तपु-यारद्रमवतरद्रमवतत्प्रवर्ग मवशामन
 पुरे । न आद्या अपि क्वचिदपि वाग्या विन कदाचिदपि । तदाह-
 चरमपरावत्तवर्तन इति । चरम अपि चरमा, नात पर पुद्गल-
 परावत्तो-मा मित नस्मिप्रवा-यभाग मिद्विगमात् । गति च मिद्वि
 गमते पुनभवावताराभावेन पुद्गलम्यवपदनाभाव । तैजमवामा
 याग्यम्य-त्रिविधान का वाता पुद्गलपरावत्तस्य ? गुपुपपि
 धारिवद्विद्वैरम (उता० २६३) इति मे चरम, न चागो परा-
 वत्त पदवदना पन्ममुपायापनागत् मामागद्वैत मयमामा
 भीमगलन न भीममन इवात्र परावत्तपदेन पुद्गलपरावत्तप्रहृणम ।
 नत्रापि पुद्गलाना पूरणगलाधन (मा) नामीदारितादीनां परावत्तो-
 गृहो-वा गुर्गत्वा परिणमस्य परिणमस्य-बलस्य-त्रलस्य मोचन
 यस्मिन् न पुद्गलपरगवन अनन्ता-मपिष्यवमपिणीकालमान पारि
 भाषिव । यथा- • उम्मपिणी अगता पुद्गलपरियट्टो मुण-
 यवो । इति । तत्र वर्तितो वतनगाला वर्तो तस्य । अत्र हि चरम

• भव्या अपि न अनन्ता यत्र प्राप्य प्रगादिरिणाम ।

• उल्लापिष्य अनन्ता पुद्गलपरिवर्तको ज्ञानस्य

परावत्तवर्तित्वेनैव योग्यताभिधानम् । यदाह 'न भवति कालादेव प्राधायेन सुहृतादिभावेऽपि । ज्वरशमनीपधसमयवदिति ममयविदो विदुर्निपुण' ॥मिति। तथात्व चाऽर्वागाऽऽगमवचनापरिणते, मदवाधाभावात् । यदाह 'नाऽऽगमवचन तदद्य परिणमति सम्मत् नियम एषोऽत्रे'ति सुष्ठूक्त 'चरमपरावत्तवर्तित्वेन' इति । तत्रापि न समस्ते, किन्तु तत्प्रान्त्यभागे एव, यथा लब्धसम्यक्त्वस्याप्रतिपातिनो भवाष्टकेनव सिद्धिगमनात् । प्रतिपातिनोऽपि अपाधपुद्गलपरावत्तमात्रससारावस्थाननियमात् । तदुक्त * अतोमुहुत्तमित्तपि फासिय जेहि हुज्ज सम्मत्त । तेसिमवडढपोगलपरियट्टो चैव ससारो' ॥१॥ इति प्रोचु प्राय एतत्' इति । न च वाच्य तर्हि चरमान्त्यत्वेनवाऽस्तु हेतुता अत्यस्यापि चरमत्वानपामात् । तत्कारणसम्भवसूचनाय चैव यपदेश । यद्वा-अनन्त्यपुद्गलपरावर्ताना भयाना मोक्षानर्हानामभव्यानामपि च द्रव्यतो भवत्ये वैतल्लाभसम्भव । यदाह- 'अभव्यस्यापि वस्यचिद्यथाप्रवृत्ति करणतो ग्रथिमासाद्याऽहृतादिविभूतिसदशनत प्रयोजनातरतो वा प्रवत्तमानस्य श्रुतसामायिकलाभो भवति । न शेषलाभ-शेषाणा-सम्यक्त्वदेशसवविरतिसामायिकाना लाभो नेत्यथ । भव्यानप्याश्रित्यवमेव । अनत्यावर्त्तेऽनतश सवविरतिलाभस्य द्रव्य तोऽनेकश पञ्चवस्त्वादौ प्रतिपादितत्वादिति प्राय । न च द्रव्य-भावभदो लभ्य शरेया । दुलक्ष्या हि पराशया इतिवचनात् । णकारश्चात्र वाक्यालङ्काराय । प्रोचिरे च प्रवचनप्रणयनपटुभिगण-भुद्धि स्यानाडगदशमस्याने अकारादय आलङ्कारिका । प्रोचं च तत्र णकारोपि 'तेण काले ण'मित्यादिवत् । भवतीति क्रियाध्याहा

* अन्तमुहूतमात्रमपि स्पष्टित यभवेत् सम्यक्त्वम् ।

तेषामपार्श्वपुद्गलपरिवत् एव संसार ॥

या अत्र । विमिति चेदतत्त्वगाथापकल्पित गुणगुप्तवादिनयाध
 करणनाध्वनाथकायविधानम् । परमिति अप्यर्थे सम्भावनायाम् ।
 सम्भावयते एवविधस्यनत्प्राप्ति । यद्वा विनापणार्थं परमिति । तथा
 च एतच्चरमपरावत्तर्वात्तन एव, नायम्य । अत्र पञ्च प्रायः शब्दव्या
 स्यान तु चरमान्त्यभागस्य हतुत्वऽपि चरममात्रस्य हेतुतावयन
 चरमत्वानपायात्तस्यति ज्ञापनाय तत्त्वारणानामवाग्भावज्ञापनाध
 वेति द्योतनाय प्राय इति । यद्वा परमित्युत्कृष्ट भावन इत्यर्थः ।
 एवमधिकारिणमार्याय फलमुपदशयन्नाह- एषोऽपि च लक्ष्मणे
 भवविरहफलोऽनेनवे'ति । तत्र एव माध्यस्थ्यसुबुद्धियागाऽऽस्तित्वय
 ज्ञानतत्त्वविनाया गुणगुरसेवादिविधान-यापूनश्चरमपुद्गलपरावत्त
 वर्ती भव्य । अपि च त्यम्युच्चय । प्रथम तावच्चरमपरावत्तनव
 भवविरहफललक्ष्यता सिद्धाऽस्ति परमतेनाधिकरति ज्ञापनाय ।
 यद्वा-अपि चे त्यनेन धर्मोऽपि समुच्चायत । अथवा य केचि मह्येया
 दिवत् प्रान्तभाग एव निगतारो गन्तारश्च मोक्ष तेषा चरमावत्त
 त्वन भवविरहफलता लभ्यते । परमय तु अननव तद्वातिति लभ्यत
 इति ज्ञापनाय अपि च'ति । यद्वाऽऽसताम-ब लब्धसम्पक्कवाटघा
 दशविरति-सवविरतिमत । ते हि लभ्यत एव तथात्रिधकियया
 भवविरहफला । परमयमनथाविधाऽप्यनेनताव-भात्रेण तत्त्वानानु
 रसेवादिमात्रेणव भवविरहफलो लभ्यते इतिज्ञापनाय । किमिमाह
 लक्ष्यत-अनवाप्तनथाविधातीं द्रवाथवेदनवदन छदस्यरपि ज्ञायत
 अनुमानन तरपि ज्ञानु-कयत्वान । जतीन्द्रिया नामार्था । वी-
 इत्याह- 'भवविरहफल इति । भवति कमवशवत्तिन प्राणिः
 जम जरा मरण रोग शात्र वियोग मयोगादियुक्ता अस्मिन्निति भव
 पुनाग्नी (५।३।१३०) ति ष । तस्य विरह अत्यन्तविय-
 भवविरह, स एव तस्य पय त परिणामा यम्य

भवविरहः । भवत्यव हि धर्माभ्यासातिगयाद् भवविरहो
 'मुक्तिविगुदा मुक्तये इति अभ्यासातिशयादुक्तं तद्विमुक्त
 प्रसाधकमिति च वचनात् । न च मुक्त पर फलमयदस्ति,
 गणस्य सम्पदादविपाकविरसत्वात्, 'भवमता यददु स्वकारण'मिति
 वचनात् । अत्रावाप्तिरपि न तत्त्वतः फलभूता, किन्तु स्वार्था
 मिद्वी विश्रामरूपा । तदुक्तं यस्तु यनिघटमान सम्यक्त्वज्ञान
 गालमम्पन्न । वीयमनिगूहमान शक्यनुरूप प्रयत्नः ॥१॥
 महानास्युवल्काव्योयमम्पत्समाधिवक्त्यात् । कर्मातिगौरवाद्वा
 स्वायमकृत्वोपरममेति ॥२॥ सौधर्मादिष्वयतमनेषु मर्वाथिमिद्धि-
 चरमेषु । न भवति देवा वमानिको महद्भिद्युतिवपुष् ॥३॥ तत्र
 मुरगोरमौष्य चिरमनुभूय स्थितिक्षयात्तस्मात् । पुनरपि मनुष्य
 गव गुणवत्सु मनुष्यमङ्घषु ॥४॥ जन्म समवाप्य कुलबधुविम
 वन्ववल्बुद्धिमम्पन्न । श्रद्धा सम्यक्त्वज्ञान-भवर नपावत्समग्र ॥५॥
 पूर्वोक्तभावनाभावितान्तरात्मा विधूतससार । सत्स्यति तत् पर
 वा स्वर्गांतरितस्त्रिभवभावात् ॥६॥ (प्रश्न०) न च माधुनुद्दिश्य
 वास्य फललाभ थावकानाथित्यापि तथाभणनात् । 'यश्चेह
 िनवरमते गहाश्रमी निश्चित सुविदिताय इत्यादि यावत्
 गुद्ध न मिद्धिमेप्यति भवाष्टकाम्यतरे नियमात् । इति । विरह
 गदेन चनस्य श्रीहरिभद्रसूरिसूत्रिनत्व गम्यते । पूज्याह यावत्तो
 विहिना प्रथा प्रवचनरत्नाकरावतारतीयकल्पा तावत्सु विरहशब्दो
 यता यन नायरन् प्रकरणबाद्धभि श्रीपूज्यकृतिरेपा इति ।
 केनव लयत ? इति चेदाह अनेन तु । तुरवधारणे । अननव
 तत्त्वज्ञानगुणगुरुसवादिनव । नायत्रिमिति । तस्य तथात्वलक्षणेन चेद
 यभिचारि । भवति चाध्यभिचारिणा माधनेनाऽप्रत्यक्षोऽपि तदविना
 भान्यर्थो निश्चित इति सुष्ठुवत्तमनेनव भवविरहफलो लभ्यते

इति । समाप्त्योतनायाऽऽह इति प्रथमाधिकारविशिका । इति समाप्तौ । प्रथमा आद्या अधिकारप्रधाना विशिका विशतिगाथा प्रमाणा ग्रन्थपद्धतिविशिका धिकारविशिका । अस्या हि कवन्नाधिकारणां लोकानादित्वादिभिर्द्वपरमसुखाऽवसानानां सूचनैव प्रायेण कृतेति यथार्थाभिधानैरेयमधिकारविशिकेति ।

भद्रमस्तु श्रमणसङ्घाय गुणरत्नारत्नाकराय ।

-: प्रशस्ति :-

ध्यापन् पदाया त्रिपदी जगत्या, पदायसार्थानवलम्बमाना ।
न यत्र घत्त त्रितय पदाना बुधास्तया तत्र वदति वस्तु ॥१॥
चित्रातिचित्रं तु गणशक्तित्ते, व्यधात् समस्तश्रुतभावशक्तिम ।
प्रविष्टपूर्वा ननिरस्तु तम्म तादग्गवी यस्य मुखात् प्रजाता ॥२॥
ज्ञानादिधर्मैकनिधे सुधम गणेशितु शुद्धगणऽन्ववाय ।
नभोद्गणे मूयसमा प्रमाऽऽद्या गणशिनोऽनन्तगुणा बभूवु ॥३॥
पारम्पर्येऽजनि समगुणोऽभिरयमाऽन्वथया यो
वित्तो विश्वे गुणजलनिद्रि प्राप्तभूपप्रतिष्ठ ।
शास्त्राचारस्तप इति गणाऽनकगीतापगत-
स्तौर्योद्योतो त्रिदशानित्यवदनीयस्म विश ॥४॥

वभूव तत्रामितशक्तिररन प्रभावसत्रामितलोबदो ह्य्य ।
सत्तकशास्त्रो मुनिसाथसेष्यो, गच्छोऽतिवित्त किन्ल मामराऽऽभ्य ॥५॥
* तत्राभवन् मुनिवरा • जयवीरनिधु
* सङ्गा सुवात्कुशला गणिन प्रतिष्ठा
वादे महेन्द्रपुरि त्रिस्तुतिका दयान-
* दारपाद्व महदमपूनगरे निरस्ता ॥६॥
के तान स्तुवन्ति जयवीरगणीन् सन्तो

यैरद्धृत विगतवस्त्रगणात्सुतीषम् ।

(नग्नाटविशानिचयादवित सुतीषम्) वित्त च कीडकुममिद
जगति प्रभावा स्तीयप्रभावतनभोटगणभूयकल्यान् । ७॥
इतश्च कापटे द्रडगे भग्ना भिख्या घनेश्वरा । न रमाया न रामाया,
मग्ना किन्त्वाऽऽहृतीदितौ ॥१॥ आवाल्याद्विपयोद्विग्ना आप्रहात्परि-
णियरे । पित्रुद्वेगनिरासाय, महत्सेवापद हि तत् ॥२॥ न च
वस्तूरिकामोद, प्रच्छन्नस्निष्ठति क्वचित् । घमरङ्गोऽपि तत्तेषा,
क्षेत्रासोढ नाशितुम् ॥३॥ ० जयवीरोदितिमुधा मग्नस्तविषया
समे । विपवज्जज्ञिरे नाक्ता भाव रामाकृतैस्तके ॥४॥ उद्वेग-
परिहारायाऽश्वात्सुस्ते तत्समीपगा । रामासङ्गा महर्षीणा मपि
स्याद्भववृत्त किम् ॥५॥ ऊपुस्ते द्रव्यतो गहे, परिघ्रज्यामनोरथा ।
यमुना यमुनाकान्ता, पूणपुत्रमनोरथाम ॥६॥ अवश्य भवनिवि
ष्णाश्चित्त चक्रुत्रतादृती । नाऽभुक्त क्षीयत कर्मत्यस्थुर्गहेषु दु खिना
॥७॥ अतवली पुन प्रेक्ष्य यमुना प्रत्यबोधयन् । समारविषपूर्णा-
धि मग्ना खिद्यति हाडगिन ॥८॥ चित्र नरा पगुफ्रीडा, कृत्वा
नर्दति मानसे । आनदो दारुणो भावी प्राणित्रातप्रबाधन ॥९॥
बुबोध यमुना मौन, घममाचष्ट न क्षमा । विधातु तत समादास्ये
शील व्रतपद लघु ॥१०॥ अप्रहोपुस्तया साक, दधतो व्रतभावना ।
कुक्षिगोऽजनि धीरेय-स्वप्नमूचितसत्त्वभाक् ॥११॥ नन्दनो नन्दनो
लोक-लोचनस्यति नदितौ । चत्रनुहैमचद्राश्या, पितरो मोदग
वितौ ॥१२॥ आद्यस्य गुणरत्नाब्ध, स्वप्नलाभानुमारत । कृता
स्या मणिवद्दीप्रगुणस्यास्ति मणि पुन ॥१३॥ अधीतिनो समे
शास्त्रे, तर्कबुद्ध्या विदावरो । क्याकुडुडी योष्वे हि, योग्य वयसि
शोभते ॥१४॥ तावीक्षमित्वा विष्णुर्हालनाविव मडगतौ ।

। मूर्तिस्थापनम् ।

जानाऽऽनृते साधनमाह सावं, ज्ञानस्य तद्वारयतस्तथव ।
 ततमाधनानामपलापितादिना, सम्यग्दृश सच्चरणेऽपि तद्वत् ॥१॥
 अमाऽनुधा वेपमूपदधाना, श्रद्धालुताभावाविहीनधर्मा ।
 भवानुरक्ता जडताऽऽद्यचित्ता, स्वकीयपूजाप्रवर विचक्ष्यु ॥२॥
 अस्माकभाशातनया हि भाय, यदि स्पृशेदङ्घ्रिरिहासनादि ।
 न पुस्तनादेन च सारमूर्त्ते, पदप्रधट्ट किमपीह हूषणम् ॥३॥
 श्रीपञ्चमाङ्गे गणधारिभिनता, श्रुतस्य साध्याङ्गनया लिपीयम् ।
 तथापि मोहो बलवान् ह्यमीषा, तमो यथा कौशिकगोत्रजानाम् ॥४॥
 दिवस्पति स्वस्य सभाप्रदंग, न क्रीडते यत स्वमुराट्गनाभि ।
 त पुण्यकमास्थ्यतुःप्रभाव प्रेक्षत मूढ कथमान्भाव ॥५॥
 अस्थना करोत्यात्महिताय सेवा, शांताणवो यत्र परत्र लभ्या ।
 मूर्त्तित्रय सवजनप्रणम्य, चक्रुः सुरास्तीर्थकरस्वभावम् ॥६॥
 प्रणम्य त योगिमुखा निपदु, स्थाने स्वकीयऽग्रत एव तासाम् ।
 सदृष्टिराद्रा गणभुञ्च तुर्यो, जातोऽत एवेति सदा प्रणम्या ॥७॥
 आशातना यस्त्यजति त्रयाणा, तत्साधनाना च तनोति भक्तिम् ।
 भजेन स ऐश्वर्यमवाप्य सिद्ध आनन्दपाथाधिसमावतार ॥८॥
 कालकाले नरजीवित पुमान् लब्धे न रत्नत्रितय विनोति य ।
 समर्जितानेककठोरकर्मा कथ पुनस्तस्य मुद्विधयाग ? ॥९॥

आगमोद्धारक-ग्रन्थमालाना प्रकाशनो

१	सवतशतक सटीक महापा० श्री धमसा०	पत्राकारे	३००
२	सूत्रयाध्यानविधिशतक	, बुवाकारे	२००
३	धमसागर प्रथमग्रह	" ,	२५०
४	बौद्धिकमनोत्सूत्रप्रदीपिका	, ,	१००
५	तात्त्विकप्रश्नोत्तराणि	आगमोद्धारक० पत्राकारे	७५०
६	आगमोद्धारकवृत्तिमदोह	प्रथम विभाग	८५०
७	"	द्वितीय विभाग	१८७
८	"	तृतीय चतुर्थ विभाग	प्रेसमा
९	अधिकारवाशिका वस्ति	बुवाकारे	१००
१०	षोडशकना व्याख्यानो भाग-बीजो	"	२७५
११	द्वितीयलोकविशिकानीटीका	"	प्रेसमा
१२	आगमाद्धारकश्रीनीश्रुतोपासना	"	२५०
१३	कुलकसदोह	पूर्वाचायकृत	"
१४	मदेहममुच्चय	श्रीनानकलशमूरिनिमित्त	०७५
१५	जनस्तात्रसचय	भाग १ ला श्रीपूर्वाचायकृत	१००
१६	"	भाग २ जो	"
१७	"	भाग ३ जो	"
१८	गुप्तत्वप्रतीप (उत्सूत्रात्बुद्दालापरेनाम)	चिरन्तनाचायकृत	२००
१९	शताथविवरणम गणिवमश्रीमानयागरजीकृत	, ,	१००

प्राप्तिरथान

श्री जैनानन्द-पुस्तकालय, सुरत (गोपीपुरा)

| मूर्तिस्थापनम् |

ज्ञानाऽऽवते साधनमाह साव , ज्ञानस्य तद्वारयतस्तथैव ।
 ततसाधनानामपलापितादिना, सम्यग्दृश सच्चरणेऽपि तद्वत् ॥१॥
 अत्राऽऽधुधा वेपमपदधाना श्रद्धालुताभावविहीनधर्मा ।
 भवानुरक्ता जडताऽऽद्यचित्ता, स्वकीयपूजाप्रवर विचम्यु ॥२॥
 अस्माकमाशातनया हि भाव्य, यदि स्पशददृष्टिरिहासनादि ।
 न पुस्तवादेने च सार्वमूर्ते पदप्रघट्टे किमपीह दूषणम् ॥३॥
 श्रीपञ्चमाङ्ग गणधारिभिनता श्रुतम्य माध्याङ्गतया लिपीयम् ।
 तथापि माहो बलवान् ह्यमीषा, तमा यथा कौशिकगोत्रजानाम् ॥४॥
 दिवस्पति स्वस्य सभाप्रदेशे, न श्रीडत्त यत् स्वमुराङ्गनाभि ।
 त पुण्यकर्मास्थितुःप्रभाव प्रेक्षेत मूढ कथमात्तभाव ॥५॥
 अस्थनां करोत्यात्महिनाय सेवा शान्ताणवो यत्र परत्र लभ्या ।
 मूर्तित्रय सवजनप्रणम्य, चक्रु सुरास्तीक्ष्णस्वभावम् ॥६॥
 प्रणम्य त यागिमुखा निपेदु, स्थाने स्वकीयेऽग्रत एव तासाम् ।
 सददर्ष्टिराद्रा गणभञ्च तुर्यो, जातोऽत एवेति सदा प्रणम्या ॥७॥
 आशातना यस्त्याति त्रयाणा, तत्साधनाना च तनोति भक्तिम् ।
 नयेत स ऐश्वर्यमवाप्य सिद्ध आनन्दपायोधिसमायतार ॥८॥
 बालोल्लाले नरजीयिते पुमान् लघे न रत्नत्रितय धितोति य ।
 समर्जितानेकवठोरवर्मा कथ पुनस्तस्य मुदब्धियोग ? ॥९॥

आगमोद्धारक-ग्रन्थमालानां प्रकाशनो

१	सवज्ञशतक मटीक महापा०	श्री धमसा०	पत्राकारे	३ ००
२	सूत्र-शाख्यानविधिशतर	,	बुवाकारे	२ ००
३	धमसागर प्रथमग्रह	"	"	२-५०
४	औष्ट्रिकमतोःसूत्रप्रदीपिका	,	"	१ ००
५	तात्त्विकप्र-नोतराणि	आगमोद्धारक०	पत्राकारे	७ ५०
६	आगमोद्धारककृतिसदोह	प्रथम विभाग	"	४ ५०
७	"	द्वितीय विभाग	"	१ ८७
८	"	ततीय-चतुथ विभाग	"	प्रेसमा
९	अधिकारवर्षाशिव वसति		बुवाकारे	१ ००
१०	पोडगवना व्याख्यानो भाग-वाजो		"	२ ७५
११	द्वितीयलोक विगिकानीटीका		"	प्रेसमा
१२	आगमाद्धारकश्रीनीथुतापासना		"	२ ५०
१३	कुल्कमदोह	पूर्वाचायकृत	,	० ७५
१४	सदेहसमुच्चय	श्रीज्ञानवल्गुमूरिनिर्मित	"	० ७५
१५	जनस्तोत्रमचय	भाग १ का श्रीपूर्वाचायकृत	"	१-००
१६		भाग २ जा	"	१ ५०
१७		भाग ३ जा	"	प्रेसमा
१८	गुरुतत्त्वप्रदीप (उ-सूत्रव-दबुद्धानापरनाम)			
		चिरतनाचायकृत	"	२ ००
१९	शताधिविवरणम गणिवयथीमानसागरजीकृत		,	१ ००

प्राप्तेरथान

श्री जैनानन्द-पुस्तकालय, सुरत (गोपीपुरा)